Мирослав Б Младеновић Мирац

НАРОДНИ ГОВОР ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА
(власотиначки речник)

Мирослав Б. Младеновић Мирац

НАРОДНИ ГОВОР ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА

Власотиначки речник

Власотинце, 2016.године

Мирослав Б. Младеновић Мирац

НАРОДНИ ГОВОР ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА

(Власотиначки речник)

Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

CIP - *Каталогизација у публикацији -*
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'374'282.2(038)

МЛАДЕНОВИЋ, Мирослав Б., 1948-
Народни говор из власотиначког краја : власотиначки речник / *Мирослав Б. Младеновић Мирац. - Власотинце : М. Младеновић, 2016 (Власотинце : М. Младеновић). - 359 стр. ; 21 cm*

Тираж 150. - Summary.

ISBN 978-86-919695-7-8

а) Српски језик - Говори - Власотиначки крај - Речници, дијалектолошки

COBISS.SR-ID 227460108

I
Предговор

1. НАРОДНИ ГОВОР И РЕЧИ ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА- ПОВЛАСИЊЕ:

Негде седамдесетих година сам почео да се бавим прикупљањем речи из народа у Повласињу-са центром села Свођа; па све у селима око Власотинца, брдско планинског дела, да би касније као наставник радећи у сеоским осмогодишњим школама у селима:Тегошница, Свође, Крушевица и Шишава, завршио своја истраживања са одласком у пензију 2013.године.
Све до краја 20 века, док су постојала села, деца и школе пуне ђака, говорило се на говорном наречју овог дела југа Србије. После миграционог расељења становништва, нестале су школе, нестала деца а са њима и њихови обичаји и говор на дијалекту у брдско-планинском делу власотиначког краја.
Наравно да народни језик у изворном делу остао у приградским селима:Шишава, Јастребац, Бољаре и "моравским" селима:Стајковце, Конопница и другим селима.
На почетку 21.в. насељеници на рубу града Власотинца, служе се махом својим народним језиком из родног села, без прихватања говорног језика "чистих" власотинчана.
Наравно да је тај говор изгубио доста употребних речи из прошлости, па сам својим сакупљањем решио да оставим траг тог говорног језика из времена 19 и 20 века на подручју Повласиња у власотиначком крају.

Приметно је да сам приликом прикупљања-а и контакта и као дете и као ученик и просветни радник- и сам рођен у овом крају; приметио да се насељавањем овога краја са свих страна: Косова, Македоније, Копаоника, са Власине, Црне Траве, Лужнице, Знепољске области (Бугарске-Трна и других градова)-оставило доста трага , као и употреба турцизма у говору и старословенских речи.

Власотиначки говор има разних дијалеката- употребу и њихових речи, келтских речи, турских речи, бугарских речи, македонских речи; торлачкпог језика, онда и употреба нагласка косовског дијалекта.

Занимљиво је да се у селима:Свође, Горњи Орах(Лукачево, Ћуове, Пржоње), Добровиш-могу чути речи из лужничко-бугарског дијалекта попут: оче(хоће), нече(неће), окну га (викну га-зове га); онда у селима :Горњи Дејан, Крушевица, Равни Дел, Црна Бара и још неким –може чути код старијих људи негде седамдесетих година реч КИДЕ(где) или пак у селима: Равна Гора, Лопушња биле у говору биле у уоптреби и речи: ласица(лисица) и лапов(лопов).

У лингвистичкој литератури дијактелошко - географски говор у селима:од села Бољара, преко Црне Баре до Гуњетине и Комарице-десна страна низводно реке Власине и преко села :Равни Дел, Г. Дејан (м.Преданча и с.Златићево), Јаковљево, Д. Гаре- припада граници призренско-јужноморавског и заплањско-сврљишког дијалекта.

Занимљиво је да се у власотиначком наречју у село Свође била три наречја: власинско, лужничко и заплањско.

Тај потес се завршава са десне стране реке Власине са географским и дијалкетолошким говором ка лужничког говора у селима: Горњи Орах (Лукачево, Ћуове, Јездине) и село Добровиш.

Испод ове "црте" дијалектолошког наречја од села Бољаре, преко села.Брезовица, Самарница, Равна Гора и Лопушња-са леве стране реке Власине; до села: Шишава, Средор, Липовица, Скрапеж-са десне стране реке Власине-завршава се са градом Власотинце једно наречје измешаности моравско-лесковачког и торлачког наречја.
Торлачки дијалекат или друго наречје српског језика је име за дијалекат који се говори у јужној и источној Србији, северозападној Македонији (Кратово-Куманово) и Западној Бугарској (Белоградчик-Трн-Брезник). Неки лингивсти га класификују као друго наречје српског језика (поред штокавског наречја).
Овај дијалект је карактеристичан по великој сличности са *старосрпским, старословенским*, односно *протословенским језиком* у погледу гласова, јер је задржао велики део гласова које су у другим дијалектима изгубљене. Чува се *стари полугласник*, који је у свим другим дијалектима промењен у -*а* (*дьн - дан, тьньк - танак*).
Познато је у лингвистици, да овај торалчки језика има три падежа: номинатив, акузатив и вокатив, где је *акузати*в, уз предлог, преузео улогу коју у стандардном језику има већина других падежа (дошьл са мајку - дошао са мајком, разговара о Власотинце- разговара о Власотинцу).
Призренско-тимочки дијалект је дијалект српског језика, староштокавске групе, којим се говори на простору од Призрена на југу до реке Тимок на северу.
Његова источна граница је, почев јужно од Зајечара, граница са Бугарском, до границе са Македонијом, а западна - од границе са Албанијом, преко Дечана и Вучитрна до Сталаћа.
Бавећи се упоредо и са пореклом становништва у селима власотиначко-црнотравског краја(као и делом у лужничком крају); уочио сам да је сеоба становништва са свих подручја доносила и своје обичаје и говорни језик.
Приметно је да се у овим селима задржао народни говор онај сличан из црнотравскога краја-попут

употребне речи:бил(био), ишал или иш'л(ишао)-док се у самом граду Власотинцу и околним селима-приградског дела-Бољара, Манастиришта, Шишаве, дела Ломнице, Средора, Скрапеза, Липовице, Дадинца и још неких околних села- употрерба речи: БИЛ је са БИЈА(био) или ДОШАЛ-ДОШЕЈА(дошао).
Употреба речи: ДОШАЈА (дошао) у селима:Средор и Липовица, показује да је овај крај некада у потпуности био номадско-сточарски крај, то су речи торлачког језика.
Навешћемо још неке употребне речи из *торлчког језика:* д'н(дан), т'нк (танак), дл'г(дуг), слн'це(сунце),сл'за (суза), казал(казаја) -*власиснки дијалект; с*трарота (страхота), свеча(свећа), меџа (међа), оче (хоће), девојће(девојче),…-*лужничко-заплањски дијалект….*
У доњем делу власотиначког краја, у употреби су речи моравско-лесковачког дијалекта:БЕВ(био),ДОЂУВАЈА(дошао), ИМАВ(имао), ИДОВ..
То је моје запажање, које сам лично уочио у карактеристичном "моравском" говору-кога са горње стране побрђа називају и "Пољским" језикиком (због рада у поље).
Наравно данас под утицајем телевизије се тај народни језик полако губи, а у самом граду тамо где су се групно досељавали планински горштаци-полако постаје асимилација гогворног језика у „просту већину"-било „сеоског" или „варошког" говорног наречја..
До деведесетих година 20. века говорни језик се користио у писању печалбарских писама-уместо књижевног језика, а данас се комуникација врши телефоном и више се не пишу писма, па се полако губи изворни народни говор и језик.
Наравно да тај језик је без граматике и падежа, па се каже често да у овом подручју има само један или два падежа.

Ево примера:"*куде си бил-бил сам у Власотинце*"- *одокле идеш-идем из Власотинце.*"
Тако сам приметио да се на вулгаран начин користи "шоплук" и често (и аутор је доживљао многе неогодности о "бугарину") и ампутира "бугарско – македонско-шопско" порекло читавог овог краја:власотиначко-црнотравско-власинско-лужнички крај.
Наравно, ако се дода да читав знепољски крај је некада било "уточиште" многих "бежанија" пред турским зулумум.
Тако је до 1878.године (владавине под Турцима) општине у знепољкој области: Трн, Перник и Радомир припадале Србији. После 1879.г берлинског конгреса, читав овај крај је припао Бугарској, па је онда се са тог подручја српско становнишштво расељавало у валсотиначко-црнотравско-лужничком крају.
Али уместо да се са етнолошко-етнографско-историског становништва тумаче чињенице на прави објективан начин, многи"ловци у мутно" нас и даље вређају "бугарашима"; јер ми у читавом овом крају смо користили торлачки језик, али се то употребљава и злоупотребљава за националну припадност држави Србији и своме српском пореклу.
Оставио сам трага и о тим печалбарским писмима, која сам објављивао у локалном листу „Власина".Све написане речи су биле у употреби у моме детињству у породици и селу.
Надао сам се да ћу моћи да оставим трага у погледу коришћења дијалекта говорног наречја са овог дела југа Србије на интернету (пошто се није могло и до данашњег дана не може ојављивати у Србији због аутентичности истраживача и људског и интелектуалног поштења)-поставио сам 10. новембра 2007.године (са лакомисленошћу упао у "замке" преваранаta , као и не знањем руковања техничким делом коришћења интернетом себи отежао свој положај, да би ме после остављеног етнолошко-

етнографског материјала из власотиначко-црнотравског краја)
на форум :**Српски језик - Вокабулар форум / Srpski jezik - Vokabular forum** > **О српском језику и култури** > **Српска култура и обичаји** > Тема: **Narodni govor i reči iz Vlasotinačkog kraja - Gornje Povlasinje**.
(:http://www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1544.0).

Ни на крај памети ми није падало да ћу на том, а и касније на многим форумима и порталима интерннета; су ме само добро "искористили"…...

Овде је "грађа" сакупљених и употребљаваних речи употребљаваних у свом детињству, младости- као и самостално сакупљених са својим ученицима у свом завичају; сакупљена и публикована прво на форуму до 2007.године. После тога од те године радио сам и даље на сакупљању умотворина-старих речи, до одласка у пензију 2013.г., као наставник математикеу ОШ "Браћа Миленковић" у с-Шишава.
Био сам веома активан да што више оставим поколењу писаног материјала из свога стваралаштва на дијалекту југа Србије. То сам оставио као писац песама и прича на дијалекту југа Србије.
Било је интересеовање неких академика лингвиста достављам сакупљеног материјаал о тим народним архаичним речима на дијалекту власотиначког говора и околине, као и употребу архаичног наречја југа Србије у објављеним песмама и рукописима из нароодне књижевности и у причама на дијалекту власотиначког говора и околине. Нажалост, један од тох академика је наводно 2загубио" рукопис у 2014.г., па сам у 2015.години допунио рукопис и оввде га као истраживач самостално публикујем у форми етнолога-истраживача.
Моја идеја јебила да уз помоћ лингвиста, када све завршим са публиковањем о обичајима и сакупљеним народним

умотворевинама, са својим стваралачким писањем песама и прича на дијалекту југа Србије- са власотиначког подручја; напишемо у потпунији ВЛАСОТИНАЧКИ РЕЧНИК са конкретним песмама и причама и записима из аутентичне проишлости са села на свом дијалекту у виду публикације под називом: ГОВОР И РЕЧИ ИЗ ВЛАСОТИНАКОГА КРАЈА-ПОВЛАСИЊЕ.

Но, овде сам после завршетаа писаних публикација у рукописимао свим обичајима и веровањима из власотиначког краја (као и спремљене за штампање још две књиге писане у коришћењу дијалекта овог говорног подручја) решио да у већ објављени материјал 2007.г о говрору на дијалкету на форум ВОКАБУЛАР-српски; додам још допуне рукописа: 2008.г, 2012.г. и 2015.године.

Овде ће бити покушај да се донекле допуне многа "преписивачка" писања о "власотиначком говору" и сакуљених речи путем наставника српског језика и ученика у сеоским школама у половини 20. века и почетком 21. века путем разноразних "анкетама".

Као математичар иноватор, по "казни" због "критичког мишљења" и стваралаштва, надам се да из њубави према своме родном крају, остављам траг и овде из сфере говорног дијалекта са југа Србије. Велика је цена тог истраживања и самосталности плаћена животом у породици и здрављу. Мислим да ће ми барем породица опростити што су цео свој век самном имали "проблеме", јер као интелектуалц никада се нисам одрицао свога сељачко-гпрштачког порекла-а тиме кроз свој рад и писање и начину живота остаћу до краја свог биолошког постојања у свом родном завичају.

АУТОР: Мирослав Б Млaденовић Мирац - ИСТРАЖИВАЧ
8.септембар 2015.г.
Власотинце, Србија

***

Портал Порекло преноси речник народног говора и речи из Власотиначког краја, Горњег Повласиња, које је прикупио локални етнолог Мирослав Младеновић

Власотиначки речник - Порекло
www.poreklo.rs/2012/09/02/**vlasotinački**-rečnik/
Кеширано
Слично2 сеп 2012 **...** **Власотиначки** речник ... преноси речник народног **говора** и **речи** из **Власотиначког краја**, Горњег Повласиња, које је прикупио локални етнолог **Мирослав Младеновић** ... бејаги - ваљада (потврда истине у **говору**).

*

Narodni **govor** i **reči** iz **Vlasotinačkog kraja** - Gornje Povlasinje
www.**vokabular.org**/**forum**/**index.php**?**topic**=**1544.0**
Кеширано
Слично
10 нов. 2007 **...** **Vlasotinački** zbornik boj 2, 2006.godine Vlasotince. U nastavcima 'u napisati re;i po azbucnom redu. pozdrav **Miroslav mladenovic** ...
http://www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1544.0

« претходне следеће »

Странице: [**1**] 2 3 Све

	Аутор	Тема: Narodni govor i reči iz Vlasotinačkog kraja - Gornje Povlasinje (Прочитано 42657 пута)

0 чланова и 1 гост прегледају ову тему.
*

Narodni govor i reči iz Vlasotinačkog **kraja** - Gornje Povlasinje **...**
www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1544.0;wap2
Кеширано
Слично
Miroslav Mladenovic nasta: **NARODNI GOVOR I REČI** IZ VLASOTINAČKOG **KRAJA**-GORNJE POVLASINJE Negde sedamdesetih godina sam počeo da se ...
http://www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1544.0;wap2
http://www.vokabular.org/forum/
http://www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1604.0
Srpski jezik - Vokabular forum > **Претрага форума** > **Резултати претраге**
Странице: [**1**]

		Наслов	Релевантност	Започео	Датум слања	☐
		Narodni govor i reči iz Vlasotinačkog kraja - Gornje Povlasinje у *Српска култура и обичаји* **Одг: Narodni govor i reči iz Vlasotinačkog kraja - Gornje Povlasinje од Сребрена** **...**) označavaju kao Timočko-Lužnički **govor**. Priznajem da ne znam geografski polož **...** **... ...** **...** reči nego drugi delovi..i sačuvano je **govor**no dz. Ѕвер = звер у данаш **...**	19.6%	Miroslav Mladenovic nasta	20.36 ч. 10.11.2007	

*

(ИЗВОРИ: Записи из: 1980.г.- 2007. г., 2008.г, -2012.г.- 2015.г., село Крушевица, Власотинце. Забележио: Мирослав Б. Младеновић Мирац, локални етнолог, етнограф, историчар и локални писац песама и прича на дијалекту југа Србије, живи у Власотинце, као пензионисани наставник математике)

*

Када сам вршио истраживања порекла становништва насељавања са села овог подручја, увидео сам да је моја „лоза“ по мајци и баби са Косова (преко махале Чука-Дејан) и села Бољаре; па је изгледа тамо народно приповедање било доста преношено са колена са колена.

Друго што сам открио је да су насељеници из Шумадије(Србије), Македоније(Старе Србије), Бугарске, Босне, Далмације (Хрватске) и Црне Горе, где су са собом донослили своја приповедања, па сам у бележењу често долазио до много различитих дијалеката у казивању прича и народних изрека.

***У власотиначком крају постоје три дијалекта*: Горњо власински :то је мој планинско-горштачки и један део околних села-„ишал“; онда „чисто“ варошки-власотиначки (ми не говоримо тим дијалектом-„ишеја“)- и један део околних села говоре делом тог дијалекта(СЕЛА Средор, Црна Бара, Шишава, Скрапеж; Липовица):“писаја, Дошеја, Дошаја“ и трећи „моравски“ дијалект: Доњовласински.**

Као истраживач:- локални етнолог и историчар, сакупљач народних умотворевина од 1970. године у Горњем Повласињу-до почетка 21. века; овај сакупљени материјал остављам као културно народно благо да се њиме баве лингвисти и они који се баве српским језиком и културом језичког подручја Југа Србије.

До 1992. године сам радио као наставник математике са својим ученицима радио сам на прикупљању етнолошке грађе Горњег Повласиња у основним школама у селима Тегошница, Свође-потом наставио са прикупљањем народних умотворевина и етнолошко-историским истраживањем са својим ученицима у ОШ „Браћа Миленковић“ у село Шишава-Ломница, све до краја 2008. године.

Почетком 2009. године сам завршио нека записивања са ученицима народних умотворевина, а наставио са испитивањем порекла сеоског становништва по селима у власотиначко-црнотравском крају.

У свим школама од 1970. године до 2012 године у пружању помоћи у бележењу и сакупљању етнолошко историографске грађе, највише су имали интересовања ученици петих и шестих разреда, а ређе седмог и осмог разреда, као и ученици за одрасле школске године 1977-1979. године у ОШ „Карађорђе Петровић“ у село Крушевица у општини Власотинце.
Где сам у том времену радио као наставник математике живео и становао у село пуних 15. година са породицом и самостално ишао по селима и радио на прикупљању народних умотворина**.**
*
Наречеје једног рода односно фамилије су одржавале махом жене:мајке, бабе, стрине, тетке, сестре, јер су махом мушкарци ишли у печалбу и тамо су поред свог турског наслеђа-турцизма, „уносили“ и друге непознате речи у свом говору из краја у којој су често проводили већи део године у печалбу:цигларима, зидарима, качарству, пинтерству..
Некада се није ишло у печалбу и онда су тада овај крај насељавала номадска племена сточара Влаха, Грка или са подручја мале Азије.
Била су насељавања и због прислног рада од стране Турака на рудокопима-рударења у средњем веку; према овоме многа порекла данашњих Срба су од оних рудара који су у овим крајевима радили у рударству или били граничари:Мађари, Немци, Хрвати, Италијани, Црногорци, Македонци.....
Овде су се насељавали многи „граничари“ у времену турске и аустроугарске империје са простора Далмавције, Херцеговине, а било је и арнаутина-који су често са Црногорцима, због крвне осевете или због „крви“-„крвних освета“(породичне или убиства неког Турчина) морали да се склањају у овим пустолијама непроходних букових и хратсових шума-да би се спасавала жива глава.

Биле су бежаније из Грчке, Македоније, Бугарске и других крајева у времену турског зулума у времену њихове османлиске владавине од 500 година.
„Премештања“ становништва и од опаких болештина;“чуме“(куге)-много чега је мењало говорна подручја, јер су становници у мањини, приликом бежанија, обавезно прихватали језик, обичаје и начин живота „већинских“ етничкиг групација.
Бежаније су биле велике због тешког рада по рудницима у времену под Турцима у Источној Македонији и Србији, а касније и на власинској висоравни; па се и ту пресељавало становништво због Турака.
Нарочито су исељавања Срба из целокупних села и градова из Бугарске (Трн, Брезник и друга места са српским становништвом) била приморани да се насељавају у:лужничком, црнотравско-власинском и власотиначком крају, после берлинског конгреса 1879г..
Што многи и не знају да су од тамо донели и своје говорно наречеје, које није „бугарско“-него српско, које има своје корене још у својим прецима Словенима.
Многа су племена пролазила на почетку овог миленијума, као и пре тога, па се тако и не зна право стање порекла становништва овога краја.
Ту се трговало стоком, робом из Далмације, Млетачке републике, Влашког, Аустроуграске, Турске, Грчке, Рима; што је и реалност тадашњег постојања граничара , који су се овде после ослобођења од Турака овде остајали да живе са породицама.
Тако су се ту на турским имањима заселили, „посрбили“ или „побугарили“.
Чак се са етнографског становништа помиње да правих Бугара по Етносу и не постоје, а ови данашњи су само словенизирани; што се чак помиње и двојако насељавање Словена:са севера и југа на Балкану.

Такве предспоставке се могу износити на основу народног говора и појавом више дијалеката:и ћирилиђним и латиничним писмом.

Када сам се мало више заинтересовао за ову тематику лингвистике на интернету, увидео сам да чак постоје и многе заблуде према нашем дијалекту о нашем насељавању на овим просторима.

Нисам ни знао колико сам у свом родном планинском селу Дејан(м.Преданча) у детињство користио „туђинце"(увек су нам помињали ТУРЦИЗМЕ)-а никако речи нама братских народа:Руса, Белоруса, Словака, Украјинаца, Монголаца, Казахстанаца, Киргистанаца, Белоруса, Пољака, Чеха, па и Бугара (словенизираних).

Чудно ми је било да смо чак имали и данас користимо неке исте речи и у књижевном и народном говору:речи Монголаца, Кансастанаца, Киргистанаца, Ирачана и Турака. Изгледа да староперсиски језик и многи други „мртви језици" из Европе(ако се употреби латиница у истраживању) може да се увиди колико нас је на Балкану и Европи и Азији било многих сличности у језицима, обичајима и начину живота. Лично сматрам да је то богатство, које треба у различитости дијлеката и једног истог народа треба сачувати са њиховим обичајима и традицијом, што нам оплемењује дух читаве цивилизације.

*****

Записивао сам све онако када се сетим у времену саме наставе математике, када сам дијалектом разговарао у породици или телефоном са децом-студентима у Београду. Речи су саме „летеле", а моја деца су ми се често у шали смејала, када сам дијалектом са њима разговарао путем телефона.

Тако су се у њиховим собама у Београду, често на окупу били и студенти из Црне Горе, Босне, Власотинца, Лесковца, Пирота, па чак и из Украјине и радо слушали наш ртазговор на дијалекту планинског горштака и варошког „власотиначког" дијалекта-Повласиња:-„ишал", „ишаја",

„Раборил“, „работија“, „бил“, „бија“, „јутре“, „куде си бре“..“...

У власотиначком крају постоје три дијалекта:
1. дијалект;. Горњо-Власински дијалект (сврљишко-заплањско-власинско-лужнички):- То је мој планинско-горштачки и један део околних села заплањско-лужничког дијалекта у селима: Добровиш, Г. Орах, део с. Свођа,..:-„ишал(ишао), иш’л(ишао), оче(хоће), девојће(девојче),....“;

2. а) дијалект лесковачко-моравско-призренски:-около Власотинца са леве стране „власинског“ подручја реке Власине са селима:Брезовица, Самарница, Лопушња, Градиште, Дадинце,......, „чисто“ варошко-власотиначким дијалектом-„ишеја“(ишао), „дошеја“ (дошао), њума-њој...,);
2.б) дијалект:-други део околних села са десне стране реке Власине се говори делом тог дијалекта у селима: Средор, Црна Бара, Шишава, Скрапеж, Липовица:“писаја“ (писао), дошаја“(дошао)“, дошеја(дошао),...“;

3. дијалект: „моравски“ или „пољски“ или „Доњовласински“ дијалект:-бев(био), имав (имао), дођуваја (долазио),....
(ИЗВОР: Део извода из ПРЕДГОВОРА објављене књиге: ПЕЧАЛНИК(Народне умотворине), 2015.г., Власотинце, Аутор:Мирослав Б. Младеновић Мирац, страна:5)
*****
Сакупљене речи са посебним записима је овде у запису:-сакупљено укупно од слова А до Ш и македонско ДЗ(s): 1926 речи, од 1980 до 2016.године у власотиначком крају; док у употреби у писању књига:из етнологије, народним умотворевинама, песама и прича на дијалекту-овде су унете забележене 2. 548 старих архаичних речи народног говра из власотиначкога краја. Тај садржај је ословљен под називом ВЛАСОТИНАЧКИ РЕЧНИК.
Речи су већина биле познате сакупљачу, јер их је користио лично или су их користили његови другари у детињству и

младости у свим облицима наречју(дијалеката) или су их често на самом часу математике деца изговарала, а аутор је све то бележио у посебну свеску, па некада чак и уприпреми за час математике. Дешавало да и сам некада ми нека заборављена реч сам „појури“ када сам писао песме и приче на дијалекту или се водио ратговор на дијалекту у кући или у родбини, па чак некада су ми саме“долазиле на језик“ пред спавање. Има још не забележених речи, али то остављам наредним генерацијама да то ураде и на лингвистички начин обраде.
Највећа по мени је вредност што изласком ИНТЕРНЕТА, могао сам да увидим на српском језику која је која реч етиомолошки(порекло) из које земље словенске или пак из Азије , тамо где се користи ћирилица као писмо.
Можда би било добро да су урађена „интернетска превођења“ и од латинице на ћирилицу-српским језиком, али је то за мене био тежи посао као професиналном математичару, па то дајем у аманет млађим колегама професорима српског језика нека наставе истраживање и на лингвистички начин утврде порекло сваке старе наше речи у употреби на дијалекту у власотиначком крају. Овде сам те речи у коришћењу ПРЕВОДИОЦА са интернета написао и порекло те речи-језик и земљу из Азије или неке словенске земље, од којих је та реч настала или чак има њих доста које су остале у истом Народном говору; што ми је значило много да се увиди одакле је тај род у које село или варош Власотинце се доселио у ком веку.
Поред „самосталних“ сакупљених речи, овде је у ЗАПИСУ и 2. 548 старих речи, које је АУТОР користио прилико писања књига из области:етнологије и народне књижевности(песме и приче на дијалекту југа Србије-власотиначки дијалект-„три подврсте дијалекта“); те су се неке речи понављале, али се није правио укупност лингвистички-етнолошки записаних речи, јер ови записи су више служили у етнологоји и етнографији, него ли за лингвистику.
То нека ураде лингвисти-стручњаци за ову област,а аутору је као ИСТРАЖИВАЧУ било у аманету да све то запише и остави траг

једног времена ***Народног говора***, које је већ нестао из ових крајева, са нестанком села.
На крају су у раду у прилогу поред РЕЧНИКА АРХАЧНИХ СТРИХ РЕЧИ из објаљебих књига, у прилогу додате и написане песме и приче на дијалекту, као и ЗАПИСИ аутентичних казивања о одређеном наречју-говора из одређених села; а све то већ објављено у аторовим књигама из области етнологије и народне кљижевности- АУТОР-ИЗДАВАЧ је све написао и објавио о свом трошку, јер држава није имала слуха за самосталност у истраживању и остављања аутентичности народне баштине са југа Србије.
Овим остављањем трага НАРОДНОГ ГОВОРА из власотиначког краја, остаће културолошки траг у виду написаног ВЛАСОТИНАЧКОГ РЕЧНИКА; посебност дијактолошког исказивања речи у српско-народном језику, које је народ овога краја користио у употреби вековима.
По таквом дијактелошком значењу власотинчанима су пружене и могућности у снимању неких ТВ серија и на државној телевизији Србији-по којима су били препознатљиви свуда у Србији, да су са југа Србије. Што ће и оваква порука дати на знање да се никада не заборави тај дијалект власотиначког говора, по коме ће се знати корени Срба са југа Србије, који су живели или живе у малој варошици и околини у власотиначком крају.
Народни говор *се на југу Србије не може тако лако изгубити и потиснути књижевним језиком. Сматрам да се треба путем разних дијактолошких расправа и очувања разних видова комуникације путем правог начина чувања сопственог идентитета, треба се сачувати наш корен на југу Србије. Јер језик, обичаји и вера су три стуба око кога се може увек наћи прави начин да се народ окупи и осети заједништво свога порекла као националне припадности словенству односно српству.*

АУТОР: Мирослав Б. Младеновић-Мирац

18. новембар 2016.године

Власотинце, република Србије

II

Власотиначки речник

2. Језичка значења стариих речи у употерби народног говора са „ћириличног на ћирилични језик-српски језик“:

- Киргиски језик (турски језик): Киргистан
- Македонски језик: Македонија
- Таџички језик(источноперскиски језик): Таџикистан
- Белоруски језик: Белорусија
- Бугарски језик: Бугарска
-Казахстански језик: Казахстан
-Монголски језик: Монголија
-Пољски језик-Пољска
-Словачки језик-Словачка
- Чешки језик-Чешка
- Норвешки језик-Норвешка
- Грчки језик-Грчка
- Мађарски језик-мађарска
- Цигански(Ромски) језик
- Влашки(румуннски језик)-Румунија
-Турски језик-Турска
-Цинцарски језик,
-Торлачки језик
- Келтски језик
-Арнаутски језик.Албанија
-Латињани(Римљани)
-Млетачка република
-Маџарски:Мађарска
-Босанци:Босна
-Далматински:Далмација
-Херцеговачки: Херцеговина
-Црногорци-Црна Гора
-Лалински:Војводина

*

2.1. Речи на слово А (80 речи)

аа.. - да
абан (киргиски језик-турски) – кваран, штетан
абер - порука
абре (македонски) - узречица(абре ја ти реко), повика по стоку на испашу у планини
ав - лајање пса
автабус (таџички језик) - аутобус
ага-господар, старешина
агалук (белоруски језик)- посед који је припадао аги
Адамче (белоруски језик)-мушко име
адет (киргиски језик) – обичај, навика
аеороплан –ароплан (бугарски језик) – авион
алабалук (киргиски-турски-македонски-српски језик)-много, бројно, галама
алавутка (белоруски-српски језик.употреба речи у м. Преданчу, Ђорђевић Милорад и син Јосим су их правили од глине, порекло из м.Ђорђине с.Г.Дејан)***-шупељка***(македонски језик), употреба речи ШУПЕЉКА у Д.Дејан и другим селима):-**окарина** (од глине музички инструмент)
ала (казахстански језик) - гад, рђа
алав (монголски језик) -блесав
алал-свака част
алал вера - похвала за добро урађени посао
аламани (казахстански хезик)-магупи
аламуња (белоруски језик) – олуја, невреме са грмљавином, муњама и ветром
алапача (белоруски језик)-причалица
алаџа (казастански језик) - врста платна од кога се прави антерија доброг квалитета
алаџина антерија - антерија бољег квалитета (женска ношња у виду капута)

албатин (таџички –српски језик)- мајстор за поткивање коња)у с. Златићево Ђокићи-**Алабирци** (порекло из Таџихистан), било је мајстора у село Бољаре и у граду Власотинце)
Алабир (таџички-српски језик)-Алабирци род у с. Златићево(српски језик):- мушо име у Таџихистану
алега-алега мишко (белоруски) - узречица неког унутрашњег личног задовољства (употреба од стрица Тозе Илића-Младеновић, у родно село Г.Дејан-Преданча)
ален - црвен
алисе - измотава се, прави се важан
алишта-стара одећа разбацана по кућу, некеа несрећа, болештине, (гледај му „алишта“)
алка (бугарски језик) - округла гвоздена направа којом се везује гвоздени ланац за запрежна кола
алосија - величина нечега
алосује - потсмева се, набија цену при погодбу
акмач - имитација џепа код кројења
ајат (македонски језик) - незаграђена тераса
ајд, ајд.. - повика по стоку за вучу приликом орања плугом,
ајдук-расте као биљка(врста тикве) округлог шупљастог облика са дугачком дршком, која се пробуши са обе стране, изваде семенке и њиме точи помоћу уста „увлачењем“ ракија из бурета, **хајдук**-српски национални ратник противу Турака,
акал -акал ич немаш у главу(таџицчки језик): - немаш памет, без памет си, шупља ти глава
аљав – алав, гадан, шашав, брљив
аљави се - измотава се, кревељи се, шашави се
анџар (таџички језик) - велики нож (без склапања)
анџик (таџички језик) - торбица од козину у којој овчар носи храну(најчешће сир и хлеба)
аман-прекини, доста,
аманет (македонски-српски језик)- завет, порука, препорука која се даје на чување
амбар (руски језик) - четвртасти велики дрвени сандук са

преградама (преграде се зову Пресак)у коме се држало жито(раж, овас, пшеница)
ами (бугарски језик) - узречица за чуђење
амин-расположење
амица (таџички језик)-стриц
амрел (таџички језик)- кишобран
антерија (македонски језик) - женска ношња, направљена од платна и памука изнутра и са рукавима се носи као капут
анџар (ханџар-монголски језик)криви нож(или шиљасти) са оштрицом са обе стране)
анџик (таџиски-македонски-српски језик):-козињава торба од козине направљена односно изтакана на ручном разбоју као платно
апарација (белоруски језик)-операција
апе (белорускји језик) - уједа, гризе
апотине - ране од угриза, од уједа
апса (белоруски-српски језик)-затвор
апсана (белоруски-српски језик)-затвор
арам- арам да ти је :- нека ти је на част,
арамија(македоснки-српски језик)-разбојник, бандит, хајдук
'**арамбаша** (казастански језик), **хармабаша**(монголски језик):-вођа хајдућке дружине
арамлија - нерадник
арамлика - нерадница
арен (украјински-српски језик)-добар
аргат (монголски језик) - радник у поље, најамни радник, надничар аргатовати-кулучити, радити без плате
арлија (македонски језик) - срећа
ардов (таџички језик) - буре за ракију аршин- стара мера за дужину, користи се као мера приликом ткања ручним разбојем
арнавутин (таџички језик) - албанац(шиптар)
арно - добро(ала ми је арно)
армоника (таџички језик) - хармоника
арчи - троши

артија (македонски језик) - хартија
аршин-мера за дужину
аскер-турски војник
астал (казастански језик)- сто за ручавање
ат-коњ племените расе
Атанас (бугарски језик)-мушко име
ау - знак чуђења за неку учињену грешку
ашћу-зашто (употреба у село Брезовица)
ашчија-свадбени кувар
*

2.2. Речи на слово Б (170 речи)

бабо-отац
„бабајко"(македонски језик)-узречица мог оца:Е'мој бабајко"
багатела (украјински језик) - бадава, нешто нема вредности, џабе, појефтино
багателисати (украјински језик) - потцењивати, скидати цену(потреба у родно село Г.Дејан-Преданча у својој фамилији Младеновић)
баглама-врата на багламе и резом(белоруски језик) - дрвена врата која уместо шарке имају гвоздене клинове, који се набијају у дирек(дрвени) и ко њега се окрећу, а уместо браве имају резу(гвоздена ручка с којом се затварају врата), да би се споља могла катанцем затворити, а гвозден клин се зове баглама(употреба речи БАГЛАМА у родно село Г.Дејан-Преданча у својој фамилији Младеновић)
ббд (таџички-српски језик)-тутав, тром, неспретан, спор у свему, несналажљив, лажов
б'з (украјински језик)- зова, од које су се правиле цевке за мотање пређе за ткање на разбоју
баћава - бадава, испод цену
баћавџија - дангуба, нерадник, ништа не ради
баир (бугарски језик) - место око куће за испашу стоке
баланта (таџички језик) - амбуланта
баљезга - лупета, свашта прича, прича глупости
бајање – врачање

бајат (македонски језик)-престајао, стар
бакалин (бугарски-српски језик)-трговац
бакланица (македонски-српски језик)-продавница
бандоглав (монголски језик) - неразуман у понашању
банзов(таџички језик)-бандзов - човек са лошим понашањем у друштву
баница (бугарски језик) - гужвара са сиром, ручно развучене и умотане коре са сиром, пита, гибаница
банкет - зденута сирова цигла спремана за печење сламом или на дрва на некој пољани
банчи (таџички језик)-троши
бањање (македонски језик) – купање
батали (македонски језик)-остави
батисало се (таџички језик) - покварило се
бацка - боде
бацко (белоруски) – ован, глуп мушкарац (употреба речи у моје родно село Г.Дејан-Преданча у својој фамилији Младеновић)
бачевина (македонски језик) - место где се овце чувају, музу и добија се сир
бачка се - брчка се по води(нарочито свиње у бари)
бачур (таџички језик) - дрвена посуда(са дршком или без ње са стране) за ракију, четвртастог облика, с једне стране отворена или има само мању рупу
бачва (белоруску језик) - велика дрвена посуда за сакупљање шљива(или грожђа-које се муља) које после стасавања(превру)-а од њих се пече ракија или се добија вино(направљена ручно код пинтера)
барабар(бугарски-српски језик)-упоредо, заједнички, пола-пола
бардак (белоруски језик) - жути или зелени кондир (направљен од глине) за грејану ракију
барјак - застава, знамење национално
барјакош - рогата дивља коза
баса се - удара се(удара се у груди), показује своју јачину

басалес (казахстански језик) – провод (често уз пиће и прасетину на добар ручак) реч била у употреби у м.Чука и м.Преданча
басамци (таџички језик) - стпенице на кућу
батали (македонски језик) –остави, престани
баталџија (македонски језик)-нерадник
батлија (македонски језик) – срећник
бачка се-ваља се по блату
баџа (таџички-српски језик)- ***пашанак***(белоруски-македонски језик-српски језик)-:сестрин муж и муж удате сестре
баши (таџички језик) - таји, прикрива (само у разговору)
башка (киргиски језик-турски)-посебно, одвојено
башта(бугарски-српски) - отац, татко, градина са поврћем, мала парцела засађена поврћем
бев (српски)- беф (таџички језик):- био сам, ишао сам
бега - бежи
бегање - бежање
бегендија (македонски језик) - онај ко има укуса, наводаџија за женидбу
бегенедише (казахстански језик) - допада се, одабир девојке или момка према лепоти
бегебдисати-волети, заљубити се, симпатисати
бездер (казастански језик) - чудо (ће се најдеш ти у бездер)
бездушан - безосећајан човек
безвезе - није у скалду са истином
бекрија - весељак, онај ко је мало виђе попио алкохола
бела рада - народно коло, назив бела рада (биљка белог цвета)
белај-штета
белег - вунено влакно од одело код врачања(бајања) врачарице
белеге - ознаке на тело човека
белило-место где се белило и прало изаткано платно на ручном разбоју

белмуж (казахстански језик)- ЂУРЂЕВДАНСКИ специјалитет југа Србије; прави се од овчјег сира и кукурузног брашна, који се прави на дан прославе Дана овчара-у времену Ђурђевдана, на дан 25 мај празника ПРЕМЛАЗА(19 дана после Ђурђевдана(6 мај) или негде на дан Ђурђевштине) када се одлучују јагањци и овце почињу да музу и од млека се прави овчји сир
белча - бео во
белчуг – алка (ставља се на свиње да не ријају (копу земљу), беочуг,
белутрак-бео камен, кварцни камен, белутак,
бељаван - љут, опасан, опак, прек
бељај - невоља
белутрак - бели камен-који се ставља у кацу за купус, а и за „кресање“ огњилом са трудом да би се добила ватра и запалио дуван за пушење
белошка - називе беле козе или овце
белоушка - барска или водена змија неотровница, живи у барама и око стаја на село.
бејаги (макеоднски језик) - ваљда (потврда истине у говору)
бењави - прљави
бембелија (македонски језик) - назив за човека који ужива у животу, раскошан живот у изобиљу
бембељив-црвен
бестрага (македонски језик) - реч љутње, срџба, пакао
берикет (казахстански језик)-плодан род у поље, берићет
берићет-род у поље и напредлак у кући, изобиље
бесуља - бесна жена, крава свиња итд(фигуративнини назив за одредјени облик понашања)
бечелак (руски језик) - везано бело платно(тканина), којом се умотује погача, баница и поклон који се носи на свадбама(у гостима)
бибер цреп - мали цреп за покривање кућа, који се прави ручно
бил(бија, бев) – био
билмез - баксуз, нерадник

биров (руски језик) - грлати човек, са јаким гласом, који је у време турака од брда на брдо саопштавао наглас викањем наредбе сеоског кмета у село, па има и фамилија **Бировци** (Стојчићи) у с.Г.Дејан
бисаге (дисаге) – у облику торбе са две стране са преметачем, а у њој се стави жито на рамену и помоћу њих се ручно сеје њива-прави се од козине, а користи и за ношење терета на коњу; две торбе козињаве спојене у једну и носе се „преко“ рамена, а у њих се преноси роба на коњима или су служиле да домаћин на узораној њиви ручно сеје жито у пролеће
битанга - погрдна реч за лоше понашање човека **,** скитница, нерадник, лош човек
б’к’р (руски језик) – бакар, РББ,бкр,
бичкија - мала тестера за ручно сечење дрва, служи и као пинтерски алат
бицман (таџички језик) - нерадник
благо - слатко
благота – мрс, преслатко
блазина-нерадник, несостељива особа
блажан (казахстански језик) - мрсан
блаји - блајање оваца, погрни назив за оног који негде замишљено гледа у страну
блентав-лењ на послу, несналажљив, спор у раду
блесина-блазина (македонски језик):– замлата, будала. на ништа не реагује
блесав - неразуман човек
бљује - повраћа
бојелек - антерија(женска ношња) без рукава, дугачки капут носи се испод вутаре (сукње)
богатлак (белоруски језик) – богатство (употреба у родно село у фамилији)
бок’л (бокал) – стаклена или керамичка посуда за воду или вино
боцкав (белоруски језик) – трновит, боде, неугодност,
боровињка (бугарски језик) - боровница биљка

брабоњци (македонски-српски језик)-измет овце
брадва(бугарски језик) - пинтерски алат(секирица)**,** секира са широким сечивом, злужи за тесање дрцета(дуги) у пинтерском занату на изради:каца, буради и бачви
браниште - браник букове или храстове шуме
брзак - онај који много жури у послу или у говору или у ходању, брзи пад воде у потоку
браца - блиски рођак по мушкој линији
брана - данашња дрљача за уситњавање земље и покривања зрневља после орања и сејања зита са ралицом (плугом) коњском или говеђом запрегом (с њом се влачи, а исплетена је од прућа па се зове и напар)
бревеници(руски језик) –чакшире ,панталоне
брег (македонски-српски језик) – брежуљак
бреме-терет сена које се преноси на леђа у брдовитом непроходном крају; тежина живота,
брзи - јури
брго (украјински језик) - брзо
бритва (руски језик) - овчарски нож са корицом и са канапом да се веже за појас, апрат за бријање
брич (бугарски језик) –дус(таџички језик): - бријач за бријање мушкарца, врста мушких панталона на „брич-дус“(шумадинске)
брка (македонски-српски језик) - дира, човек са брковима
бркнул (белоруски језик) - додирнуо
брљав – брљив, прљав
брљица(брња) - стављање белчуга (жице) на њушку свињи да не рије земљу у авлији, белчуг(жица) стављена на њушку свињи, беочуг
брљча-погрдна изрека за трапавог мушкарца, брља
брлог – муљ**,** прљавштина
брстина - у пролеће младе неразвијене гране буковине са попољцима
брстење - пролећно једење младе буковине од стране коза и говеда
брнчи (украјински језик) - зуји

бробињак - мрав
бробињало – мравињак
Брочка (македонски-српски језик)-мушко име
Брочкини (македонски језик)-род фамилије Брочкини-Цекић (живе у Власотинце, пореклом из с. Брод-Црна Трава)
буђкуриш- неукусно, мешавина од свега и свачег
буа (украјински-руски језик) - бува, одара дрвеном направом (буаљком) када се пере и бели платно на поток
буаљка - дрвена направа за буање(ударање) платна од конопља у води када се бели или пере рубље, даска за белење платна,биљка
бубче (украјински језик) - мала шпенадла
бубчетија - мале иглице за крпљење ручно или за везење стоњака или кошуље
букагије- оков на наогама затвореника у тамници
бугарка (македонски језик) - народно коло у ШОПЛУКУ (играо сам коло у младости у родно село)
буза (киргиски-турски-бугарски језик) - водени напитак, прави се од чаравчног(пројног белог кукурузног брашна)-забрка се, поткисели и пије као напитак у време летњих жега у планини, образ
бујер- пун пара, богаташ
бука - округло шупље дрво које служи као цев кроз кога тече вода за покретање воденичног точка у воденици поточари, буква дрво
букнул - букнуо (код пламена ватре)
булест (казахстански-дрпки језик)-шарено говече или кер напред у главу
буљук-стадо оваца у гомили, чета војске, чета војске, 100 војника у јаничарској војсци, гомила оваца на куп, скупина, јато
буклија - дрвена четвртасто округла посуда у облику пљоснате флаше од дрвета(чутурица- за ракију)
булка(белоруски језик)- (реч турчин у употреби у родно село Г.Дејан-Преданча):-црвени дивљи мак(трурчин-црвен), булеста крава, испулкано зрно кукуруза на ватри

булумента(украјински-српски) језик-гомила људи, разјарена група, галамџије
буљан (таџички језик) - погрдан назив за мушкарца са разокавим погледом, човек са великом главом и очима као буљина (сова)
буљи - нешто истражује, гледа около да нешто види, разглеђује
буљук-чета, гомола, одред војске, стадо оваца
букари се (таџички језик) - парење свиње са вепром
бурјан(таџички-српски језик)-отровна бика
бутне (бугарски језик)-гурне, гурање
буђкуриш (таџички језик) - лоше направљено јело
буњиште – ђубриште, место бацања отпадака у дворишту
бучка(бугарски језик) - направа за мучење млека(помоћу буцала се бучка млеко и добија масло-маслац), грумен
буцало (монголски језик) - дрвена справа с којом се бучка млеко у бучки
буре - дрвена посуда за држање ракије (направљена ручно код пинтера)
буричаку се волови -волови се боду роговима (испробавају своју снагу)
бус (монголски језик) - део земље са кореном траве бутум (бутун)-сав, скупа, заједно, цео, узречица:"бутум, бутум...", помери се, изговор за чуђење..
буса(бугарски језик)-надимак у с. Крушевица због „разбарушене косе" у облику БУСА
бутати(украјински језик)-гурати
бутај-гурај
бутеница-гужва
буџа (таџички језик)-чиновник, на високом положају у власти државе
буџак (белоруски језик)- ћошак, место остваљања непотребних ствару у некој шупи
беф (таџички језик)-бев (македонски језик)-**бил(**српски језик)**-бија** (српски језик):- био сам

*

2.3.Речи на слово В (95 речи)

Валч (белоруски-српски језик)-мушко име(до Влачићи у Власотинце, има их и у Хрватској а порекло са Скадра, а један брат Ђерђ се одселио у Задар и постоји род ЂЕРЂА(кошаркаш Јосип Ђерђа), а валчића има и у Хрватској
ванцирал (таџички језик)-бес, гнев, болест лудила
варен (бугарски језик) –куван, барен
вађење вра-скидање сламе вилама приликом врше стоком на гумно
варка се-пази се
варош-град
в'здан (руски језик)-ваздан
варка-штеди, заштићује, пази где гази, да не упадне ногама у блато или воду
вајда-корист
вашљив- који има вашке
ведро (ведрица)-кофа(дрвена посуда), дрвена посуда са дршком направљена од дуги код пинтера и у њој се музу овце
вејање жита-чишћење жита од плеве на ветру, после врше на гумно, а баца се древном лопатом
велија (македонски-српски језик)-комад (грудва) сира која се сече на комаде при ручном добијању сира
Вересија (македонски-српски)- продаја или куповина на почек(чекање)
вермане (белоруски језик)-кратко капуче (минтан) или лужнички з'бан, верманн,
верманче (белоруски језик)-капут са гајтанима
верга (бугарски-српски језик)-веверица, верга
ветерлига(македонски-српски језик)-узречица упозорења (ветерлига помери се!)
вериге-верски празник, гвоздени ланац који се ставља на огњиште на оџак, да би се на њих накачио котао и варило млеко и грејала вода
вершула (белоруски језик)-највиђенији човек у село(ту

сео0ску титулу у родно село Г.Дејан-Преданча, имао је Стојан ВЕРШУЛА(коме смо ми били стари кумови) као стрпљивог, праведног и поштеног и највиђенијег човека у село, па је добио титулу ВЕРШУЛА(био је гуслар и учесник балканских и првог свезтског рата-као болничар, а касније је радио у село послове лекара ортопеда-намештао поломљене или угануте руке и ноге, па је и аутору овог списа у детињсјва неколико пута намештао руке које су биле угануте или искочене из зглобова због свога немирнога дечачког духа-Подвукао: М.М)

вецба (македонски језик)-вежба

вешка се- пење се н високо дрво

вигња-топоница за прављење гвожђа

вигњиште-место где се у вигњама(топоницама) прерађивала руда гвожђа

видел (руски језик)-видео

видело-светлост (упали видело), први мрак

вије-плаче, кука

вика се-каже се,

викам (бугарски-српски језик)- зовем, позивам

викав (македонски језик)-зове, плакала(макед.)

вика-зове

викнул (украјински језик)-звао је

вилдан-млада воћка за садњу(шљива)

вилис (македонски-српски језик)-задње паприке у јесен за бербу

вилиз (украјински-српски језик)-прут од лозе

вилџан(македонски језик)-шоља за кафу(од глине)

виталче (бугарски језик)-дрвена направа за мотање пређе за ткање на ручном разбоју, подужи штап који са једне стране има рашљу а на другој страни се правоугло ставља и ужебљује направљена кратко издељано и пробушено дрво правоугаоног облика-матовилче за ручно мотање пређе, док мотање пређе седећи врши се на округло виталче(„прекрстемо“ са колчићима за пређу) са постољем на земљи, које се окреће око усправно дрво причвршћено уз

постоље
вител (македонски језик)-направа за мотање пређе за ткање на ручном разбоју (цевки са пређом), направа попут данашњег рингишпила за љушкање младих на верски празник(на једној даски са две стране-вител, седу двоје и окрећу се око „стожара“ побијеног у земљу), вртлог
вињага (македонски-српски језик)-гомила павита у жуми или винове лозе уз кућу
виронга(украјински језик)-завеса за прозор, фиронга
височија (бугарски језик) –вишља, већа по висини
вистан(макеоднски језик)-вустан(тацијски-српски језик)-фустан(македонски-српски језик):-хаљина
висуљка-висибаба цвеће
влачези (бугарски језик)-дрвена направа за вучу сена и жита(српом ручно ожетог овса и ража у планини) запрежном стоком, направљени су од две обле младе буковине и „разапети“ са пречанкама колико да могу да се клинцима ставе на двоколицу(запрежнакола) а са стране се сврдлом избуше рупе и поставе дрвени клинови који држе сено или зито које се у сноповима превози,а на крају се вуку по земљи(постоји и један влачег за терање дрва на пијац из планине, а у равници постоје влачези за четверку кола који се зову лојтре)
влаша-флаша
водник-направљена остава као креденац без затварања, где се ставља посуђе,
са чашама и флашама
водунка(украјински језик) -стара сочно јесења крушка, водунац
вол-во
вра-поређано ожето жито у сноповима за вршу коњима или говедама на гумно(око једног набијеног колца(стожер-стоже) и конопца се окретањем говеда или коња у јарам врше жито на гумно)
вракњица- вратанца направљена од летви од буковине или меткиковине(брезе)

врле- овршено жито на гумно
вратанца (македонски-српски језик)-мала капијица
вретанца(вратанца)-вретанца: -вратанца направљена од дрвета, која се стављају при изради кревета(кревет на вратанаца) или клупе за седење на славама
врза (македонски језик)-везао, свежањ листове храстове жуме за лисник за стоку, граница
врда(таџички-српски језик)-пргав човек, избегава одговор
врпољење-несташлук
врсник (македонски језик)-вршњак
вр' (бугарски-српски језик)-врх
врв (македонски језик)-врх
врви(македонски језик)-иде, пролази
врвина(македонски језик, -козја или овчарска путања, пратити
врева (македонски језик)-бука, бучан разговор
вреви-говори
врећа-џак направљен од козину длаку
вретено(македонски-српски језик)-дрвена направа за предење вуне на кудељи(преслици)
врз (македонски-српски језик)-одозго
врзал(македонски језик)-везао, граница
врзло (македонски-српски језик)-место где се веже псето
врзување(македоснки језик)-везување, привезивање, везује пса на ланац, везување-везује вреће(џака) на замку(а не преко труп) са брашном(кромпиром, житом), везување-везује снопове жита приликом жетве
врнди у гушу(таџички језик)-„свира“(болест у грудима) грло
врне (македонски-српски језик)-пада киша
врљак-брдо(стрмина планинског побрђа)
врљачно-брдовито
врљи-баци
врљика-штап
врс (белоруски језик)-раван(он неје тебе врс'),
врсник(македонски језик)- исти број година (вршњак)
врта-враћа

вртешка(македонски језик)-запињач на врата, окретање(врти се) у круг
вртиваган (бугарски-српски језик)-дрвена чинија
вртипоп (руски језик)-красуљак, Бела рада цвеће(реч ВРТИПОП се коростu у црнотравском крају, с. Кална и другим селима-Подвукао:М.М)
врца (белоруски језик)-канап, врпца (реч се користи у свим селима брдско-планинског подручја Власотиначкога краја, па смо због тога у Шумадији по речи ВРЦА добили погрдан надимак"ВРЦАНИ"-Подвукао:М.М)
врцка (белоруски језик)-веверица, окретљив у раду
врцкав(белоруски језик)-окретљив у послу
врчва(бугарски језик)-глинени ћуп за туршију или за стављање спрже (чварака) или паприке са сиром
вруђ-топао
вршњик (сач)-плехани поклопац овалног облика(округло купастог са дршком), којим се покрива црепуља приликом печења хлеба на огњишту
вршља-претура, преокреће
„воћка"(македонски-српски језик)- локални назив за женски полни орган, родна шљива
воћке-сушене шљиве или крушке исечене на делове нанизане у низи на конац за сушење под стреју куће
вунија-левак за печење ракије на казан
вута (белоруски језик)-груба изаткана вунена женска сукња
вутара (белоруски-српски језик)-женска сукња изаткана на разбоју
вуте (бугарски-српски језик)-старе женске ствари
вутарче (белоруски-српски језик)-памучна летња женска сукња(хаљиница до појаса), која се често носи испод вутаре(сукње), а са њом се и спавало
в'шка (бугарски-српски језик)-вашка

*

2.4.Речи на слово Г (83 речи)

габељ (белоруски-српски језик)-чергар, циганин
гагрица-мољац
галати-грди, клевета
гајде (македонски-српски језкик)-стари музички инструмент(направљен од штавене овчје коже)
гад-лош човек
гарав (монголски-српски језик)-црн
гарине- назив места по крчењу букове шуме
гасарче (белоруски-српски језик)-светиљка овалног купастог облика од лима, на врху мала ваљкаста направа на којој је постављен памучни канап који је умочен у петролеј(гас) и служила је као светло у кући када није било електрификације у село
гата (бугарски-српски језик)-врача, прича
гатара (белоруски-српски језик)-жена која се бави врачањем (гатањем)
гердан (бугарски-српски језик)-ђердан
геџа (македонски-српски језик)-поп(свештеник)
гига-крив у ходу, кревељи се, оди на гигаљама
гигаље-дечје игре овчара помоћу два дрвена штапа са рашљом се „гига“-такмичи ко ће први да стигне на циљ, а некада смо као овчари гигаљама газили набујале потоке јер није било никаквог прелаза
гила се (таџички језик)-голица се
гица се-рита се (код коња), реч је у употреби била од насељеника Срба из Црне Горе(као дете сам је чуо и од другара из с. Јаворје, а користио је један Србин-црногорац, колега из Колашина-Северни део Црне Горе)
главуран-главоња
гле-гледај
глембав-незграпан(глембаве уши)
глетав(бугарски језик)- недопечен хлеб
глибав (украјински језик)-спор
глоба(бугарски језик)-казна, државна кзна од шумара за

незаконито сечену шуму
глувара(македонски-српски језик)-глув човек, онај који се прави да не чује
гњевница-дневница на послу у печалби
гњездо (македонски-српски језик)-гнездо птице
гњида (таџички-српски језик)-ваш, ваши
гњидла-који има гњиде
гњидо(македонски-српски језик) једна-прљав човек
гневница (бугарски језик)-дневница
говеда(бугарски-српски језика)-крупна стока домаћих животиња за вучу, месо и млеко
говече(бугарски језик)- крава
говедњак-балега(говеђи измет)
говеда(бугарски-српски језика)
годи ми- добро ми је
гозден (македонски језик)-гвозден
голем (македонски-српски језик)-велики
големи(бугарски-српски језик)-велики
голем 'език-велики језик, причалица човек, онај ко превише прича о нечему него што није баш пријатно
големи гости-момкова родбина на свадбу одлази у госте са сватовима по девојку, а другог дана када „девојкини гости" враћају посето мумку су „мали гости"
Големи Ђорчев рид-потес у м. Преданча
голоигра (македоснки-српски језик)-врдалама, обешењак, нерадник
голокрак (руски-српски језик)-у кратким гаћама
гоља-сиромах
гомна (македонски језик)-човеков измет, гомно
гомњар (таџички-српски језик)-прљав човек по карактеру(погрдан назив)
гора аралија-пустолија, гора без живота птица и људи
горешњак-верски народни празник, вашар 26.јул
горчив (бугарски језик)-горак
горун (бугарски језик)- европски храст
горуновина-шумарак са храстовом шумом

готован (руски-српски језик)-нерадник
гоч (македонски језик)-велики бубањ, музички инструмент
гра(украјински-српски језик)-пасуљ
градина (бугарски језик) -башта(парцела засађена поврћем и цвећем)
грбина (македонски језик)-леђа, грбава камила
грваљају се-рвају се, дечја игра у ливади или гумну, окретање
гребуља-грабуља
гремада(грамада)-гомила камења на ливади у планини
гримна(македонски језик)-округла ваљкаста жупља направа од гвожђа, с којом се углављује ручна коса за кошење траве, наруквица, шминка
грозје (македонски језик)- гројзе(српски језик): -грожђе, виноград, гројзе
грива (бугарски-српски језик)-део длаке коња око врата
гребуља-грабуља
грљесто-обло у облику грнета
грм-жбун букове шуме
грмада (белоруски-српски језик)-гомила сакупљеног камена у ливади
грне-глинена овала посуда са дршком(а често и са поклпцем) за кување јела поред огњишта
грожљив (украјински језик)-гадљив
грудњача-предњи де кошуље на грудима, везан преко појаса и на врат, кога су носиле девојке и жене преко пртене кошуље кад пођу на сабор(игранку)
гумаџика-жена крадљивац, прљава жена, џангризало, себичност
гумаџија (македонски-српски језик)-тврдица, крадљивац
грумен (бугарски језик)-комад кристалног шећера или соли(с којом се крме овце)
гурсуз (таџички-српски језик)-нечовек
губа (руски језик)- јестива гљива (печурка), уста
губе-печурке(јестиве гљиве)

гуке-лековита биљка, рак грла
гумно (белоруски језик)-гувно(македонски језик-српски језик):-место где се око стожера врши вршидба помоћу коњима и говедама на село, амбар, гувно
гумиште (српски језика) –гувниште(македонски језик):- гувно(гумно) за вршу жита помоћу говеда или коњима око стожета, гумниште
гуљав-окуљен(овца)
гуња-покривач направљен од вуну(направљен од козину, вуне, конопља-кучина, дебљине 3 см-покривали се људи), покровац(покривала се стока зими)
гуњга (белоруски-српски језик)-замера, стално нешто брбља
гуца-свиња
гутураћ-лош човек, гуштер

*

2.5. Речи на слово Д (100 речи)

дабудне (белоруски-српски језик)-ће да буде
далап (казастански језик)-узида се у зид у виду доњег дела креденца, с адвоје вратанца од дасака које се склапају и расклапају, где се ставља посуђе, кармин(каз.)
далапара (белоруски-српски језик)-врста хармонике
дангуба-не искоришћено време за рад
дар (таџички језик)-девојкина спрема у рубљу(мираз) за удају(черге-ћилими, везани јастуци, кошуље, вунене чарапе, рукавице и друго)
дарамче (таџички језик)-прслук од клашња(вунено сукно) из три дела
даскал (бугарски-македонски језик)-учитељ, педагог
даћа-погреб
девојће-девојче
дел-врх гребена(зараван на брегу у планини)

деленица (руски језик)-део поделбине браћа, седо ливаде или њиве
дејани се (македонски-српски језик)-мучи се
дембел (бугарски-српски језик)-нерадник, лењчина
Дембелија (бугарски-српски језик)-земља нерадника и лењиваца
дени (дене)-стави, поступак денења стога сеном помоћу виле, начин сакупљања осушеног сена вилама у стогобе
денс'ка мука-тежина посла, данас је тежак посао, тешко се ради, мука током дана
депеша-телеграм у пошти
детињар (македонски-српски језик)-балавац, не одрасла и не сазрела особа, особа која воли с децом да се игра
дивљак-дивљи плодови у воћњаку или неродно дрво; крађа у поље
дигноглавеста-висико гледа, прави се важна
дизл'ци-мушке вунене чарапе без стопала (потколенице)
дизгин(таџички-српски језик)-узда за коња**,** каиш на узди коња, реч „дизгин" је у употреби код вршидбе коњима на гумну
дизгин баба(девојка)-држећа баба, вредна и окретна девојка
Дијанија (македонски језик)-особина девојке, живо биће, човек, створ(макед.), ситница, детаљ, стварчица, појединост, део, ствар
дијалект-говор људи у једном крају
дилбер (таџички језик)-драги, леп, драган и мио
диледан девојка-срчана девојка, разумна девојка
дилиман (таџички-српски језик)- цеома поцепано одело, дрпав, у дроњцима, "дроњак", род ДИЛИМАНЦИ-фамилија Стојановић (рудари у с.козилу-Јаворје и неким селима Црне Траве у времену под Турцима)
дика (украјински-српски језик)-понос
дип (дип си нећу, дип си не могу)-узречица,тек по неки пут
дирек-одељана дрвена греда за градњу куће,струка на рало дрвено за орање њиве дрвеним ралом

дл’г-дугачак
Дл'гчки рид-дугачки рид, потес у м. Преданча
дирнул (таџички-српски језик)- дирнуја (српски језик)-дирнуо, опипао
д’н-дан
дода (таџички-српски језик)- дада(српски језик):-старија сестра, назив за старију сестру у фамилији
дојде (македоснки-српски језик)-дође
долама-врста горњег капута у народној ношњи
долечина (македоснки језик)-далеко
домаћин-глава(старешина) у породици
домунђују се-договарају се
доколан (македонски-српски језик)-не запошљен у раду, досађује се, ништа неради
доколенице(дизлуци)-бели мушки наглавци до колена од ваљаног сукња(клашња) део црногорске-српске(насељених Црногораца-Срба у овом крају) народне ношње
доксат(македонски језик)- **трем**(руски-српски језик):-веранда, тераса испред куће, често направљена од дасака са сводовима, ограђена и са вратанцима за затварање, има и на диреци, на тераси се лети спава када је врућина; лети служио као „кревет“ (на рагожу) за спавање, а „дводелна кућа“ моравског стила води порекло са Косова, трем
долеко(македонски језик)-далеко
долина-поток
долма (казахстански-српски језик)-зид од цигала између два дрвена стуба
долми се (таџички језик)-зида се
дојде (македонски-српски језик)-дође, дошао
дооди (македоснки-српски језик)-долази
дорат(таџички-српски језик)-коњ црвеносмеђе длаке
доцкан(таџички-српски језик)-касно
домазлак(**домазлук**)- врста стоке која се годинама чува
дочути (украјински-српски језик)-сазнати
дошал (таџички језик)- дош’л(српски језик)-дошеја и

дошаја(српски језик), дођев(српски језик)-
дођуваја(македоснки-српски језик):-дошао, долазио
драгичка (бугарски језик)- радосна вест; награда за донету вест
дрвен (македонски језик)-није говорљив, крут у ставовима, не прича, не окретљив у послу, алат направљен од дрвета, дрва
дрвник-дрвљаник, место цепања дрва у двориште
дрдавка (бугарски-српски језик)-народно коло(моравски чочек-игра у место), узречица за неког који неотаљава свој посао(стоји у место и ништа није урадио)
дреја (македонски-српски језик)-капут без крагну од клашње (вуненог сукна)
дрисна(македонски-српски језик)- врста шљиве, дивља шљива
држ'(македонски језик)-држи(српски језик): "држ не дај":-узреција у народном колу или приликом весеља на свадби, напред-назад,
дркољци- кукуруз после града без плода, само струк без рода и лишћа
дрмбољ(дромбуља)- стари музички инструмент (свиран је у филму „Ко то тамо пева")
дрндав (тaџички-српски језик)-брбљив, галамџија
дрљаво(дрљав)-неуредно, неомивена особа
дрљив- неумивен ујутру по очима и лицу, има дрље у очима
дрљча-прљавко, који се није умио, неуредан
дрндало(тaџички-српски језик)-брбљало
дроб (бугарски-српски језик)-јело које се прави од црева свиње или овце
дробено (македонски-српски језик)-мешавина
дробињци (дробињак)-измет овце и козе
дрозгов (руски-српски језик)-дрозд(украјински-српски језик) :-птица певачица
дрољa-запуштена жена
дроњци-делови поцепане одеће , прљави део вуне код овце који виси и лањка се

дрољав-прљав,
дропљав(украјински-српски језик)-поцепан
дрпа се-чеша се
дрпав (белоруски-српски језик)-поцепан
дрпнуја-украо, лопов
друшка-другарица
друшкан-друг
друса се (бугарски језик)-креће се, тресе се(друсај шљиву), дрмање
друсај-треси
друсла-окретна жена у послу
друсна-крупна девојка
дрчан (таџички језик)-прождрљив **,** захтеван
дршка-држач кашике
д'ска-даска
дудерка (таџички-српски језик)-сува ланена(од конопља) стабљика, која је служила као светиљка прилом вечере у времену кад није било струје у селима
дудињке-плодови дуда
дудук-посуда за ракију
дудуче-овчарска фрула, музички инструмент
дулан (монголски-српски језик)-вододражљиво место, место са извором воде
дуле-тестиче, стона за децу, милостива реч за дете
дулек (казахстански-српки језик)-тиква
дупе-задњица човека
дурљив човек-љутит , срдљив човек
дувка (македоснки-српски језик)-рупа
дувар (таџички-српски језик)-зид
дугобразест-дуго лице
душманин (таџички-киргиски-турски језик)-лош човек, штеточина, непријатељ

*

2.6. Речи на слово Ђ (19 речи)

ђавол (таџички-српски језик)-ђаво
ђаволије-ђаволаст, враголан, вешт, препреден, вицкаст
ђак-ученик
ђаконије-разноликост у спремању(разне ђаконије спремила за једење)
ђерам-бунар
Ђерђ-мушко име
ђилкош-сеоски развратан момак
ђинђосана-намирисана ђугум (ђугумче)-већа или мања бакарни или грнчарски суд за воду
Ђорго (украјински језик)-мушко име
ђорда(таџички-српски језик)-врста сабље
Ђорче (бугарски-македонски језик)-мушко име
Ђорчев (руски језик)-руско презиме
Ђорчев рид-потес у м. Преданча
ђул (монголски-српски језик)-ружа

ђутуре-погодба без мерења(од ока)
ђуђум(врчва)- посуда од глине
ђувеглија-леп момак, муж, младожења
ђувеч-овална глинаста посуда у којој се спрема качамак или неко јело у релни шпорета(а и на огњишту), врста јела од кромпира и пиринча
ђутуре-погодба без мерења(од ока)

*

2.7. Речи на слово Е (13 речи)

е'дн-један
'ела- дођи (ела овам ,ела ја бејо)
евега (македонски-српски језик)-ево га
Евгенија (македонски језик)-женско име
ега-турпија, алат у ковачници
енега (македонски језик)-ево га
ене-узречица(ене шта уради)
елек-јелек
'ебан (тацички –македонски језик)-ништавило од човека
'егличје-јагличје биљка(жута планинска украсна биљка, цвета у пролеће)
'ерам (белоруски језик)-**ер'м**-српски језик):- јарам за запрежну стоку
'еремија (македонски језик)-Јеремија (верски празник), мушко име Јеремеија
'есам-јесам

*

2.8. Речи на слово Ж (21 речи)

жалости (руски српски)- сахрана
жалосно (македонски-српски језик)- туга, тужно, несрећа
жалостив-тугаљив
жал-жао
ждере (руски језик)-превише једе храну
жега (бугарски)-врућина, спарно од топлоте
жегре-гвоздене(дрвене) палице за упрезање говеда у јарам за вучу, за јарам запрежне стоке
жандар (казахстански језик)-полицајац, људи
жељка-корњача
„женска“(македоски-српски језик)-жена, женска
„женче“ (руски језик)-млада удата жена

жешко (македоснки језик)-вруће, врућ
живина (македонски језик)-кокошке, живот, лош човек
живинче-лоша жена која подсећа на лошу живину, живо биће
живује-слаже се, добро живи, сарађују
жиловлак (руски језик)-боквица
жљебан (казахстански језик)-који има велика уста
жми (руски-српски језик)-жмури
жмурка (белоруски језик)-жмирка(српски језик):-намигује, некада и добро не види, слаб вид; *„жмурка“*-дечја игра
жутан (монголски језик)-печалбар, онај који је од тешког рада поцрнео и пожутео, жута цвећка
жутајка-жута птица певачица у планини

*

2.9. Речи на слово З (88 речи)

забавил се (бугарски језик)-задоцнио се, закаснио, каснити
забраји-заборави
забрка (белоруски-српски језик)-замеси, замути
забрљавија-направио грешку, забрљао, погрешио
завалија (руски-српски језик)-радник мученик , узречица утехе за човека сиромаха (човека који се мучи)
завидело (бугарски језик)-први мрак, још се види пре падања мрака, увредљив, свакоме завиди
зазире-избегава
зазрће-поглеђује
зазор (руски-српски језик)-срамота
зазубица-дрхтавица
заврнут-није при здравој памети, добро не расуђује о својим поступцима
заваркује (бугарски-српски језик)-поштеђује
заваћен-заузет(суд), пун

заврзлама-народно старинско коло, уплетеност у проблемима
заврљен-забачен
заврљил-напустио
загребци-справа чешљастог облика, са клинцима и дрвеном цршком, која служи уа чашљање вуне(кучина-конопља)
загаламил (монголски-српски језик)-обогатио се
загар (руски-српски језик)-пас, ловачки кер
загилка(бугарски-српски језик)-задиркује руком према нежној особи са речима:гил, гил,.., помилује уз смех..
заграђа-врт заграђен оградом
заграда (македоснки језик)-заграђен а ограда врта помоћу дрвеног плота-ограде, приложен
закасал (белоруски-српски језик)-лоше прошао
залек (белоруски језик)-мало
залагује-обмана, превара, начин чувања мале деце у колевку
залима се-занима се
залуав (украјински-српски језик)-приглуп
зајац-зец
зајебава се-шали се
зајебанција-шала
зајебант- шалџија, човек незгодне нарави
закасотина (македонски-српски језик)-невоља
закокрђује-много захтева, много тражи, много потражује
залудњар (монголски-српски језик)-беспослен
залупајка (македонски-српски језик)-замлата, шашав , будала, прича глупости, заноси се
залчак (белоруски језик)-парченце хлеба
зановета (бугарски-српски језик)-увек нешто тражи и захтева
замајан-луд, блесав
замет (украјински језик)-ограда од прућа или од тараба за чување оваца у којој лети или зими ту ноћу бораве(најчешће се заме прави у неку њиву, како би се нађубрила), смет
замлата (бугарски-српски језик)-будалест
замлатотина (македоснки-српски језик)-блесаб, будаласт
замлаћује се-говори глупости

заоди-залази сунце, кретање около, лаже
заова (бугарски-српски језик)-сестра супруга
зап-снага (немам „зап“ за тежак рад)
запира(македонки језик)-одбија, не жели да узме понуду што се даје.верује се да је то лош однос према дародавцу
запат (белоруски језик)-расад младог цвећа или поврћа за садњу, запата
запатил- посадио нову врсту стабла воћа или цвећа у двориште
заплића се-меша се, пренагљивање
заповед (бугарски језик)-наредба, ред
запуцал-навалио на јело
затикал (македоснки-српски језик)- **затикаја**(српски језик):-затикао, изгубио, унезверен, погубио се, отишао му памет на другу страну у кућу), престаје(мак.)
затре-загуби
затрупа (бугарски језик)-затрпа, сахрањен
затуцотина (македоснки-српски језик)-замлата, прича глупости, будала, прича без реда
запонга (бугарски-српски језик)-држач од дрвета за терет на запрежним колима
застежа (руски-српски језик)-застаја (српски језик):-крпа која се ставља на пуну врећу са житом и ушије се да жито не испада
заструзи (бугарски-српски језик)-направа од дрвета у полукруглог шупљег облика са затварачем од дрвета, у коме се ставља сир или пржено од јаја, када се пођe да се ради у поље
збор (македонски-српски језик)-реч
збори (украјински језик)-прича, скуп
здушили се-саживели се, спријатељили се
звајзне-удари
звизнути (украјински-српски језик)-ударити
звиска (бугарски језик)-двиска(македонски-српски језик)-дзвиска(бугарски-српски језик): -млада овца, која се још није јагњила

зврцка (белоруски језик)-галами, лупа нешто, бука, неугодан звук
здевање(македонски-српски језик)-**задевање**(руски-српски језик):- задиркивање
здуше се-упознају се
зевка (македоснки-српски језик)-зевање бебе
зезање-шала
зелен (бугарски-српски језик)-недозрео, несазрелло, недорастао
зелениш-купљено поврће, зелено воће
зељка-главица купуса
Златишеве (бугарски језик)- место *Златићеве(Златићево*-припадала као махала селу дејан а данас је село)
злотвори-слути, покварени, зли, опаки, пакосни
земљана ока-бокал за вино
знаја (знал)-знаје, знао
з'мби (украјински-српски језик)-одјек звука у каци или бурету, добар знак квалитета
зољаво-погрдни назив за лоше учињено.без везе
зомбав (украјински-српски језик)- ружан човек, није леп
зоња-бумбар(говеђи и коњски) који уједа у току летњих врућина
зор (казахстански језик)- тежина на послу, отпор нечему или од нечега, огроман
зорле(украјински-српски језик)-нужда
зорт (македонски-српски језик)-невоља
зубато сунце(таџички језик:зубато)-сунце за време мраза
зука (белоруски-српски језик)-врста траве која расте у мочвари(барчуги) у планини
зумбул (таџички језик)-розе цвет(лазарица) у пролеће
зунзар (таџички-српски језик)-бумбар

*

2.10. Речи на слово И (36 речи)

ивега(македонски-српски језик)-погрдан назив у шалама (евега)
изаљави се-поквари се
извикам (бугарски језик)-позив
извикаше (бугарски језик)-оговарање девојке пред удају
извољева-много тражи, захтеван
изврљи-избаци
изелица-лош човек
изгрућен-ољуштен (орах од љуспу)
издул (руски-српски језик)-цркао, надуо се, говече са пуним стомаком после побиље паше на ливади, преједе храну
изискаја (бугарски-српски језик)-потражује, нешто тражи
изјалови се-без добитка, без пазара,
излеговање (македонски језик)-нерадник, онај који више воли да лежи него да ради
излезал (македоснки-српски језик)-изашао
излема (македонски-српски језик)-изудара, батине
излемали (македонски-српски језик)-претукли
излокаја-попио
изгорел (македонски језик)-спаљен, изгорео у ватру или у пожуди за неком женом,
изм'шкан (бугарски језик)-испрљан
изми (бугарски-српски језик) -уми се водом
изкрши(бугарски језик)-изломи, поломи
имав(македоснки-српски језик) –имаја(српски језик)-имал(бугарски-српски језик):-имао
интерес-камата за позајмљен новац
иска (бугарски језик)-тражи перут у косу, хоће
искастри (бугарски-српски језик)-исецкај, посечи ометане гране младом дрвету
исна(македонски језик)-јесте,истина (исна си је било), употреба;Порече(Црешево, Драгов Дол и с. Крушевица и Дејан (Власотинце)

искача (македонски језик)-излази, пењање
испасуљил га-одрекао оно што је рекао
исплакнути (македонски-српски језик)-испрати
испретура се-настрахова се, помеша се
истрови (македонски језик)-изгуби, загуби, нестаде, Истра(област у Далмацији-Хрватска)
истровија (српски језик)- изгуби, загуби, нестаде
ич-нимало, нема
иш (киргиски-турски језик)-узвик истеривања живине из дворишта, рад(кирг.)
ишеја(српски језик)- **ишаја**(српски језик)- **ишал**(таџички језик)- **иш'л**(српски језик)- **идов**(руски језик)-**идев**(руски-српски језик)-**идеф** (македоснки-српски језик):- ишао, био је, иде
иште (киргиски –турски језик)-тражи, послови

*

2.11. Речи на слово Ј (31 речи)

јаблан-врста киселих јабука
јајце(македонски језик)-јаје
јагличје-јаглика цвеће
јаглук-марамица
Јаков-мушко име
јали-или
јалов-неродан
Јанкул (македонски-српски језик)-мушко име
Јанкула (македонски-српски језик)-мушко име
јапунџа (пелерина)-капут, огртач, кабаница, четворо кртстата и има ћулавку на главу као кабаница, направљена од вуне са траком а без рукава преко средине, прекривач од клашње(грубо вунено сукно изваљано у ваљавици) као изаткана черга(ћилим) за покривање(покривка) када се спава; покровац
јасле (македонски језик)-направљено од дасака за исхрану

стоке, у коме се ставља сено, слама , храстова сушена шума
јаска(македонски језик)-осећај болова у глави или на другом месту, нарочито спољне ране
једностранка- старо народно коло
јега- турпија
јеђ-једи, ручај
јела-оди
јендак-непроходно место са брежуљцима, провалија
јер'м-јарам за вучу запрежном стоком
јероплан-аероплан, авион
јесика-јасика дрво
јетрва-децерова супруга
Јово наново-понављање неке радње
јок-не
јошке-још
јуже (македонсаки језик)-уже, конопац
јулар (казахстански језик)-привезак од јуже за вођење говеда у вучи или при орању
Јулиана-Јулијана-женско име
јутре-сутра
јучерке-јуче
јефтика-турбекулоза

*

2.12. Речи на слово К (170 речи)

кавана (белоруски-српски језик)-кафана
Кавга (македоснки-српски језик)-свађа кавгација-свађалица, који заподене кавгу кавеџија (кафеџија)- власник кафане, гостионичар
кавул (белоруски –српски језик)-проба, испитивање могућности или способности крупне стоке (говеда и коња)
кавулом (белоруски-српски језик)-куповање говеда „на пробу" за вучу или за млеко

кадар-у стању, може
кадење-мирис тамњана
казал (бугарски-српски језик) –казаја(српски језик):-казао
каиче (бугарски-српски језик)-каиш
калеша (белоруски-македонски-српски језик)--црномањеста, црнка
калина-женско име
калинка-нар (Влаандово, И.Македонија, надимак рода у с.Крушевица
каловар Таџички-српски језик)-зачинско мирисна биљка
калуша (украјински-српски језик)-црномањеста овца
кака-дечји измет
какавац (бугарски језик)-врста јесење крушке
каца (бугарски језик)-дрвена посуда направљена код пинтера од шина и дугама(издељане од дрвета) у којој се сабирају шљиве и у њој се оставља да превру и потом се пече ракија на казану
кантар (бугарски језик, на оке)-стара мера(справа) за мерење тежине, скојом се мерило жито у врећама у воденици, као и сено када се продаје на тежину, као и прилом продаје пољоипривредних производа на пијаци, равнотежа
карта-дрвена посуда(флаша) за вино(ракију) скојом се звало за на свадбу
казан- казаница је посуда округлог облика, бакарисана-калаисана, за печење ракије
казанџија (македонски језик)-човек који пече ракију на казану
кал-блато
калкан (бугарски језик)-предњи део каната(четвртастог облика од дасака-тера се у њима ђубре) , запрежних кола, иверак
калабалак (киргијски-српски језик)-свађа, направљена штета, пакост калдрма-пут или двориште или сокак поплочан каменом
калушест (македонски језик)-шарен око очију, а остало црна овца

каљаво-блатњаво, прљаво
кам-дај да видим, донеси, где је
канате (бугарски језик)-запрежно превозно средство направљено од дасака четвртастог облика и служи за превоз стајског ђубрива до њива, кукуруза, кромпира и брашна, канал
капсал (киргиски-турски-српски језик)-умори се
капсала (киргиски-турски-српски језик)-преморила се
караконџула (киргиски-турски- српски језик)-плашила, сотоње, привиђења, женски ђавол(који се појављује до Свети Јована Крститеља (20 јануара), болест, погрдан назив за незграпну особу у послу, мечка, зла жена
карапанџа (киргиски-турски-српски језик)-незграпан, висок и снажан мушкарац
кардаш (украјинскио језик)-друг, пријатељ
карлица (бугарски-српски језик)-дрвена посуда полујајастог облика направљана од рдвета и служи за месење хлеба од брашна
карпат (украјински-српски језик)-велики клип кукуруза у роду
катар-кашаљ
катил (таџиски-српски језик)-баксуз
каурин (норвешки језик у латинично писмо-српски језик у ћирилично писмо)-неверник
каурин-нехришћанин, неверник
кева-неугледна мајка
кељке-деформисани зелени плод шљиве џенерике или маџарке после обимних киша(које смо јели у детињству у планини)
кења-врши велику нужду (сере), када неко превише лаже
кеца (бугарски језик)- зајебава, штетан
керефеке (казахстански-српски језик)-зајебанције, шале, пошалице
кесер (казахстански-српски језик)-тесла
киде (бугарски језик**)-**где, употреба речи КИДЕ: у с.Г.Дејан, Равни Дел , у с. Црна Бара (у роду Гоце Миленковића), у

роду Ицић (с.Средор)
кијац (еглески језик у латинично писмо-српски језик у ћирилично писмо)-тег на кантару
кицош-момак који се много одева упадно, човек који се кинђури у одевању
кирицијa(македонски-српки језик)-превозник коњима или воловима робе на продају
китка (бугарски-српски језик)-цвеће, обичај када се од стране момкове родбине носи девојци облекло (премена)
киткари (таџики—српски језик)они што носе премену(одећу и обућу) девојци а чине их: свекар, свекрва, младожењски (зет) и најближи из родбине
кладенац (бугарски језик)-**каладанац** (белоруски језик):-камењем(плочастим) направљен мали бунарчић (30х40х50 см) од извора и то са једним отвором из кога се пије или точи вода, на коме су се у време Турака састајали хајдуци у овом крају, планински извор воде сазидан каменом
квачка (македонски језик)-квочка(маке4донски-српски језик):-кокошка која изводи пилиће из јајета лежећи на гнезду и чува пилиће, жена која је лења и не уредна, инкубатор
кво(бугарски-српски језик)-шта
клада (бугарски језик)-обло одсечено стабло букве
кладња-запаљена ватра, накладен огањ
клађење-натпреваравање помоћу „јадаца"(кост у обликуракље) кокошке или прстима се клади о тачности утврживања неке истине
клац (белоруски језик)-клацкање
клацка-љуља
„клај, клај.."- полако ходање пешке клаји-ватра не гпвори, тиха ватра, сагорева, потајно боли
клиндуп-врста голуба који је гнездо правио у шупљини храста и букве, пева:"клиндуп, клиндуп,..."
клисурац (бугарски језик)-врста планинског кромпира
кљакав-трапав
клемпав,клемпаве уши(белоруски језик)-велике уши, незграпан

кека-руча
кекај-ручај
кекну-удари
кесорез (казахстански-српски језик)-немирно дете, баксузно дете, употреба:мПреданча(Г.Дејан) тетка Стана (Цана) Ђорђевић(Митћ)
клопотар (украјински-српски језик)-плехано звоно округклог облика, кога је носио ован или овца предводник у стаду оваца на пашу
клувче (македонски језик,клупче, клапче)-клупко, намотано нитима од вине или конопља у округлом облику
кноћи-вечерас
кова-кофа, посуда за воду
ковчег(за рубље, за хлеб)- велики дрвено сандук са или без преграде за веш, са четири ногарке а често и са поклопцем, који има шаре са са стране, а у њему се ставља девојачки дар или рубље жена и девојака(даје се као мираз уз удају) , а у ковчегу за хлеба чува се брашно(одигнут од земље са четири ногара)
кој (македонски језик)- ко је
које-шта
коло-народно коло(оро), точак на запрежна кола, воденично коло
кочина (бугарски језик)-обор за свиње, свињац
колагије-алкице на врећу
„колишта“-„округло“ место на ливади или поред шуме где расту гљиве, а често се зове „куп“ где има дивљих јагода
колце (украјински језик)-мали точак
кожљак-кожа
кокошарник(бугарски-српски језик)-кокошињац,живинарник, кокошји измет, направљен обор за чување живине (кокошака)
кожук(крајински-српски језик)- (кожу’-српски језик):-одећа од коже која се носи зими(у виду прслука -кожук од штавене јагњеће коже)
кокала (бугарски-српски језик)-ударала, изударала дете

(употреба у Крушевици у махали Јарчевци и махали Јанковци) и у родно село Г.Дејан-махалу Преданчу(као дете је користио у игри са децом) а користи је и данас старије жене (Преданча-м.Чука, с. Златићево-Г.Дејан, м. Преданча)
комендија(руски-македонски-српски језик)-шала
комендијаш-шаљивџија, комедијаш
комин (бугарски-српски језик)-оџак куће
компири(македонски-српски језик-кромпири
конак(коначиште)-преноћиште
коначи- перспава
кондирџија (македонски-српски језик)-онај који носи китени кондир са ракијом и зове за свадбено весеље код момка (најчешће малдожењски-зет)
копа-место за денуту сирову ручну циглу
копан-добро парче кокошјег меса
копнејем-тугујем
копнен (македонски-српски језик)-жута ниска трава(момци је беру да привукују девојке да копнеју за њих)
копно-место где је отопљен снег
копуран-дужи капут, не облачи се, само се сњим загрне
кордељка-окрушен клип кукуруза
коритар (бугарски-српски језик)-мајстор за израду корита
коричка (бугарски-српски језик)-кора хлеба
корке-коре на дрво, коре за баниц у(пита гужвара)
коруба (таџички-српски језик)-корито од дрвета , које служи као појило стоке на извору-шопи(чесми)
косов (макеоднки-српски језик)-кос птица
косило(држач)- дрво округлог облика на кога се стављa коса, а дужина косила је неколико метара
косиште-ручном косом покошена ливада са откосима
костим-џемпер
котарка(руски-српски језик, употреба речи у детињству: м.Преданча, Г.Дејан)-дрвена **корпица** од букове коре за мазгу (сок од гулења буковине)
кот'л (руски-српски језик)-котао

котле (руски-српски језик)-лимена посуда са дршком у којој се носи вода или музу овце
котлајка (македонски-српски језик)-плехана овална посуда у којој се носи јело за ручак на њиви
коњски(македонски језик)- назив лековите биљке
коњски босиљак(Црни вр')-лековита биљка: Вранилова трава (Дивља оригана)
кочан(бугарски-српски језик)-кордељка(клип искрујеног кукуруза), клас
клип
кочанка (белоруски језик)-окрујен клип (кочан) кукуруза без зрна
кочина(бугарски-српски језик)-свињац, обор за свиње
кочице- закржали род кукузруза, чланци на телу
коџа (македонски-српски језик)-много
кошара (бугарски-српски језик)-штала
кошарина-кошница
коштиљав-тврд орах, жилав, сувоњав човек , чврст, несаломљив
криваj- славље (први рођендан детету, улазак у нову кућу); хлеб испечен у огњиште
кравајче-мало округло хлебче испечено на огњишто у пепелу, погачица
краставица (бугарски-српски језик)-краставац
кревељи се-измотава се
крека-испуштање гласова узнемирених кокошака; много подиже галаму
криваче-шаке
кривуљке-направљене од две отесане криве цепанке(облика лука), а служе за превоз брашна и жита на запрежној двоколици, кривуље
кркам (белоруски-српски језик)-једем, ждерем
кркаче (бугарски језик)-рамена
крке-леђа(а носи ме на крке-на леђа)
крља-удара
крљуга-суви пањ

крњуга-извадено дрво корена, које исушено се ставља на огњиште да држи ватру
крмеће (овца)-ознака испуштања знакова о јагњењу овце у тору
крндар (казахстански-српски језик)-пањ
крошња (мала и велика)- корпа, плетена корпа од финог прућа(а и од грубог прућа)
крпатак(македоснки-српски језик)- парче дрвета којим неког гађаш, велики род класа кукуруза
крпче (македоснки језик)-завежуљак за чување пара у пазуху жене; платно за покривање омесебог хлеба, тканина
кртинци-кртичњаци
крсно-дрвена направа на којој се мота основа за ткање на разбоју, крсно име
крчма(македонски-српски језик)-част(пију крчму за отелено теле), кафана, мејана
круг(танур-таџички језик)-полуокруглог дрвеног облика, изграђен од дрвене даске, на коме се меси хлеба од брашна,танур: пећ-таџички језик,
крши се-ломи се
к'светан- добар је
кубикација-глиниште, зимско копање и ископавање глинасте земље, која током зиме треба да да измрзне како би се у пролеће од ње правила ручна или машинска цигла
куде-где
кудеља-направљена од дрвета, са дршком и на горњем делу у облику плочасто правоугаоног облика, са украсима, на којој се ставља вуна или кучина(лан) за предење помоћу вретена(округло направљено од боровине)
кука-закривљено дрво с којом се беру плодови, гвоздена маша(кука са једним или два дела) с којом се растура жар у шпорету за дрва
кукаља (обранка)-дрвена направа за ношење воде са извора(крива дрвена направа са две куке на крајевима где се стављајку посуде-тестије или котлови) ; крива направа за ношење воде посудама(тестијама и котлићима) са извора у

планини
куку леле-кукумавчење, лелекање(кајање за нечим лошим или жал за нечим изгубљеним)
кукумавка (белоруски-српски језик)- кукумавчи- украјински језик:- незадовољна жена, кукавица човек, који увек кука да нема, врста птице Сове
кукумавчи-(украјински језик)- незадовољство, галами
кулиза-улизица
куња-тешко дише
„кућа“- просторија куће око огњишта на сердини „куће“
кућерче-мала собица са ниским кровом за младе после женидбе
кућиште-место где је некада постојала кућа или старо насеље кућа
куче (бугарски-српски језик)-пас
кучка-погрдан назов за жену, женска пашчад која се коти
куп-гомила
купара (белоруски језик)- велика гомила (величина) жита на једом мест полукупастог облика или четвртастог облика зденутих снопова или оврног жита на гомну
купарка (белоруски-српски језик)- мања гомила(величина) жита на једом мест полукупастог облика или четвртастог облика или четвртастог облика зденутих снопова или оврног жита на гомну
куфер (македонски-српски језик)-кофер за ствари,писмо
курата срећа-никаква срећа, ништа од живота
куре (таџички-српски језик)-узречица од милости за мало мушко дете (нарочито је коришћена код деда Трајка и деда Божидара Андрејевића, као и осталих тада старијих људи у родни планински засеок Преданча (с.Г.дејан)
курлаћи-погрдан назив бестидне људе у животу
курталиса-ослободи, откачи
курталисати (таџички-српски језик)- ослободити, откачити се,
кутре-младунче пса, штене

кутласта (белоруски-српски језик)- овална са ногама, округла
куша (таџички језик)-пас, куса, изазива, испитује, повик по коња или пса, род КУШИНЦИ(Стојановић) у с. Крушевица

*

2.13. Речи на слово Л (48 речи)

ладњак-фрижидер, хладњак
ладолеж(белоруски-српски језик)-биљка, нерадник
„лаже“(момак)-води љубав
латинче(бугарски језик)-цвеће(биљка жуто цвета
л'же (руски језик)-лаже, неговори истину
лајна (македонскикезик)-балега, измет, говно
лакат-дужина руке до лакта с којом се мерила дужина платна приликом ткања у разбоју
ландра (таџички-српски језик)- клати , смуца . ништа не ради
„**ласица“**-лисица (реч у употреби у села: с. Равна Гора и Лопушња)
„**лапов“** (руски језик)-лопов (реч у употреби у села: с. Равна Гора-стринка Круна Младеновић(Величковић) и до данашњега дана употребљава ове две речи:ЛАПОВ и ЛАСИЦА као удата у моје роно село м Преданча(Г.Дејан)-а ове речи су у употреби и у село Лопушња)
лезетка(македонски-српски језик)-украсна биљка(цвеће)
лејка (македонски језик)-чаша(бугарски-српски језик):- глава, посуда слична ајдуку, која се добија од биљке у облику тикве, са округлином(отвором-унутра шупља) и округлом шупљом дршком с којом се точила вода на кладанац(извору) и служила у покућанству када се грејала вода у котлу на огњишту, погрдан назив за човека који неуме да мисли(шупља „лејка“)
леле-узречица (леле какво направи), жал за нечим изгубљеним

лелечање-кукање
лацка (белоруски језик)- л'цка (српски језик)-штуца
левина (руски језик)-зграда
легање-спавање
лези се-плези се
лемање-туча
лемезнице-иземчасте младике са врхом шумовите и повезане у круг, па се стављају око зденутог стога на врху стожера, како би се штитило сено од кише која се низ њиџ слива на земљу
лепотија-лепота
лепотиња-лепота
леса (руски-српски јрзик-употреба код мене у засеок Преданча, с.Г.Дејан)-
(вракњица):-врата на кућу од тарабе или спољна врата на огради од баскија(младица-најчешће од брезе)
лесарка (белоруски-српски језик)-канате исплетене са стране од прућа лесковине
крлешка, крлеж (македонски -српски језик)-крпељ
крлешке-казахстански језик)-двколица са запрежном стоком
летовина (македонски-српски језик)-зарада у печалбу, печаловина, род у поље жита
лечка (македонски језик)-мало, уотреба речи у родно село од мајке (м.Преданча, с.Г.Дејан)
лија- лисица
лила-љубичаста боја
липсати (бугарски-српски језик)-угинути
липсотина (македонски-српски језик)-цркотина
лисје (македонски језик)-лишће
литра-пљосната земљана посуда за ракију са четири ноге
лиштевина-грање које се ставља око ракљастих набијених дрва око стожета за дењење стога са сеном, да би сено било одигнуто од земље и да се не скапе од влаге
ловор-миришљива биљка
ложиче (руски језик)-кашичица
ложица-кашика

лочка (македонски језик)-мала барица са водом на сеоском путу; траг стоала стоке или дивље животиње где се сакупља вода
лојзе-грожђе, виноград
лојтре-то су направљени влачези за четвер-запрежна кола за превоз сена и ожетог жита у сноповима(две издељане гредице у облику правоугаоника спојене на неколико места са пречанкама и са стране усправно клинци од дрвета набијени у гредице и који држе сено и жито)
лонче (руски језик)-мала овална плехана посуда (чаша са дршком)
лом-штета, потес
лопата-дрвени ашов за вејање жита после врше на гумно, гвоздена алатка за товарење песка и шодера, служи као алат у грађевинарству
лопатица (украјински-српски језик)-гвоздена лопатаица(ашов-лопата), служи да се с њом запреће хлеб са вршњиком у црепуљи са жаром и пепелом на огњишту, а са њом су извођени ударањем и ритуални обичаји на верски празник еремија
лунза-скита
лулејка (македонски-српски језик)-дечја љуљашка изаткана на разбоју од вуне
луња-скита
луџа (македонски језик)-лудак, луца

*

2.14. Речи на слово Љ (10 речи)

„љигав“-слинавац, балавац, човек без карактера

„љиге“-бале, покварењаштво; цурење течности из носа или код јагњења оваца
„љига“-течност краве после тељења, покварен човек
љизгав-клизав, лизгав
љизгаво-клизаво
љиљак-јоргован
љузне-удари
љушка-љуљашка за децу и омладину
љапав-незграпан, није вичан у послу
љапша-погрдни назив нераднику и незграпном човеку

*

2.15. Речи на слово М (62 речи)

„мазга“ (македоснки језик)-сок од букве који се једе у планини, одушка
мазгов (бугарски-српски језик)-не осетљив човек
мазница-глуми умиљату особу, лоша особа
мајалак-скитање, шетња
маје-скита, шетња
мајачина (мајање)-скитање, шетња
мала-махала, засеок
маларка (белоруски језик)-много се маје(скита) по малу(комшије)
мале-мајко
малечко (македонски језик)-мало дете, нешто мало, мали
Манкишеве (бугарски језик)-**Манићеве**(махала-припадала селу Дејан, данас селу Равни Дел (село Манкишеве-Манкићеве-Манкићево и Златишеве-Залатићеве-Залтићево уписано у топографске карте и у неким старим документима из времена када су бугари владали овом територијом и правили топографске војне карте)
манита (бугарски језик)-мота ми се по глави, врти се у главу, „ударена у главу“

манћор (таџички-српски језик)-намћор
манџа (македонски језик)-јело, паприкаш
манџија (македонски језик)-пробирљив, увиђа мане, Румуни
масло-маслац
матер-мајка
маша-кука са једним или два дела, којом се служи приликом померања вршњика када се пекао хлеб на огњишту или шпорета на дрва
мезе (бугарски језик)-предјело, салата или сухомеснати производи, сир или купус кисели и паприка из трошиу(каце-подкисељен) као предјело у гостима
менгела (македонски језик)-вешала за веш
мејана (македонски-српски језик)-механа, кафана
мерак- жеља, наслада, уживање, жудња и страст чулима у младости
мераклика (бугарски-српски језик)-исказивање мекара, жена пуна живота
месаљ-ткано платно с коим се прекрива омесен хлеб на село
метловина (македонски-српски језик)- метљика(српски језик):-бреза
меџа (македонски језик)-међа, беар
мешина (таџички језик-реч у употреби у детињству у родно село (м.Преданча,с Г.Дејан)-стомак
„мешина“- уштављена овчја кожа у којој се некада у Доњи Дејан (по причи у роду Цветковића, досељени у Д.Дејан из Неготино на Вардар-И.Македонија по причи деда Станка) носила вода са извора у недостатку посуда за воду
мираџика(македонски језик)-девојка при удаји са миразом (даром-може и у не кретнинама а и у подели имања), употреба у родном крају
мираџија (македоснки језик)-момак који је узео девојку са миразом, употреба у родном крају
месаљ-покривка за омешени хлеб(од грубог вуненог или ланеног платна)
мишоморка (таџички језик)-мишоловка
млада (бугарски-српски језик)-невеста

младиња-млади, момци и девојке
младожења-момак
младожењски (бугарски језик)- онај који носи кондир китени са ракијом и зове за свадбено весеље у момковој кући(зет)
младика-младо дрво(расадна воћка или буква)
млекује- даје доста млеко(крава или овца)
млого (руски језик)-много
момче (бугарски-српски језик)-момак
момчељуб (мачкољуб)-травка за љубав удвоје, да би се волели двоје стављa се под јастук(веровање), а једу је мачке
мори-еј ти (мори к'д ћеш се врнеш-узречица у говору)
мотовила (бугарски језик)-**матовилка**(српски језик):-ручна направа за мотање пређе за ткање на разбоју, кракати човек, превише израстао младић, „онај мушка ствар"
мотка (македонски језик)-штап
моча (руски језик)-пиша, урин
мочка (македонски језик)-мокраћа, урин
мочати (украјински језик)-мокрити, потапање
мрешка-умирање
мрждољи-слабо бада киша. тиха киша, киша „из магле", роси киша
мрзешљив-мрзовољан
мрждољи-пада ситна киша из магле
мрсољ-сланина
мрчка(македонски-српски језик)-квари
муа (таџички језик)-мува
муле-мазга, подмукао човек
мукела-баксуз
мунути (украјински-српски језик)- увући, ударити у слабину
мустаћи-бркови
мустра (бугарски-српски језик)-изрека за човека који жели да се више цени, примерак извезаног пешкира од кога треба да се гледа у везању, узорак
мутав (таџички-српски језик)-који се прави да не чује, онај ко не уме да говори
муфте (таџички-српски језик)-џабе, без пара

мушљика-инсект
муштик (таџички језик)-део машине за ручну израду цигле
муштулук (таџички језик)- радосна вест, награда за јављену радосну вест. мустулук

*

2.16. Речи на слово Н (42 речи)

наберотина (македоснки-српски језик)-набран пасуљ у њиви
надробено(бугарски-српски језик)-млеко са мрвама хлеба
навошта (белоруски језик)-закрпа која се ставља у свињски опанак, зашто
наврчкал (македонски језик)-везао опанке(правене свињске од штавену кожу)
нажмикује-намигује
назујци-од вуне исплетене чарапе само за прсте на ноге
највисоке (македонски-српски језик)-исказивање виткости девојака, највеће
намокрене (бугарски-српски језик)-наквашене
намћор (таџички-српски језик)-цепидлака
наткачи (македонски-српски)-повећа, увелича
начукал се (белоруски језик)-напио се
начукотина (македонски језик)-добијен пасуљ чукањем(ударањем) дрвеним штапом на гумну или у дворишту, погрдан назив
нажмикнути (украјински језик)-намигнути,
накарал (бугарски-српски језик)-затворио, утерао(накарал овце у замет-обор), направљен
накрка се-наруча се
накрал се (белоруски-српски језик)-накрао се, најео се, крађом се обогатио
„напичњак“-погрдан израз за препотентну жену, уобразена жена, девојчица у пубертету
напуди-најури
напудил (таџички-српски језик)-најурио(напудил туђе овце)

нарамак (белоруски-српски језик-реч била у употреби код моје родбине у родно село Преданча)-величина обле цепанице дрвета које се носи на рамену из шуме, носио сам НАРАМКЕ из браништа на рамену
нарга (монгоски-српски језик)-набије, убаци
нарусил (таџички-српски језик)-натрунио(пао рус(трун)-травка у јело, када се косе ливаде-нарусил јело)
натера се-наруча се
напело (македонски-српски језик)- натерало
начукал (белоруски језик)-напио се превише алкохолом, набио колац у земљу.
наштина (македонски језик)- на празан желудац (пре узимања било какве хране или пића)
нед'гав-неспособан
невољан-болестан, нема вољу за рад
недовиђује-не види добро
недоклепан-неискклепана добро секира или мотика код ковача
нече (киргиски-турски језик)-неће, више
неје-није
некс'ветан- није добар
ненаjешан-ненасит
несамглав-глупав
неслан (казахстанки-српки језик):-човек без разума, непосољено јело
неотесана цепанка-човек незграпног изгледа, онај ко има превише снагу а мало памети
несвиди се-недопада се, није привлачан,
несвидљив-шкрт
ножице-маказе
носећа жена-трудна жена
ноктоеђ(руски-српски језик)-ноктоеђа(српски језик):-обољење нокта од гљивица
ноли (таџички-српски језик-реч НОЛИ била у употреби парадеде Арсе из рода Младеновић у Г.Дејан, м.Преданча)-узречица(ноли бре Пејке)

нуларица-ошишана глава особе до коже

*

2.17. Речи на слово Њ (12 речи)

њињ-њихов
њињи-њихови
ње-не
њекња-прекјуче
њекњашки-прекјучерашњи
њурча-глупак
њушка-губица, тражи, истражује нешто
њушкало-истраживач, који има слуха да нешто пронађе
њојзи-њој
њокало-срмчља, слинавко, „свуда забада нос"
њоња-погрдан надимак за незграпног човека
њума-њој

*

2.18. Речи на слово О (80 речи)

обалка (бугарски-српски језик)-покретна машина за израду ручне цигле
обаљање-рвање
обаља се (обаљал се) -рве се
обед (руски језик)-ручак
обедувал (македонски-српски језик)-ручао
обдувал (руски језик)-заситио се, експлодирао
обиђе-проба
облекло (бугарски-српски језик)-одећа
обличје-велика срамота, глупости, разне неморалности, развратност

обранка (руски -српски језик)-кукаља, с којом се носи вода са тестијама са кладанца(извора)
обричи се –обријај се
обртен (македонски језик)-бере се као цвеће за ђурђевдан да се по веровању момци „обртају-да заволе“ девојку(гледајући кроз венчић од цвећа обртена), рад
обукување (македонски-српски језик)-облачење
оваг-ономад
овам-овде
овакој-овако
ов’н-ован
од’не-одмори
оврше-вршидба жита на гумно
овчар-пастир
огењ-огањ:- ватра
огњило-кресало од гвожђа, које помоћу камена белутрака и „куваног“ труда(букова гљива) се добија ватра за паљење дувана на овчарској лули и паљење овчарске ватре у планини
огњиште- место са ватром насред куће
огрижњак-огизлак устима парче јабуке
огризина (македоснки-српски језик)-сено или слама која остаје иза стоке када се храни у штали, део огризне јабуке
огркаваел (македоснки-српски језик)-промукао
огрљак-оковратник кошуље без крагне
огруљен-ољуштен(орах или лешњак од љуспе зелене)
огуљен-ољуштен, скинута кора са младог дрвета
одану-одмори се
оданул (тациски-српски језик)- одморио се , одахнуо
одвугла-покисла
одомује се –закућује се. гради свој дом(кућу)
одоцни (македоснки-српски језик)-закасни
одучи се-исправка лоших навика
озрћа се-окреће се
ожње-ожање

оди (македонски-српски језик)-иди

ој-молим (одзив) у родном крају

олоајда (македоснки-српски језик)-лудо, будаласто

олош-лош човек

олошка-врста инсекта

ока (*оканик, оканица*)-мера за тежину од 1 200 грама=1,2кг, зове, одзива, вика те, позива те; посуда за ракију или вино, кондир

олупити-огулити

окам (белоруски језик)- зовем, позивам

омане-промаши

онакој-онако

онија-они

оноди га –позови га

ономад-пре извесно време

ожежи (руски језик)-удари га, узвик приликом весеља на свадби

ољагал (монголски-српски језик)-осрамотио

ооо..-знак да треба да стане запрежна стока да се одмори приликом вуче или рада у поље

ојс-повика да се окрене стока на паши или приликом орања на њиви

окан (казахстански-српски језик).украсно дцвеће

окани се-престани, остави га

оклапина(македонски-српски језик)-на готово

омаја-невидљиве силе

омајало ме-заноси ме у главу, безтежинско стање

омрмаљи-заведе, омаје, заведе

омаја-невидљиве силе

омајало ме-заноси ме у главу, безтежинско стање

омрмаљи-заведе, омаје, заведе

опанак (свињски, гумени)-одећа направљена од(уместо данашњих ципела) штавене свињске коже и вуненог канапа, пиротски опанци са прешницама и опанци од камионске гуме(човке) **опањкава-**оговара

оп,оп..-узречица приликом весељења на неком весељу
ората (бугарски-српски језик)-разговор
оратешка (македонски-српски језик)
орати (украјински језик)- плуг, говори
оратил (таџички-српски језик)-говорио
оратити-говорити
орашњак-баница(пита) од ораха прави се на бадње вече Божића
ордан (македонски језик)- мушко име Јордан
оро-народно коло
ортачина-подједнака подела зараде између „ортака"(два човека који раде заједнички посао)
ортак-саучесник(пар) у подели посла и зараде
основа-конац од вуне тврдо преден
остал (руски језик)-сто за ручавање
остине-охлади
оточ-мало пре
оче(оће)-оће, хоће
ошав (таџички језик)-воће
оштурело-опустело
*

2.19. Речи на слово П (200 речи)

падине-блага стрмина ливаде
павит-повијуша, дивље дрво
пазука (белоруски језик)-пазуха
пакос (белоруски језик)-штета, кошење
пакост (белоруски-македонски језик)-штета, несташлук
пакостан(руски-бугарски језик)-штетан, несташан
пакосник-који чини штету
палаверка (бугарски-српски језик)-жена која оговара, проноси вести
палавурда (белоруски језик)-голоигра, лажов, не поверљив

човек у послу, у родном село је постојало таквих особа које су имале надимак ПАЛАВУРДА
паланза (белоруски-српски језик)-кантар, направа за мерење тежине, често је коришћена у родно село као справа за мерење тежине са називом ПАЛАНЗА
паликућа-врдалама
пандиљ (таџички-српски језик)- ствар одеће
пандиљи- ствари одеће и обуће
паница (бугарски- језик)-чинија (тањир од глине) у употреби од глине у изради грнчара све у употреби до 60.г. 20 века у родном крају са називом ПАНИЦА
пањуга(пењуга)-суви пањ
папратњак (бугарски-српски језик)-место обрасло дивљим папратом
папурци (џинчићи) -љути папричићи
пастрма (македонски језик)-урањена заклана свиња, са добрим месом и сланином
пат(македонски-српски језик)-пут
Паташевица(македонски језик)- потес у засеоку Преданча, обрастао храстовом шумом и козјим стазама од рекке Бистрице према врху села, ПУТ КРИВУДА (ПАТАШЕВИЦА)
патрав (белоруски језик)-крив, искривљен, са физиким манама, бангав, последица од неке болести
патлиџан (македонски језик)-парадајз
пањ-остатак обла изнад земље после одсеченог дрвета
„паша“- место испаше стоке
пашапорка (белоруски језик)-документ, употреба у Порече)с.Црешњево и Драгов Дол) и
Дејану
прди (македонски-српски језик)-испушта гасове, прднути
пендз(s)ија (македоснки језик)-пензија
пенџер (македонски језик)-прозор
пекља-рупица за дугме
пекмез(белоруски-српски језик)-џем од шљива
пеперуга(бугарски-српски језик)-лептир

пепетљива-луда, будаласта жена
перашка (белоруски језик)-црвено јаје на верски празник велигден(ускрс) с којим се туцају деца
перда (казахстанцки језик)- перје од живине
перчин (украјински језик)-врх главе, врх стабљике кукуруза, врх капе
пет'л(певац)-петао, онај ко командује у кући
„**петица"** (бугарски језик)-широки део сечива ручне косе за кошење планинске траве, пет
Петкана (бугарски-македонски-српски језик)- женско име
Петканин рид (бугарски –македонски језик):-
Топоним(место) у м. Преданча према жени *Петкана*, место где је данас сеоско гробље
петља-онај који покушава да тражи решење, има петљу (има мозак да нађе решење)
печалба (бугарски-македоснки језик)-надница, тежачење, аргатлук, работа (рад), добит
печаловина (бугарски језик-македонски језик)-зарада
печенка (бугарски језик)- врста тикве жуте боје од које се прави ѕем под називом РЕЧЕЉ, а обавезна је на божићној трпези у времену Бадње вечери православног Божића
печенкар (бугарски језик)- онај који воли да једе тикве-печенке, а и означава род ПЕЧЕНКОВИЋ у Власотинцу
пизда (руски-македонски-српски језик)-кукавица човек, погрдан назив за човека склоног превари
пијалук (пијалуци)-весеље, алкохолна пица
пилајка-младо пиле изведено са квочком, младо лепо девојче
пиленце (бугарски-македонски језик)-младо пиле од квочке или птица у шуми, милостив израз исказивања љубави
пиле (бугарски-српски језик)-дивља птица
пилитија-птице
пичколизац-човек који је склон подилажењу, улизивању
пишмани (македонски-српски језик)-одрекне погодбу, покаје
пиштимаљ-женска кецеља, летва за шаловање греде у грађевини
плајвез-плавез, дрвена оловвка за писање

плакне (македонски језик)-попије, умије се водом, водом очисти тањир после ручка, испирање
„плакнемо“(македонски-српски језик)-ставимо, оперемо водом, исперемо
пласт(сена)-мала зденута гомила сушеног сена купастог облика
плевња (племња)-горњи део штале у коме се држи сено
плиска (бугарски језик)-прска, речна птица, тепање на мало дете девојчицу
пљеска-прича без везе
плот (бугарски-српски језик)-ограда саплетена од грања или са тарабама
п'њка-жена која непотребно стално прича, гунђалица
побрго (украјински језик)-брже
повесмо (македонски-српски језик)-количина вуне или конопља која се ставља на кудељу (очешљана помоћу гребенци или на влачару)) да би се ипрела пређа за ткање на разбоју
поврта се-повраћа се
поврћа се-повраћа се
подева се-задиркује се поган-безобразан, лош човек, прљав, себичан
поганац(украјински језик)-миш
поганија (украјински језик)-изелица, дрчан човек, неумеран у свему, лош човек, пакостан човек
погаравио-поцрнео
подбочил (руски језик) -подупро
подбочила се-подупрла се
подбрцне-подхвати
подбрцује-задиркује
под'лже (руски језик)-подлаже, обећана љубав
подева-задиркује
подвати (украјински-српски језик)-загрли, захвати
подвешка (руски језик :мушка и женска)-врпца на чарачи, женска чарапа, каже се за мушкарца који је стално са својом женом или се свуда меша у женске послове

подира (македонски језик)-задиркује
подручак-доручак
подручује-доручкује
пожењује се –преудаје се
појдо’(македонски језик)-пођох, ићи
поје-пева
појата-штала
појање-певање
појило-место где се лети поји стока у планини(може бити извор у облику вира или дрвено *корито -коруба*)
покани (бугарски- македонски језик)- услужи, позвати
полак-полако
пол’сно-полакше
положара-нерадник, који поткрада кокошја јаја од полози(кокошје гнездо)
поклисара-човек који је склон отимању туђег(крађа) у пољу
покршише (македонски језик)- поломише
помилтело (руски-српски језик)-размилело се
поканити (бугарски-српски језик)-понудити
пооди (македоснки језик)-полази
пооратија (македонски језик)-водили разговор, разговарали
помије-збрчкана храна за свиње од варива и воде са трицем
помињује-везује крај с крајем
помочуља (македонски-српски језик)-попишуља
потпрња-ракљасто дрво које се закове за греду, за темељачу кад се прави кућа, а на
њега се често закачи млеко и крошња са стварима
попке (руски језик)-женски пиротски опанци без дршки
поприка-паприка
поречкал се-посвађао се
порипаше-поскакаше
порта-врата
посипување (македоснки језик)-поливање водом, посути
посмеши (македонски језик)-обрука се, смешније
посмита-смета
посолен (руски језик-„посолена човко“)-посољен, преслан,

неразложан човек, неразборит човек
„поспара“-штедња у коришћењу само једном кашиком приликом кусања јела из једног тањира због сиромаштва; штеди(при јелу), кусају једном кашиком из тањира или сви једу из једне порције
„поспарање“-штедљивост
постад-део окопане њиве
постиљци-пелене
потаман-свеједно
потика- потикал-македонски језик):-изгуби (изгубио)
потикан(македонски-српски језик)-изгубљен
потка (македоснки-српски језик)-стављено забодено дрво у ливади)мотка са шумом на врху), која је знак забране уласка туђе стоке за испашу
потргни-(македонски –српски језик)-повуци
потргни се (македонски –српски језик)-помери се
потрепча-потрепоја (бугарски-српски језик):-човек који стално трепће, у својој фамили сам имао једног деду „потрепоју-потрепчу“
почекотина-чекање на готово, зајам на чекање, човек који се много не жури и стално чека нешто
барчуга (монголски језик)-бара урасла са травом и водом од извора на стрмини
почува-почувај (украјински језик)-помилује дете, сачува, сачувај
почукотина (македонски језик)-добијени пасуљ после чукања мотком у дворишту или на гумну
пошушњар-ситничар, неспособан за озбиљније послове **,** „гура се“
прање-менструални циклус код зене, руцно прање веса рукама на реци или кориту
праска (украјински језик)-дивља бресква
приветљив (руски-српки језик)-срдачан
привој-део дрвеног рала

притка- штап, колчић у градини за пасуљ „приткаш“
преводила се крава-осемењавање краве код бика природним путем
преворма-претварање
предајет-незаграђена тераса, где се током лета одмара од велике врућинр, а ту се и ручава
прекара се (бугарски језик)-умре, прецветало воће, презрело воће, крава која више нетражи вола, провести
прекарал (бугарски језик)-претерао, потрошен
прекардашио (бугарски језик)-претерао
премена-рубље
преод(македонски-српски језик)-пролаз
преперуга-лептир
пресвлачи- премењује(облачи ново рубље)
премењује се-преоблачи се
премића-премишља
преметнул-погрешио у препознавању човека
презовци (мали гости)-девојкина родбина одлази у гостима код младожењу после свадбе
пређа-предена овчја вуна
преооди-прелази
пресак-дрвени сандук за жито
пресан хлеб-хлеб омешен и испечен без квасца
преслап (македонски језик)- зараван у заветрини од ветрова, где се прелази на раскрсници путева, место, потес у м. Преданча и село у Црној Трави
преслапина (бугарски-српски језик)-место где се прелази преко потока(„преслапа), потес у м. Преданча
претрисање-када се нешто тражи по џеповима(полицајци траже украден новац), окретање сламе на гумну
претури се-престрави се, преплаши се
прешница (македонски језик)-гвоздена направа за закопчавање каиша на гумненим опанцима, сату или каишу
прибери(бугарски-прибери.српски језик)-сакупи
прибери ме (бугарски-прибери-српски језик)-узми ме боже

прибери се (македонски језик)-остави место за другога, направи простор за седење
прибој-део неокопане њиве
пригрне-загрли примочује-назив за жену која преувеличава ствари
припушта-јури коња галопом, додаје и увеличава нестварно
притран-секирљив, савестан, преостљив у раду, преодговоран
притриса се (украјински-српски језик)-секира се, радан, налати на работу(посао)
притужнело- осећај туге за нечим, мучнина у стомаку од нечега
примка (бугарски језик)- замка, направа за хватање птица)врабаца, жутајки, синидара , белокрилки) у току зимских месеци у планини(направљена од рашље храстовиног дрва и савијена у елипсаст облик а са стране су навезане „замке" од коњске длаке на којој се хватају птице када кљују на ђубриште)
пришке-пријатељу
прљица-њушка
продзукне-изнилкла биљка из земље
проборави (руски-српски језик)-пробуди, расани
проврkал (руски –сроски језик)-брзи раст биљке(лука или кукуруза)
прозукне (украјински –српски језик)-промрзне, окисели, набубри му кожа од хладноће
проврkне (руски-српски језик)-брз раст кукуруза без рода
продз(s)ира(бугарски-српски језик) се-гледа се, проглеђује се
прозрћа-проглеђује се
продзрта (белоруски језик) -провиди се, провидне рупе на поцепаном џаку, проглеђује се
проклет (бугарски-српски језик)- човек кога су проклели због чињења злих дела
проклетија-проклет, зао човек, назив за ону женску ствар,
пролипсал (руски-српски језик)- исрпљен од тешкога рада
промине (руски језик)-мимоиђе

проја-хлеб омешен од жутог кукурузног брашна
прошке-дрвене тарабе
просек-стари тесарски алат, сличн данашњем крампу(зидарски чекић са две главе:с једним буши се рупа, а са другим обликује четвртаста рупа у дрву дирека(греде))
прост као пасуљ-узречица за човека који је припрост у понашању
протропаше (украјински језик)- гласан говор, неразуман говор, нејасноћа
пртена-кошуља од конопља изаткана на разбоју
прут-перут у коси, танка грана дрвета, штапић с којим сетерају овце на пашу
пручка-прут
пцета (бугарски језика)-псета, реч сам чуо у детињству од другара из село Јаворје и Дејан
пувало (украјински-српски језик)-надувенко, препотентан **,** животиња ласица (једе ораси), човек који прецењује себе, надменост, прави себе на важности без вредности
пузаљка-клизавица од леда
пуздер (казахстански језик)-одвојена ланена(од конопља) влакна од стабљике на трлици остављају голу стабљику пуздер, куцина са стабљиком без цесљања на загребцима
пукница-храна
пуле-дете
пулка (белоруски језик)-дугме
пупоњак-патуљак, птица певачица
пустинче (бугарски-српски језик)-проклета да је
пустелија (македонски језик)- дивљина, запуштена жен; слободна жена на село, онај ствар
путањка-путања, мали пут
путиште-пут кроз село, махалу
пуца-једе (не напуцал се да бог да)
пупавац (белоруски језик)-човек малог раста
пупља-израз за мало дете
пушти-пусти
п'шка(бугарски језик)-испушта гасове,

*

2.20. Речи на слово Р (69 речи)

рабаџија (македонски језик)- најамни возач робе и другог терета, превоз робе помоћу запрежна кола (воловима) или коњима
работа-посао, рад, печалба
работан-радан
работи-ради
работница (руски језик)-радница
разбој (македонски-српски језик)-дрвена направа за ткање тканина од вуне и конопља(делови: вратило, задње вратило, прво вратило, брдо, савељка, подношке, клупа за седење, набрдила, нитке за увођење)
разбуцало се (белоруски језик)-разљутило се
развејан-расејан
развигор (бугарски-српски језик)- пролећни ветар који развија гору да листа
разгуглен (бугарски-српски језик)- радостан, весео, пун живота
раздеротина-поцепотина на панталонама
разјагли-разведри, отпои снег, подигне магла
разјапурен (македонски-српски језик)- осећај да се шири радост, раширен
размилен (македонски језик)- умиљен
рачин-трава којом се праве мађије(бео цвет, високо расте)
рагожа (белоруски језик)-постељина направљена од плетених ремена од ражове сламе и ланеног канапа, а на њој се спавало на земљу, простирка,
разокав (руски-српски језик)-неправилан распоред очију код човека(поглед у супротну страну)
раниче (бугарски језик)-јагње које се рано ојагњи
расевери (македонски-српски језик)-пробуди
расипник-растурач куће, изрека за човека који много троши

расове (руски језик)-сечена храстова шума у јесен, сложена у везама у ракљасто храстово дрво
расове (руски језик)-сечена храстова шума у јесен, сложена у везама у ракљасто храстово дрво
распаранда (белоруски-македонски-српски језик):--недолично обучена особа(превише комотно обучена)
распекмезио се-улењио се
распикућа (расипокућник)-који упропашћује кућу, растура кућу
распиштољил се (македонски језик)-раскомотио се(у одевању или када плаћа за весеље музикантима)
ратосиља се- завршио неки важан посао
распучити-поломити, пукнути
рђосал (казахстански-македонски-српки језик) –разлењавио се, запуштен
рженица-раж, слама од ражи
рекла-женска блуза са оковратником
рекнул (руски-српски језик)-казао
речељ-џем (слатко) справљен од тикви печенки или од шљива или од грожђа
рибица (рибањци)-одсечак од хлеба или јабуке или кромпира, прженице
рид (македонски језик)-истакнуто узвишење на брду, брежуљак, брдо
рка (белоруски-српски језик)-избацује слину из нос
рикнул (украјински-српски језик)-рикнуо, умро, муцање волова, срко, пуко на послу
риљач-ашов за риљање у њиви
рипа-скаче
рипати (украјински-македонски-српски језик)-скакати
рипче (бугарски-македонски језик)-мала рибица или израз за младу девојку
ритати се- шутати се (шуткати се), ударати се ногама
ринути (украјински језик)-чистити (ђубре из штале, снег из дворишта)

ргне (бугарски језик)- **р'гне** (украјински језик):-удари, гурне
ргнул (монголски-српски језик)-муне, гурнуо
рђосал се-разлењио се
резил (бугарски језик)- осрамоћен, обрукан, понижен, посрамљен
репати се-прави се важан
резили се-брука се, понижава се, срамоти се
резир (бугарски-српски језик)-брука
резириш-брукаш
р'ж (украјински -македонски језик)-раж
ркотина (македонски-српски језик)-испљувак
рњка (македоснки-српски језик)-њушка, нос
рове-гласно говори, негодује, висок гла, буче(во)
рогуља-вила
рогоз-украјински језик(шавар-монголски језик)-биљка расте у мочвари чији лист служи у изради буради и каца у пинтерском занату(стављa се између дуге да не тече ракија)
ровина (украјински језик)- дубодолина од рудокопа под Турцима
роспија- намћораста жена **,** убога жена, распикућа, претерано исказивање женствености
рудине-пашњак, утрина
ружи (македонски језик)-грди
ручник (руски језик)-стављају га жене на главу(капа-веса-беретка са репом, носиле младе невесте(ален-црвен) вез са китком (црном свилом) на врху главе)
рукатка (белоруски-српски језик)- глинена овална посуда у којој се носи јело за ручак на њиви, коришћена у Преданчу до 60.г. 20 века
рукољка-захват ожетог жита помоћу српа на њиви
русје-трње
„рус“-трун
русвај-обрукан, осрамоћен, скандал, брука
рутав (украјински-српски језик)-длакав
руца (белоруски језик)-плаче

*

2.21. Речи на слово С (134 речи)

саг(таѕички-српски језик)-сад
савељка-направа елипсастог облика са отвором и на крају са рупама где се стављa цевка са пуном пређом и тако ткаје на ручном разбоју
савељке- дрвена направа у којој се ставља цевка са пређом и ткаје на ручном разбоју
сал-само
сакрамент(бугарски-српски језик)-првобитно средство наметања себи неку моралну или свету обавезу:капара, кауција, заклетва, пријешће у цркви
самњујуе-свањује, свањава, свиће
сапетка(белоруски-српски језик)-корпа плетена од прућа: служи за ношење хране за мртве на задушници(а и корпа за веш)
саплита-саплиће
сапуљан-прљавко
сараџа(таџички-српски језик)-рак у води
сасипа-упропасти(само за живо)
саир(таџички-српски језик)-брука, штета направљена у поље стоком у испаши
саџак- округла гвоздена направа са три ногарке, на којој се ставља тепсија да се пече баница (пита) или хлеба на огњишту испод жара
св'не-сване
свињштак-измет од свиње
свирка-музика, народно коло
свитка (македонски-српски језик)-светли
свиткавица (македонски-српски језик)-летећа мала буба која ноћу светли у току лета
свеча-свећа
свpдел (македоснски-српски језик)-ручна бушилица за бушење рупа на влачезима приликом постављања

клинаца(има навртањ и ручицу која се окреће и сврдлањем се прави рупа)
сврдло-ручни алат за бушење
сврни-срвати
срвнуо се- опоравио се
свртиште (македонски језик)-имовина, на којој неко повремено живи у малом месту, место живљења
свраћати-свраћати
с'г (руски-српски језик)-сада
секач (македонски језик)-алат за сечење гвожђа, длето
севте (македонски језик)-најпре
севтелак (руски-српски језик)-почетак
сеиз-слуга, коњушар
сеир-шала, радост, наслађивање
селин(бугарски српски)-целер, зелена биљка што се сњом терају овце на ђурђевдан(а са њом се и крме овце), зачинска биљка
Секула(српско име)-мушко име
сепетка (македонски-српски језик)- округла корпа од прућа, употребна домаћа радионост плетена од прућа округлог облика,
сефте (бугарски језик)-свеже, јутрос убрано, свежо, поклонити
симит-бели хлеб, пециво
синидар (таџички-српски језик)-птица певачица сјеница
синија (македонски језик)-велика округла сепетка са даровима свадбеног весеља, округла трпеза, софра
синџир (македонски језик)-ланац за пса
сирење (македонски-српски језик)-сир, у свим брдско планинским селима се користи реч СИРЕЊЕ
сирењарка (македонски-српски језик)-погача са сиром
сирке-сирће
сирутка-сурутка
сицимка (македонски језик)-подебљи канап од вуне или од конопља
скапотина (македонски-српски језик)-трулеж

скапошем (руски језик)-легнем у кревет да се одморим од тешког рада
скасао-пропао
скинул (руски језик)-скинуо
с'кђу-сад ђу
скулуби-зулуфи(тацички-српски језик):-коса иза уши
сколубе (руски-српски језик)- скорубе(руски -српски језик):-кике, плетенице, зулуфи код мушкарца
скомина (македонски-српски језик)-нелагодност у субима када се загризе кисела јабука
скрајнут-склоњен, подсечен, скраћен
скрчав (украјински језик)-циција, неиздашан
скрчи-шкрипи
скршити-поломити
скубе (македонски језик)-чупа
скучи-завија
скут (македонски језик)- крило у сукњи, сукња, завијена сукња у којој се бере воће
слаботелест (бугарски-српски језик)-мршав, неухрањен
славујка-назив за младу невесту(снајку)
сламарица-постељина од конопља направљена)изаткана од платна ланеног на разбоју), у којој се ставља слама или буково суво лишће како би се на њој спавало или на рагожи или на кревету
сланце(руски-украјински језик)- шкриљац, сунце
слн'це-сунце
слап-грана, ређање једно по једно, надошла количина воде на потоку
сл'за-суза
слезне (руски језик)-сиђе
слепча (бугарски језик)-слепац
слива-шљива
слизали се-постали интимни
слинавко (македонски-српски језик)- пубертетлија, онај коме стално тече слина на нос
слинча-слинавац

сл'нце-сунце
слубе (руски језик)-мердевине
слунце-сунце
смакља- см'кља:-неуредно обучен човек(са смакнутим панталонама)
смандрља-спетља
сметана(бугарски-српски језик)-павлака, кајмак
сметењак- неспретна особа
смеши се-брука се
смешка(бугарски језик)-шала
смине-сврати
смита (руски-српски језик)-смета
смолница (бугарски језик)- црвена глинаста земља, тешко обрадљива земља
совра(македонски језик)- софра(бугарски-српски језик):-трпеза, ниски мали столчић, округлог облика, са кратким ногаркама, направљен од дасака, на коме се ручава са дрвеним малим троношкама
сокак (македонски-српски језик)-мала улица
сомур(таџички-српски језик)-слине
сомун (киргиски-турски-српски језик)-бели хлеб
сомуран(таџички-српски језик)-слинавац
снаоди- снисходљива особа, увек налази мане
снајка-млада невеста
сноп (бугарски-српски језик)-везано жито(раж, овас,пшеница) на њиви
сојкало(македонски-српски језик)-направа за хватање птица сојки у време зимских дана у планини
солар-сланик
соларник-дрвена кутија овалног облика са поклопцем за чување соли или млевене паприке или зачина, а некада се стављао сир, црни лук или кувана јаја приликом чувања овце у планини
сол (казахстански језик)-со
соленик (бугарски-српски језик)-дрвена кутија мањег облика (без и са отвором, слична заструзима) за со, а може бити и

четвртастог шупљог облика са дршком без затварача
соплеја се(македонски-српски језик)- саплео се
сорта (руски-српски језик)-врста, род једне фамилије(генетски код)
споведе се белоруски-српски језик)-сагне се
спорећују-слажу се
срљати (срља)- журити као без главе, иде у пропаст
срч (монголски језик)-стакло
спотура се(украјински-српски језик)-саплиће се
спрца (белоруски језик)-падне
спржољил се-сасушило се
страга (белоруски језик)-отвор у обор где улазе и излазе овце, у свим брдско планинским селима отвор улска овце за мужу за ЂУРЂЕВДАН се звала СТРАГА
страота (македонски-српски језик)-страхота
студ (украјински-бугарски језик)-хладно, хладан
срамичје-лековита биљка(расте у виноградима, беле боје)
срамује се-стиди се
сретење-верски празник, дан сусретања(по веровању какав те човек сретне таква че ти бити година), дан почетка парења птица
стипса-тврдица
стринка (украјински-српски језик)-стрина
стовна (украјински-српски језик)-тестија
стог-гомила сложеног осушеног сена купастог облика око стожета у ливади
старшија(руски језик)-домаћин куће или главна особа у село као најстарији човек
стревил (руски језик)-погодио
строши (бугарски језик)-строшил:-поломи, поломљен
струка-дрвена направа за санке(као руда за запрежна кола)
струљо-рапаво
стублина-издлбено буре од дрвета, део запрежних кола за стоку
стунти се (украјински-српски језик)- наоблачи се, ништа се не види

стунтило се-намрштило, наоблачило се пред грмљавину и падање кише из облака са градом
стура се-скида се
сугаре (бугарски-македонски-српски језик)-јагње које се доцкан ојагњи(ђурђевско сугаре)
сугарна (монголски језик)-позна(година)
сукало (македосни језик)-дрвена направа за мотање цевки са пређом, оклагија(макед.)
сукаљка-оклагија, дрвени округли штап са којим се суче баница
сурла (казахстански језик)-дугачак нос
сурлан (казахстански језик)-човек са дугачким носем
суртук (белоруски-српски језик)-сметењак**,** мезналица
сучке-суве гране за огрев
сушурка-(белоруски језик)-вунија, левак за ракију

*

2.22. Речи на слово Т (82 речи)

тавнина (македонски-српски језик)-тамнина(македоснки-српски језик):-мрак
тагар(таџички-српски језик)- **тагарче**(белоруски-македонски-српски језик):- торба за хлеб
талатон (таџиски-српски језик)- ђилкош, „талатон" надимак у једном роду у с. Крушевица
таналак (на таналак)(белоруски-српски језик)-полако, с уживањем
танџара (казахстански-српски језик)-пушка
тапија (македонски језик)-потврда о поседованом имању(поседовани лист)
тапкал (казахстански –српски језик)-**тапкаја-тапка** (македонски-српски језик)- ударање ногама о под, препродаја карата за биоскоп(тапкарош)
татко (тата)-отац

такој-тако
т**араба** (киргиски-турски- језик)-истесана(одељана ручно или на стругари са троугластим шиљком на једној страни) правоугла даска до једног метра, скоком се ограђује авлија (двориште)
таранчуг (киргиски-турски језик)-овчја кожа у којој се носила вода за пиће
татари се-наплиће се
татковина (македонски-српски језик)-очевина
татаба (казахстански-татарски језик)-гусеница
татабица (македонски-српски језик)-стеница, лоша жена; свуда негде „лази“ и подкрада
татарин (*татар*-руски језик)-коњаник писмоноша, татари
т'г-тада
тевиг-део рала за орање(део јарма на ралу за вучу)
тегар(казахстански-српски језик)- изрека за немирну стоку при испашу,изрека за немирну децу, тетка Стана Митић-Ђорђевић(Преданча), често повиком клела по стоку:“у тегар ти га, вртај се на овам“
тегобија (македонски језик)-тешкоћа, симптоми неке болести
текме-као корито, у њега се замесује хлеб од брашна, данашња вангла
т'н'к (руски-српски језик)-танак
тенџера (лађенка)-земљан посуда овалног облика са отвором и поклопцем са малом рупо у којој се кува јело поред огњишта или на шпорету
тепал се (македонски језик)-потукао се
тепање (македонски језик)-туча, батине, пребијање
терзија (македонски језик)-мајстор шнајдер (кројач) ручног кројења, кројачи
теслимим (руски-српски језик)-предам
тескобно (руски језик)-уско
тестија (македонски језик)-(стомна-бугарски језик):-посуда од глине овалног облика са дршком (са два отвора, један широк на коме се пуни на извору, а други је мали на коме се

пије вода)
тестиче (руски језик)-мала тестија за децу т
тефтер (бугарски-српски језик)-трговачка књига(свеска) са рачунима
тимарење (бугарски-српски језик)-чешање крава и коња чешагијом (чешљем за стоку) у одржавању хигијене код стоке
тике (киргиски-турски језик)- узречица тек (тике такој- тек тако)
типка-бољка
тирке (киргиски-турски језик)-дечја игра са каменицама(са 3 или 5, а има и мала и велика капија), где се каменице бацају у ваздух и хватају једном руком, а другом руком се каменице „протерују" низ „капију" друге руке и на крају се цела гомила каменица хвата са једном бацаненом каменицом
тишлерај-столарија, столарски занат
това(бугарски језик)-ово, узречица
Товаци (бугарски језик)-род у село Крушевица
тојага (македонски језик)-тољага, дрвени штап, палица толи (руски-српски језик)-осећај гладовања, мучнина глади, немаштина, узречица у говору
топила-место(неки вир-барица) где се топи конопља
топрв (бугарски-српски језик)-тек, одмах
торлак- овчар, неокупан, запуштен, ненатргнут
трла (казахстански-српски језик)-стаја(тор) за овце
торлачити(украјински језик)-преносити вест, трачарити, понашати се као торлак
тотмак (руски-српски језик)-*држач(ручица*) с којом се управља косилом косе када се ручно коси ливада
„точак"-округао точак на шинска кола, бицикла
транакоп (српски језик)- будак-таџички језик):-копач (шиљаста мотика)
трандавил (таџички-српски језик) - врста руже
травка (руски језик)-струк сваке биљке у ливади, трава
тркаља-котрља
трлица-дрвена направа за одвајање куцина (ланених-од

конопља) влакна од стабљика које су биле топљене у топилу (виру води) и потом сусене да би се лакше одвајало влакно од исушене стабљике, потом се загрепцима чешља чиста кучина (конопље) и онда преде на кудељи са вретеном и ткаје платно на дрвени разбој
тресак-одјек грмљавине, када пукне гром
тресак баба-добро држећа баба
треска-болест, део одељане коре од дрвета са секиром
трнокоп (украјински-српски језик)- транакоп, уска мотика
троношка- столица направљена од дрвета) даске изрубена за седење на три ногара уз огњиште или за совром
тропа-лупета, лупа, гласно прича, гласно говори
трошалија-који троши
трошеница (бугарски-српски језик)-масленица, упржен суви хлеб са сиром и свињском масти у тигању на шпорету-био нам је доручак у детињству и у току основне школе у планини
трошке-мрвице хлеба
тртља-прича којешта
туцало-дрвена направа за туцање лука у туцаник од дрвета округлог облика
трупа-гомила
трупац-труп од дрвета
трупељајест-округао
туго леле-речица којом се тугује
туго рано-речица којом се тепа
тугује-жали
тужан-отужно
тулав (монголски-српски језик)-незграпан, несналажљив
тулбак (белоруски-српски језик)- (мешина-таџички језик):-стомак
тулбен (казахстанцки језик-марама женска са шаркама(шарама)
Тумба-округло, место полукружног облика(место у у Црној Трави (Кална) и с. Црешњево (Порече,З.Македонија)

тунта (белоруски језик) и туланта(македонски-српски језик)-изрека за невреме када се ништа не види, стунтило га, невреме
тупав(украјински-српски језик)-глуп
тупан (бубањ)-добош
тупанџија (бубњар)-добошар
тури-стави
турили-ставили
тутав (украјински-српски језик)-спор у свему, несналажљив
тутка (белоруски-српски језик)-наговара, чаша за воду слична лејки(расла у градинама са лејкама односно врста бундеве, шупљасто дводелано округла, са срећашњом цеви ми два дела лоптасто шупља маса са семенкама, које се чисте и с њом се носила вода са извора)
туткало (киргиски-турски-српски језик)-лепак
туцало-дрвена направа за туцање лука
*****

2.23. Речи на слово Ћ (27 речи)

ћелепур-џабе
ћелепурџија-рђав човек, који жели да узме нешто џабе
ћемане-виолина
„ћемо ћете, ћемо ћеш“-уречица
ћепенак(турски језик)-вратанца од дућана или радионице којима се горњо крило диже а доње спушта и подбочи, те се на њему излаже роба, а трговац на њему и седи
ћеремиџилница-радионица за израду ручне покривке ћеремида за покривање крова кућа
ћеремида (ћерамида)-стара врста црепа, печена глинена покривка полуваљкастог облика за покривање крова куће (данас је то цреп)
ћеримиџија-печалбар, најамни радник
ћиша-киша
ћопша- погрдна изрека заоног који храмље

ћорав-не види
ћорча-погрдна изрека за оног који не види
ћошка-угао у соби, теме уг;а на поду собе(у згради просторије)
ћуба-фризура
ћук-ноћна птица
ћулавка-чуперак на глави, капа од капуљаче на глави, онај ко је обележен неком маном у животу (има ћулавку на главу)
ћумез-мала неугледна кућа од лошег материјала, тамна и влажна просторија, шупа
ћумур (таџички-српски језик)-црно угљенисано буково дрво, које служи у ковачници за ковање железа,
ћумурџија-мајстор који прави ћумур од буковог дрвета
ћунак-цев која води од ватришта шпорета до димњака
ћурчија-мајстор за ручно прављење кожука (у облику прслука) од штавене овчје коже
ћускија- гвоздена направа, пијана особа
ћутек (ћотек)-батине
ћутук-глупак
ћуш капе-дечја игра са шутирањем капа на рупи(ставља се капа на рупу и оног кога удару чувар капе, тај ставља своју капу да се шутира на рупи)

*

2.24. Речи на слово У (50 речи)

уапа (белоруски језик)-угризе
уапати- угризти
убав-леп
убаво (убавачко)-лепо
„убавенко“-шаљива изрека за веселеог и лепог мушкарца
уб'цка-убоде
увампирил (македонски-српски језик) -увампирио
уврзак-завржањ ситног грања жене која га носи из шуме
углав-део јулара (опрема за говеда)

угњита се-гура се, мува се
узвуждал (руски језик)-вужди(украјински језик)-вуждало(руски језик):- побеснео, грми, невреме, брзоплето ради , неструачн и брзоплет у раду, офрље ради а веома брзо, брзак у послу
узорљив-преосетљива особа, нападан, склон свађама безпотребе, љубоморан
узуран (монголски-српски језик)-бесан коњ
ују,ују..-женски узвик са циком на свадбеном весељу
укара (белоруски језик)-утера
укачио се-попео се
укашкан (белоруски језик)-упрљан
укоравил-отврднуо
укуњала-посустала
укутка(белоруски-српски језик)-умота
улав (монголски-српски језик)-луд, блесав. тром, ненормалан,
уљав-глуп, будала
уљан-тужан
уљча-глупак, будала
уљуди.-уреди
умит (киргиски-српски језик)-метла од прућа
у'мшкан-упрљан
упишори (таџички језик)-угуши, задиркивање у пубертету
уплаф (белоруски-српски језик)-страх
урадено (македонски језик)-урађено
урнисао – попустио у физичкој сназиод тешкога рада, пропао
урокљив-који има урокљиве очи, који је уречен, који је зле коби
у**сампасил** (монголски језик)-побеснео, усиљен
уси га-где га
усник-део машине за израду цигла
усмивкује (бугарски-српски језик) -потсмева
усукано (бугарски језик)- несређено, уврзано, не зна се крај, уврнуто
усуче- намота пређу на цевку за ткање на разбоју

утак-обично преден вунен конац
утепа га (македонски-српски језик)-изудара га, уби га
утепал се (руски језик-српски језик) (утепаја се-српски језик)-повредио се
утни-стави
утнути-ставити
утрине-сеоска испаша
ututka се (белоруски-српски језик)-покрива се
утуцује-заглупљује
учкур-узица којом се везују гаће
уштавка (македонски језик)-уштави уштркља-реакција говеда на летњи ујед коњштипа (дизање репа и бежање у шуму)
ушумљави га-поквари га

*****

2.25. Речи на слово Ф (17 речи)

фала-хвала, хвалисање
фајрон-означавање затварање кафане и ноћног живота
фантазира (македонски језик)измишља нешто ван памети, маштање
фата-вата
фафарони (таџички-српски језик)-љути папричићи
фес-турска купаста капа с кићанком без обода
фењер-ручна лампа на петролеј (гас), која служи као осветљење за ноћно путовање запрежном стоком у дрварењу на пијаци из планине у Власотинце (а и за подмиривање стоке)
филџан (македонски језик)-шоља за кафу
фиронга (таџички-српски језик)-завеса за прозор
фитиљ-памучни канап на светиљки (гасарчету) с којом се помоћу петролеја стварала светслост у кући када није било електрификације
фиока(македонски-српски језик)-преграда у орману

фишек (руски-српски језик)-купасто савијен папир у чију празнину су се стављале бонбоне
фуруна (тaџички-српски језик) :-*вуруна*, пећ на дрва (кубе за дрва направљено код лимара у облику ваљка са горњим и отворомса стране и са триногара, скојим се загревају просторије помоћу буковог и храстовог дрвета), бубњара,
фуруниција- пекар , али и онај ко прави пећи завана Фуруна
фртаљ-народна мера (четвртина од килограм)
фурте-пошто зашто, продана роба у бесцење
фустан (македонски-српки језик)-женска сукња

*

2.26. Речи на слоцо Х (5 речи)

хајдук (хајдуци)- борац(борци) за националну слободу противу турског освајача(16-20 век)
харамија-разбојник
харамбаша-вођа хајдучке дружине
харамија-разбојник
холштапер-безобразник, прљав човек

*

2.27. Речи на слово Ц (25 речи)

цавти (украјински језик)-цвета
цаклаво (белоруски језик)-светло
цаклеје-светли
цаклу се- бистре очи, исказивање очима неког осећаја
царевица (бугарски језик)-кукуруз
целивати (македонски-српски језик)-љубити
целивка (македонски-српски језик)-пољубац
цепаница (македоснки језик)-неотесано распулућено дрво, незграпан мушкарац
цвик (украјински језик)-сирутка

цволика-цеваница
цицијa (македонски језик)-човек шкртица, недружељубив
цевка-округла шупља направа од дрвета зова, која служи за ткање на разбоју, јер се на њој намота пређа и помоћу савељке се ткаје на разбој
цепељушка-мотка
цмока (белоруски-српски језик)-љуби
„цревари“-погрдан назив за власотинчане, оног соја људи којим су живели на туђи рачун (само су седели пили, јели и пустали велике стомаке) и склони преварама и подвалама из интереса
цремуш-дивљи лук,биљка је из породице љиљана која се се употребљава за зачин и јело, служи и као салата а нарочито је корисна у прављењу овчарског специјалитета БЕЛМУЖ за Премла 25 мај (6.мај., Ђурђевдан-када се јагањци одлучују и овце музу)**,**
цопест (бугарски језик)-цопаст(белоруски језик):-крупан човек са несразмерним димензијама („округао“)
црепана-радионица за израду ручног црепа за покривање кућа (нарочито бибер цреп)
цреп-покривка од глине
црепња (црепуља)-направљена овално од глине за печење хлеба на огњишту под вршњиком (сачом)
црешња-трешња
цркнул (белоруски језик)-умро, преморио се од тешкога рада(цркнул од работу)
црнчи-мучи се
цунул (монголски језик)-пољубио
цунути (украјински језик)-пољубити

*****

2.28. Речи на слово Ч (60 речи)

чавурка (белоруски језик)-ловачко зрно за пушку, надимак у село Крушевица
чад-дим

чадар (таџички језик) -шатор (направљен грубо од папрата, а некада од черги (козји покривачи), постојали су и цигански шатори
чадор (македонски језик)-кишобран
чаир (македонски-српски језик)-ливада
чакшире-мушке панталоне
чантра (белоруски језик)-торба(употреба код нас у завичај и у З.македонији-Порече)
чанче (белоруски језик)-мала плехана посуда, коришћена у детињству у родно село а и у Власотинце (род Брочкини порекло из с. Брод-Ц.Трава)
чами (украјински језик)-не сагорева у ватри, само дими, болује
чадаровци-назив фамилије која је живела под чадар(шатор)
чавдар (бугарски језик-српски језик)-хајдучки јунак Чавдар(16.в,) борио се за слободу противу Турака на подручју:Источне Македоније, Јужне Србије и Бугарске
„чавдар“-пас који много лаје и налати на путнике али не уједа
чавдаровци (бугарски језик)-фамилија која је добила назив по имању таквог пса „чавдара“, а и по томе што су много „лајали“ као пас „чавдар“, што је то било лоше за друге људе; други запис се односи на познатог хајдука ЧАВДАРА(16в) који се борио противу турском зулума на подручју Штипа(Западна Македонија), Козјака(данас македодно-српска граница) и на крају у Бугарској код Софије, о коме су испеване многе хајдучко јуначке народне песме
чакнут (ударен)-није при здравој памети
чамуга (белоруски језик)-мотка чардак-већа просторија на спрату; доксат, балкон
чарамаскало(белоруски-српски језик)-чобанско јело(прави се од уља и рвене паприке) , у Власотинце постоји надимак једног рода ЧАРАМАСАЛО, „чарамаскало“ (она мушка ствар)
чарка (белоруски језик)-изазов, свађа, кавга, чарка
чаршија (македонски-српски језик)-град

чати (украјински-српски језик)-чита чауш-поднаредник у турској војсци, гласник; сват који забавља и оглашава наредбе сватовима на свадби
чауш-наредник у турској војсци, гласник
чебрњак-повећа округло дрво којим два човека носе на рамену котао пун воде са извора
чекић-тесла
ч**екрк** (руски језик)-справа за мотање цевки од пређе од повесма
челебрцне (руски језик)-узме, послужи
челенка (руски језик)-глава
челопек (бугарски-српски језик)-предео изложен сунцу, посна сунчана земља тврда за окопавање кукуруза ченгела-гвоздена кука за вешање, служи и у касапском(месарском) послу у свињоколју на село
чељад-укућани, деца
чембер (македоснки језик)-горњи део косе, пегла(макед.)
черапе (руски језик)-чарапе
ч**ерге** (киргиски језик)-покривач од вуне, изаткан ћилим на ручном разбоју, место(кирг.)
чешаљка-направа за чешање стоке, биљка (од вампири)
чешире (руски језик) –чакшире, панталоне чибиричав-пробирљив у јелу, грози се
човка (бугарски језик)-онај ко има велику главу и слабо мисли(посолена човка), опанак од камионске гуме, чаша од једне врсте бундеве(лејка), губица
чибе(крајински-српски језик)-бежи (упућује се опасном псу који лаје на непознату особу
чибук(украјински-српски језик)-цев са лулом на једном крају која служи за пушење, обично је чибук дуг, а ако је мањи онда се зове чибучић и може се ставити у џеп
чивке-плетенице косе девојке
чивта (украјински језик)-удара , рита (реч сам као дете чуо у употреби деце из село Јаворје-Јовановић, Петковић
чикало-задиркива
Чивут-Јеврејин, Жидов

чивут(руски-српски језик)-поган, прљава особа, често мој отац је ту реч изговарао у бесу за комшику
чифут(таџички-српски језик)-претерана шкртица, јеврејин
чкола (бугарски језик)-школа
чобанчевица-бачевина
чонгар (бугарски језик)-остатак одсеченог младог дрвета у шуми
ч'ске-час, одмах
штавељ (з*еље*)-ливадска зељаста биљка (зеље ливадско) од кога се прави зељаник и разна предјела
чпорет-шпорет
ч'чкољ (монгоски језик)- задиркивач, подстрекивач на задиркивање
ч'чко (монголски језик)-пуно до врха
чубра(бугарски-српски језик)- допадљив, пријатног мириса, „чубраст“:-који има мале и скраћене уши, биљка Чубрица, чулајка на капу,мушко име и назив рода ЧУБРИКИНИ
учубрио-продзрко, виде му се само уши, телесно ослабио
чума (руски језик)-куга болест
чумав (украјински језик)- расчупан човек
чукати (украјински језик)лупати, ударати чекићем, ковање косе
шупа (белоруски језик)-просторија у којој се држи алат и сечена дрва за ограв
чури (таџички језик)-дими
чурне-јурне
чур (руски језик)-дим, пијан
чурити-димити, превише попити
чурнуо (таџички језик)-мало више попио алкохол
чутура-глава, посуда војничка за воду, човек који тешко памти
чутуран-главоња

*****

2.29. Речи на слово Џ (42 речи)

џабалак (белоруски-српски језик)-бадава
џабе-бадава
џагер (казахстански језик)- боја.плаво-зелена и сива, кестењаста боја
џада-путања, некалдрмисан пут
џа или бу-це да буде или неце да буде, одлука да или не
џака (македонски језик)-тражи
џавгар (таџички-српски језик)-назив за мала кучићи која многу лају, човек који је склон свађи и завади због одређених циљева,
џавгари (таџиски-српски језик)-свађалице, заваџије, псета малог узраста која много лају
џандар (македонски језик)-жандар, полицајац
Џандер (казахстански језик)-љутина
Џандерка (македомнски језик)-срдита жена
џандрља-бесмислено прича
џандрљива-свадљив, који много приговара другима, несамокритичан
џањка(македонски језик)-тражи
џанка - џањка(македонски језик):-потражује, тражи, безсрамност
џапа се-много тражи, галамџија човек, брани се
џам-стакло на прозору
џамбас (монгосли-српски језик)-човек који мења и укроћује коње
Џарко (македонски)-мушко име
Џарков (руски –српски језикјезик)-руско презиме
џебана(македонски-српски језик)-муниција, реч била у употреби у с.Крушевици(Чика Богдан Стојчић-бомбонџија и кафеџија)
џевап (македоснки језик)-џевап дава(плаши):-договор, разлог
џевгало-део дрвеног рала, које одбија (изврта) земљу приликом орања ралом
џезва (српски-македонски језик)- посуда за кување кафе

џезвија (македонски језик)- штета, несташлук
џигер (модри-биљка)-**џигер**(*орган јетра*)-македонски језик:-лековита биљка жалфија, јетра
џенарика(македоснки-српски језик)-шљива, ситница, дивља шљива
џибра(македонки језик)-комине, отпадак после печења ракије на казану
џиброња(македонски језик)- погрдан назив за лошу особу или неваљало дете
џида(македонски-српски језик)-копље
џилит (македонски језик)- штап, дечја игра са штапом и једним дрвом које се ставља на рупу и баца са штапом (ако га двојица ухвате онда они игају са „рупе" а уколико га неухвате онда се удара „џилит" и праве се „бабе" на десетину до сто) и играју ову игру свињари, овчари и говедари
џилитати-брзо ходати, трчати, вредноћа у послу
џимрав (македонски језик)који бира храну
џинче (македонски језик)-љуто паприче
џипка (македонски језик) -котрља
џипни гу (македонски језик)-попиј чашу ракије
џипкање (македонски језик)-котрљање
џола (македонски језик)-погрдан назив за припростог, приглупог човека, јола(макед.)
џомбав-нераван сеоски пут
џомбас(монголски-српски језик)-нераван,
џоњати-дуго чекати, дремуцкати
џопе (македонски језик)-џопке, ствари (употреба речи у село Д.Дејан у роду Цветковић-порекло Неготино на Вардар-Источна Македонија)
џумбус(македонски-српски језик)-неред
џупа-џубе(македонски језик);- женска ткана хаљина од вуне, бело капутче са гајтаном, капут до колена од беле клашње (вуненог сукна) са гајтаном(Пореч, с,Црешњево, З.Македонија)

*

2.30. Речи на слово Ш (50 речи)

шанац (белоруски језик)-канал
шамлата (белоруски језик)- ломота(македонски језик):-прича глупости
ломоти (таџички-српски језик)-прича непотребно без престанка
шашав (таџички језик)- брљив, неразуман човек, лошег понашања
шашињка (македонски језик)-стабљика зрелог кукуруза
шашиње-кукурузовуна од стабљика обраног кукуруза у јесен
шибак (таџички језик)-шума, шаприжје
шићарџија-преварант, пљачкаш
шифоњер (таџички језик)-орман
шева- чеврљуга(таџички језик):- кривуда, птица певачица
шевтелија(македонски језик)-кајсија
шегује-исмева
шенглук (казахстански језик)- шенлучење, весеље, славље уз пуцњаву пушака
шеови-поклони за свадбу у стварима за покућанство
шештак-псећи измет
шика(македонски језик)-тера, мокри
шикај (македонски језик)- мокри, неодмерено просипање воде
шиљка-зајебанција., ножем се досађује, секиром прави држаље, нерадник
шимшир (монголски језик)-зеленика
шише-флаша за ракију
шљака-ради тешке физичке послове
шљапав (белоруски језик)-не спретан у ходању
шљокав (украјински језик)-прљав
шкљокаџија-пијаница
шонда-лаже, вара, исмејава, подсмева, омаловажава
шотковац-птица певачица

шопа (коруба-тaџиски језик)- дрвена чесма полуваљкастог облика на извору од дрвета
шпанцир (македонски-српски језик)-шетња
шпица (македонски-српски језик)-гвоздена направа за запрежна кола
штавељ-ливадско масно зеље у употреби исхране
жтетина-зараван у буковом браништу (ливади) у планини као остатак прављења ћумура од буковине
штипне-уштине
штирка (македонски језик)-нероткиња
штрока (македонски језик)-прљавштина на телу
штрокав (украјински језик)-прљав
штровити-кастрирати
штровљевач-ветеринар који стровљева свиње да немогу бити плодне (вепру се ваде муда-тестиси)
штукне (белоруски језик)-побегне
штуца (белоруски језик)-подригивање
штуриња-проклетиња
шуле (монголски –српски језик)-мала тестија, погрдан назив за припросту жену, млада јагњад, мала особа**;**, закржљало, гасарче без дршке(светиљка на петролеј),
шуленце (белоруски језик)-млада двиска овца која се још није јагњила
шумак (украјински језик)-шу,а, забран
шунтав (таџички језик)-блесав
шубори (таџички језик)-жубори
шумка (таџички језик)-лист
шурак (белоруски-српски језик)- брат зету удате сестре
шушљак-ђубре
шушул (таџички језик)-блесав, будаласт
шушулав(таџички-српски језик)-блесав
шушуло (бугарски-српски језик)-блесаво
шушумига (таџички језик)-лош човек

*

2.30.а) Речи на слово ДЗ (S) (20 речи)
(македонска реч у употреби на дијалекту на југу Србије)

дз(s)ајзне-удари
дз(s)зда-звезда
дз(s)вездичка-звездичка, мала звезда
дз(s)вездан- жута биљка звездан
дз(s)вер- звер, дивља животиња, лош човек, олош
дз(s)вере се- чуде се, зачуђени
дз(s)вечарка-змија звечарка
дз(s)ид-зид
дз(s)идар-зидар
дз(s)визни-удари, збизни
дз(s)вони-звони
дз(s)ива-слина
дз(s)иван-слинавко, шмркаџија
дз(s)вирка-рупица кроз коју се проглеђује
дз(s)виска-двиска, млада овца која се није јагњила (немркана овца-која се није парила...)
дз(s)мни – чврст ход (кад се хода „земља да се тресе“), тресе се
дз(s)ука-зука, барска планинска биљка
дз(s)омбав-зомбав, лошег изгледа у лицу
дз(s)умбул-зумбул (плави и розе цвет)
дз(s)унзар-зунзар, зелена мушица

III

3. *Употреба народног говора у писаној форми у делима аутора писана на народном говору са локално-архаичним речима:*

Употреба речи на дијалекту југа Србије у песмама , причама, печалбарским причама, народним умотворина, обичајима и веровањима из власотиначког краја(Аутор: Мирослав Б. Младеновић Мирац) у објављеним збиркама песама на дијалекту власотиначкога краја:Планинска ората (2008.г.), Печаловина (2011.г), Абер са планине (2011.) , Пелчалбраска писма(2014.), Деца у игрма и песмама(2015.г)-Повласиње и Псовке и ружне речи у српском језику-Повласиње(2015.г.); из објављених рукописа: ПЕЧАЛНИК(завичајне приче, легенде, изреке, клетве, здравице, загонетке из власотиначког краја) ио обичајима и веровањима из власотиначког краја на дијалекту власотиначког краја:

РЕЧНИК ЛОКАЛИЗМА И АРХАИЗМА (1)

А

Абре-убре – узречица

Ајат- незаграђена тераса

Ајте-хајде

Аламуња- невреме

Б

Баница- пита (врста јела)

Башта- отац

Бегендисати- симпатисати

Белутрак- камен беле боје

Берикет- летина, род

Браниште- шума, забран

Брљча- блесан, будала

Булумента- гужва, галама

Буњиште- ђубриште

В

Вика се- зове се

Водице- Богојављање

Водник- дрвена остава

Водунка- врста крушке

Влачези- направа за вучу

Вра (најубав) – овршено жито

Вреви се- говори се

Врле (жито) – обавиле вршидбу

Врне (киша) – пада (киша)

Врше- одваја жито од сламе

Врца- канап

Вутара- ткана сукња

Г

Гарине –искрчена шума

Гасарче- лимена светиљка

Гата- врача, тумачи

Глетав- неиспечен

Големо- велико

Голоигра- нерадник, лажов

Горун- врста храста

Горешњак- верски празник- дан Светог архангела Гаврила (26 јул)

Гра- пасуљ

Градина- башта

Грањке-гране дрвећа

Грбина- леђа

Грваљају се- ваљају се

Грозје- грожђе

Грумен- комад, парче (земље)

Гумно- место за вршидбу

Д

Даскал- учитељ

Да се будне- да се буде

Да пипнем (воду)- да попијем (воду)

Да уљуди- да среди, да дотера

Дене(стог)- слаже (сено) у стог

Депеша- писана порука

Дивљак- коров

Дојде- дође

Долечина-даљина

Дрвник- пањ за сечење дрва

Дрљаво- неумивено

Дрље- прљаво око очију

Дрљча- неумивени човек

Дрпнуја- украо

Друство- друштво

Друшке- другарице

Дудињке- плод дуда

Дудерка- стабло конопље

Дудуче-фрула

Ђ

Ђаволине- несташлуци

Ђувеглија-лепотан

Е

Ега- ваљда

Ерадрум- аеородрум

Ж

Жње- жање

З

Забрљавеја- поблесавео

Завалија- јадник, невољник

Зајебант- особа која се шали

Зајебанција- шала

Залагује- вара

Заоди- залази

Збори- говори

Зврцка- звони

Зор- мука

Зунзар- бумбар

И

Искача- излази

Истишти- охлади

Изискаја- потражио, успео да узме, иумолио

Излињан- офуцан, искрзан

Излокаја- попио

Ич- ништа

Ишеја- ишао

Ј

Јајца- јаја

К

Какавац- врста крушке

Какој- како

Кво- шта

Китка- кита цвећа, украс

Кладенци- извори

Кломбурци- пликови, мехури

Компир-кромпир

Корке- коре

Копнеје- вене, тугује

Копно- место без снега

Краваји- славски хлеб

Краставица- краставац

Крошња- корпа од прућа

Крмеће (овца)- звук који задовољна овца испушта после паше

Крпче- мала крпа

Куде- где

Кудеља- направа за предење

Кукаља- дрвена направа за ношење посуда са водом

Крсно (прави)- направа за разбој

Л

Летовина- годишња зарада

Лисје- лишће

Лозје- виноград

Лочка- бара

Лулејка- дечја љуљашка

Лупењка- организовано комишање кукуруза

Луче се (овце) – одвајају се од јагњади

Љ

Љиге- пљувачка

М

Мајање- лутање, скитање

Малечко- мало

Мераклика- она која зна да ужива

Мирацика- она која има мираз

Младиња- омладина

М(Н)исица-дивља врста плавог зумбула

Н

Навошта- закрпа на опанку

Нажмикује- намигује

Највисоке- највише, највеће

Намокрене- навлажене, мокре

Начукал се- напио се

немијен- неумивен

Ножице- маказе

Нуларица- шишање до коже

О

Обаљање- рвање

Обаљал се- рвао се

Обед- храна, ручак

Обедовање- једење, ручање

Облекло- одећа

Обокување- облачење

Огрљак- оковратник

Одамна- одавно

Оди- иде

Одоцни- закасни

Од'не- одмори

Онија- онај

Ожње- обави жетву

Ората- говор

Оро- коло (игра)

Ошав- воће

П

Павит- дрво пузавица

Падина- блага стрмина

Пакос- штета

Папратњак- место где је распрострањена папрат

Поприке- паприке

Пазука- пазуха, недра

Пенџер- прозор

Петлижан- парадајз

Печалба- рад у најам

Печалбар- најамни радник

Печаловина- зарада печалбара

Пилајке- младе кокошке

Плајвез- оловка

Пладне- подне

Племња- стаја

Пилетија(пилитија)-птице

побрго- брже

Подева- задиркује

Појање- певање

Пооаратија- поразговарао

Покршише – поломише

Пол'чке-полако

Пол'сно- лакше

Посипување- поливање

Посипување- поливање

Пошушњар- незрела особа

Пртене- ланене

Пустелија- пуста земља

Р

Работа- рад

Рагожа- постеља од ражи

Развигор- пролећни ветар

Размилен- умилен, радостан

Разгуглен- пун живота, весео

разјапурен- раширен

Рип'у- скачу

Рит'у- шутирају

Ровина- дубодолина

Ровну- раздра се

Ржeница- хлеб од ражи

Рукољке- захвати зрелог жита

Рутава- длакава

С

Смањује – свањава

Саплита- саплиће

Сас- са

Савељка- дрвена направа за ткање на разбоју

Седењка- прело

Сирење- сир

Скут- крило, наручје

Сламарица- постеља од слане

Слива- шљива

Сметењак- неспретњаковић

Смолница- глинаста земља

Совце- са овцама

Стринка- стрина, исто:слабић

Стунти- наоблачи

Сугаре- младо јагње

Сукаљка- оклагија

Т

Татко- отац, тата

Тепање- батине

Тестија – глинени суд за воду

Тојага- штап

Толи (нас глад) – мучи

Тарјаја- трајао

Трла- стаја ван дворишта

Троношка- ниска дрвена столица(три ногарке)

Тунта и таланта- невреме

Тури(ли)- стави(ли)

Тупан-бубањ, исто:глупан

Туткало-лепак

У

Убава-лепа

Убавенко- лепотан

Убавиња- лепота (лепотиња)

Убавило- нешто лепо

Уб'цка- убоде

Уврзак- веза (грања)

Уљуди- среди, уреди

Уработено- урађено

Усукано- замршено

Усуче- намота (предиво)

Утрине- сеоски пашњаци

Утркаља се- затрчи се

Ћ

Ћорава посла- нечиста посла

Ћиримиџија- печалбар на црепани

Ћулавка- нека мана (каже се: „има ћулавку-значи има ману)

Ћускија- гвоздена шипка, исто:пијаница, глупан

Ц

цаклу се- сијају се

Царевица- кукуруз

Црепуља- глинена посуда за хлеба на жару испод сача

Црешња- трешња

Црнчи- мучи се

Ч

Чељад- деца

Черге- покривач од вуне

Чкола- школа

Џ

Џилит- дечја игра пастира(овчара)

Ш

Шашињка- стабљика кукуруза

Шикер- шећер

Шопа- шупа, остава

Штрапка- траг, отисак стопала

Штрокаво- прљаво.

*

(Из објављене збирке песама на дијалекту:
ПЛАНИНСКА ОРАТА (*песме*), Власотинце,2008.г.,

Речник локлизма и архаизма:стр. 131-137

ISBN 978-86-86533-22-78 (ФДХЦК)

COBISS.SR -ID

Аутор: **Мирослав Младеновић Мирац**

Издавачи: *Аутор и Фондација даровитих Власотинце*

„Христифор Црниловић-Кица“, Власотинце, 2008.г.)

* * *

РЕЧНИК ЛОКАЛИЗАМА И АРХАИЗАМА(2)

А

Абер-поздрав, вест.

Ајд’-хајде

Ајат-заграђена настрешица испред куће, отворени простор испред куће за летњи одмор. незаграђена тераса.

Ален-Црвен.

Ама нама-узречица у песми

Аран-добар.

Астал-Сто за ручавање.

Б

Баница-пита гужвара мешена ручно оклагијом.

„Банда“-дружина музиканата, трубачи, плех музика.

Батлија-срећник., срећа.

Бардак-Глинена посуда у облику бокала из које се пије вин о или кондир за грејану ракију

Башта(татко)-отац.

Бегај-бежи.

Белокрилка-птица певачица са белим крилима.

Беклике-турски порез у времену ропства под турцима

Берићет-добар род у поље, богатсво.

Бил-био

„Биљобер“-верски празник Свети Јован седмог јула када се беру лековите биљке.

Бичкија-ручна тестера, мајсторски пинтерски и столарски

алат

Блају-блеју овце.

Благо-слатко.

Блажила(блажи се)- „мрсна“ храна од свиња, „омрси се“, употреба свињског меса и масти.

Бремена-трудна жена.

Бурјан-Коровска биљка.

Буре-дрвена посуда у којој се смешта ракија.

В

Ваљавица-мала радионица за „ваљање“ клашњи(вуненог сукна)-од кога су се правила одећа у планини, која је нрадила на „погону“ млаза воде.

Ватање-пипање, миловање девојака.

Вергија-турски порез

Вериге-гвозден ланац окачен над огњиштем димњака.

Веник-шатор, често направљен од букових грана и покривен зеленим папратом у коме се весели и пије на вашарима у хладовини.

Викне-зове.

Вител- дрвена направа за забаву младих („окретање“-претеча рингишпила).

Воденица-млин са воденичним каменом је млео жито покретањем воденичног тока помоћу млаза воде на потоцима.

Волел-волео.

Врта-враћа.

Вртипоп-планниска биљка Бела Рада.

Вртам-враћам.

Вудунка-врста јесење крушке, водунац, водена крушка, стиже у касну јесен.

Г

Гасарче-лимена направа овалног облика, светиљка на петролеј(гас).

Глупава-несналажљива, особа са мањим просеком интелигенције.

Горштак-планински човек, снажног изгледа, чврст и опорит на све муке и невоље у планини, отпоран, црвен ко јабука и здраворазуман.

„Готови“-спрема јело.

Госјанин-гост.

Градина-башта са старинским цвећем и поврћем.

Грањка-Грана.

Грбина-леђа.

Гра-пасуљ.

„Гувно“-место где се простиру цигле направљене ручниом калупом.

Гуте-кромпир(Црна Трава)

Д

Далечина-туђина, „бели свет“.

Двоколица-запрежна воловска кола са два дрвена точка.

Дејани-мучи се.

Денуше-нестадоше.

Дејани-мучи се. Дербенџија-стражар, чувар кланца, пролаза. Дербенџије- специјална врста чувара (полувојна позадина стража) путева и кланацима од хришћанског становништва које је у времену под турцима обезбеђивало путеве и кланце пролаза турских каравана са товаром од хајдучије, који су чували страже и ударали бубњеве ако су се појављивали хајдуци.

Дивљакуша- Дивља крушка, необуздана девојка

Д’нске-Данас.

Д’л-узречица:дал, јели.

Д’нске-данас.

Д’нови-дани.

Д’њу-дању.

Добивал-добијао

Дојдемо-дођемо.

Дојди-дођи.

Дом-кућа, завичај.

Дојдооше-дошли(торлачко-шопски).

Доооди-долази

Друшке-другарице.

Друство-друштво.

Другар-друг.

Дунђер-грађевински мајстор.

Дудук-чобанска свирала, фрула.

Душманин-рђав човек, осветник, лош, крвник

Душмански-крвнички, осветнички,

Ђ

Ђубре-човек без карактера, лош човек, стајско ђубриво за њиве,

Ђуђумче-мала глинена посуда у којој се ставља зимница или свињска маст или сир са паприком, као и свежа јаја и држи се у хладном подруму куће.

Е

Еве га-Ево га.

Еве-ево.

Ене ги-ено их.

Ж

Женка- турско цвеће, жут цвет, украсна биљка.

„Жутан“-печалбар, Од тешку работу жути ко „женка у градину“, испоснео, поцрнео од сунца и тешкога рада.

„Жућко“-жут кондир из кога се пије грејана ракија.

Жњем-жањем.

З

Забрајиш-заборавиш.

Зављил-зављио, одбацио, оставио.

Завалија-јадан, јадничко, сажељавање.

Зајебант-шалџија, шерет..

Зајебанција-шала, весели смех, некада и подвала у послу.

Збирам-сакупљам, берем.

Здравје-здравље.

Здравац-планинска мирисна биљка, млади здравац испеван у песмама девојака за време Ђурђевдана.

Зврцне-зазвони.

Зевњана-земљана.

Зевња- зева, негде стално поглеђује, непристојност.

„Зеленко“-зелен кондир из кога се пије хладна

Зивне-зовне, позове.

Знае-зна.

И

Ивер(треска)- кора од трупа букве или храста.

Изђика-одржи се у животу дете.

Излезни-изађи, искочи.

Изедем-поједем, умиљата узречица мајке према детету, Умиљатост преме деци.

Иљадарка-новчаница од хиљаду динара.

Исна-истина.

Истрови-изгуби.

Ич-уопште.

Иш’л-ишао.

Ј

јеч’м-јечам.

„Јечмари“-циглари који су увек долазили кућама када се вршила ручна жетва јечма.

Јеђте-једите.

Једанпут-једном.

Јест’к-јастук.

К

Калемар-мајстор који на дивљу подлогу младице калемљује воћку, нож с којим се врши калемовање воћака.

Калуп-цигларски четворугло правоугаони алат за ручну израду цигли од иловаче земље.

Каца-дрвена посуда у којој се сакупљају шљиве за печење ракије казаном на село.

Какавац-врста калемљене крушке, жут, гњил и сладак, стиже крајем августа.

Кој-како.

Казан-бакарна посуда за печење ракије.

Казувал-казао, говорио.

Каракаш-„црномањест“

Кво-шта.

К’д-кад.

Китка-Цвет.

Китени-окићен цвећем.

Кладенац-извор воде у планини ограђен каменом.

К’о-као.

Кот’л-Котао, посуда од бакра.

Кондир-глинена посуда за ракију (хладну и врућу).

Кондирџија-онај који служи ракију гостима из кондира, који носи китен кондир на свадбу.

Компир-кромпир

Комине-преврела смеша набраних шљива у каци спремне за печење ракије на казну.

Комендијаш-забављач, шалџија, човек веселе нарави.

Комити- су припадници малих војних формација, који су се комитским или четничким начином војевања борили противу турског освајача

„Кривина“-избегавање радних обаеза у грађевинарству, забушавње на послу, забушант.

Крвопија-опасан човек.

Копнеје-вене, секира се.

Кравајче-мала погачица омесена од браша која се пече у пепелу огњишта.

Кравај-весеље у кући.

Крстопутина-место где се укрштају сеоски путеви на коме се праве мађије.

Крушкар-место под дивљим крушкама, продавац крушака на пијаци или коњима у планини.

Крушковача-ракија од дивљих крушака.

Курјак-вук.

Куј-који.

Куфер-коферт за писмо, кофер за одећу и обућу за пут.

Л

Ласица-лицица.

Лапов-лопов.

Лабаво-попуштање.

Лега-лежи.

Ленствовање-нерад.

Л’ко-лако.

‘Ладно-хладно.

‘Лад-хлад.

Лепотиња-лепота.

Љ

Љушке-Љуљашке.

М

Маје се-не ради, лењствовање, нерад. Малтерка-зидарски алат.

Мајмунка-печалбарска торба у којој се носи алат и покривка. Мајачина-нерад, шенлучење, ленствовање, шетња, забава.

Малечко-мало.

Марен-неки верски празник, женска клетва.

„Масенга“-„опасан“ хајдук

Мистрија-зидарски алат.

Мори-узречива у говору.

Матер-мајка.

Малко-мало.

Маџарка-стара сортс модрих шљива од којих се прави пекмез и добра ракија српска шљивовица.

Мекишари-слаи на работу, немају физичке предиспозиције за тежак рад, мекушци, нису издржљиви у раду и животу.

Мине-пролази, прошао.

Младожењски-особа која носи китен кондир, зове за свадбено весеље и води рачуна о весељу кумова и старојка, најчешће је то зет момка, кога закитe пешкиром и кога носи до краја свадбе.

Младиња-Млади, омладина, девојке, момци и деца.

Млого-много.

„Момкиња“(„слушкиња“)-слуга овчарски и говедарски код газде у планини, девојчице од седам година биле „слушкиње“.

Мученица-сама жена са децом без печалбара у кући која све сама обавља тежачке послове у планини, жена печалбара која се много мучи од тежине рада, самоће живота и сиромаштва.

Мушмула-кошчато воће сазрева крајем јесени.

Н

Наводаџисање-„наводаџија“ је особа као „посредник“ приликом удаје или женидбе на село.

„Накоњче“-обичај да младо дете „уштине“ млада снајка, да

заплаче-дарује га и то означава обред порода.

Најебувал-тешко пролазио у послу, тежак рад, неугодности код мајстора.

Наковањ-алат за ковање ручне косе за косидбу трава.

Натрескам-напијем.

Научил-научио

Нег'-него.

Нек'д-некад.

Неке-није.

Несам-нисам.

Носил-носио.

Њ

Њи-њима, Ово, Њим, с њим.

Њума-њу,ње.

О

Обед-ручак.

Обртам-окрећем.

Ов'м-овам.

Од’нем-одморим.

Одма’-одмах.

Онуј-ону.

Острило-брус за оштрење ручне косе од камена.

Отидне-отиде.

Оче-хоће

Ошав-воће.

П

Паница-чинија, тањир од глине направљен ручно код грнчара.

Пазук-недра.

Пандиљи-старо рубље.

Пекмез-посластица кувана од шљива за децу.

Перуника-украсна планинска биљка, плаве боје, има обредни значај.

Печалба-сезонски посао циглара, зидара, пинтера-тежачки посао, мука.

„Печал“(„печалба“)-туга, мука.

Печаловник-печалбар, сезонски радник.

Печаловина-зарада у печалби, надница сезонског радника у туђину. Потребштине-купљена роба на пијаци или дућанима за потребе домаћинства на село у планини.

Пенџер-прозор.

Писал-писао.

Писувал-писао, пише писмо.

Писуј-пиши.

Питујем-питам .

Пиле-Птица.

Пинтер-качар,мајстор за израду буради, бачви и каца од дрвета за ракију и вино.

Пилитија-младе птице у гнезду.

Пландовање-овце лети у поднесе од врућине одмарају у хладу.

Пладне-подне.

Побацује-присилни прекид трудноће, када се присилом избаци зачетак детата трудне жене

Подвешка-канап на женској плетено вуненој чарапи.

Повалим-похвалим.

Поголем-већи.

Погача-посебна врста хлеба која се меси и пече на жару

испод сача(вршњика) у црепуљи(глинена посуда) -а данас у шпорету.

Поје-пева.

„Покривка“ („Премена“)-покривачи за спавање и одећа и обућа за пресвлачење недељом у печалбу

Политичи-бави се политиком.

Полагачке-полако.

Помељари-кириџије који су дотерали запрежном стоком или коњима жито да се меље у воденици.

Помињујем-помињем, штедим, замена за нешто.

Понек’д-понекад.

Поприка-паприка.

Постал-постао.

Постал-постао.

Поточаре-воденице које су радиле на потоцима

Почука-потроши, попије.

Прооде-пролазе.

Проја-хлеб од жутог или белог кукуруза који је самлет у воденици.

Пројдооше-Прођоше

Промине-прође.

Почука-потроши, попије.

Почука-потроши, попије.

Прати-пошаљи,

Превара-прељуба.

Прекара-умире старац, осећај да је близу крај живота.

Препеченица-Препечена љута ракија на казану.

Причал-причао.

Проја-хлеб од жутог или белог кукуруза који је самлет у воденици.

Прооде-пролазе.

Пројдооше-Прођоше

Промине-прође.

Пченица-пшеница.

Пустелија-Место без живота, без птица и људи.

Путишта-сеоски путеви пуни блата и непроходни.

Р

Работи-ради.

Работа-рад, сезонски рад, печалба.

Радовал-радовао се.

Речељ-дечја посластица од шљива, грожђа, тикви печенки.

С

Сабор(собор)-игранка, место забаве младих уз игру и песму народних кола уз музику трубача, гајдаша, хармоникаша.

Сабајле(ујутру)- рано у зору, рано у јутро

Сас-са.

Свак'-свако.

Свадбарина-турски порез на удадбу девојке

С'г-сад.

Св'ки-сваки.

Селско-сеоско.

Синко-сине.

Сирнице-верски празник у пролеће, љушкање на љуљашки везаних за дрво

Скитња-лењствовање, беспосличар

Слабашно-слабо, неразвијен за физички рад, још неодрасла особа.

Слива- дивља шљива , дрисна, ситне шљиве.

Сл’нце-сунце

Смејурија-смешна ситуација, смеје се, шали се, весело је.

Смлачина-мешавина трава од које се праве „помије“ за исхрану свиња.

С’њам-сањам.

Сњега-са њим.

Сњега-са њим.

С’њам-сањам.

С’н-сан

Совра-трпеза, дрвени ниски сто за ручавање са столицама „троношкама“.

Соплитале-саплитале, неспретан ход од преобимне употребе алкохола.

Спијење-спавање.

Спи-спава.

Стр’на-страна.

Стона(тестија)-Глинена посуда из које се пије вода.

Суђенице-Виле „пророчнице“-пророче живот детету кад се роди какав ће да буде, виле: судије живота.

Суче-Сукање(врткање) пређе на цевку, која се ставља у

совељку(алат за ткање) и омнда се ткаје на разбој.

Т

Таг-тада.

Татко-отац.

Т’г-тад.

Тезетар-мајстор циглар.

Тезга(„Астал)-спремљен подигнути сто са направљеним блатом за ручно прављење цигле.

Тенџера(леђенка)-земљана посуда овалног облика са отвором и поклопцем са малом рупом у којој се кува јело поред огњишта или на шпорету.

Тепа-бије, туче.

Тепсијарка-тепсија.

Тија-те, ови.

Тике-тако.

Тканица-женски појас ручно ткан на разбоју.

Тој-то.

Туј-ту.

Турал-стављао.

Тугаљиве-Тужне, жалосне.

Туршија-зимница која се спрема чисто на природан начин у глиненим лонцима или качићима од дрвета-од воћа, паприка, парадајса, купуса. Трап-рупа ископана у којој се преко зиме чува кромпир све до пролеће у свежем стању.

Ћ

Ћеримиџија-печалбар, мајстор за израду ћеремида од глине за покривање кућа у стара времена.

Ћиримиџија-печалбар, најамни радник: циглар , црепар и ћеримиџија.

Ђуђумче-мала глинена посуда у којој се стављa зимница или свињска маст или сир са паприком, као и свежа јаја и држи се у хладном подруму куће.

У

Убав-леп-

Убаве-лепе.

Устануjе-устаје.

Ушур-најам, услуга од самлетог жита у воденици у брашну.

Ц

Царевица-кукуруз.

Цел-цео.

Целивал-целивао, љубио.

„Цивилка“-служење војске ван касране без војничих обавеза: у мабуланте, пошти.

Цвећке-цветови.

„Црепуљан“-велики хлеб испечен у црепуљи под сачом (вршњиком). Целивке-пољубци.

Црнчи-мучи се, превише ради.

Цунем-пољубим.

Ч

Чанта-торба.

Чантра- торба.

Черга-ћилим, ткани покривач на ручном разбоју.

Чељад-деца у породици.

Четници(Комите)- од речи „чета, четовање“ су били припадници добровољачке српске герилске формације која је настала током 19. века и која је организовано помагана од стране власти у Србији у циљу слабљења турске моћи на балкану.

Ч’с-час, тренутак.

Џ

Џилит (Клиса)- планинска пастирска игра, дечја игра говедара, овчара и свињара.

Ш

Шешки-псећи

Шес-шест.

Шише-стаклена флаша за ракију спљоснатог облика.

Школарац-млад момак који иде на „више“ школе, јер се у планини није ишло у школу, саомоучно само да се чита и пише.

Шљивовица-ракија од шљива.

Шљивар-воћњак са шљивама.

Штурка се-нешто се снебива, тражин се нешто.

Штукнем-да нестанем да ме нигде нема.

Штријач(штровељевач)-мајстор(ветеринар) који „обрезује“ вепра да неможе да се пари са свињама

* * *

Из објављене збирке песама на дијалекту: ПЕЧАЛОВИНА(2011. Власотинце, "Млади Графичар") , аутор: Мирослав Б. Младеновић Мирац, локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије, Власотинце (страна 31)
Речник локлизма и архаизма: Стр. 137-152
ISBN 978-86-87321-02-1
COBISS.SR - ID 186603788
* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (3)

А

Аран-добар.

Ајс'-хајде.

Ален-црвен конац.

'Артија-хартија.

Астал-сто за ручавање.

Ајде-Хајде.

Авлија-двориште куће.

Амбар-дрвени сндук за смештај жита, дрвени силос.

Арно-добро.

Амрел-кишобран.

Ама-узречица, ђе.

Абер-порука.

'Ајте-хајдете.

Б

Бил-био.

Башта-отац.

Бучка-дрвена посуда за бућкање маслаца од овчјег млека.
Бучкање-бућкање, радња добијања маслаца из овчјег млека из бучке бућкањем млека.

Босиљак-миришљава биљка.

Баница-пита гужвара.

Б'ш-баш.

Бејо-Бех, кад сам био.

Сабор(собор)- народно коло, игранка уз музику свирача.

Бата-старији брат сестре и брата.

Бачал'к-пртљаг.

Берићет-богатство.

Бањал- купао се.

Беше-било је.

Братко-другар.

Бија-био.

Брука-прељуба, срам, стид, неморал.

Брљча-будала, није при здравој памети.

В

Врта-враћа.

Викне-зове.

Вуновлачара-машина за влачење вуне, ради на речицама.
Вутарица-дечја вунена сукњица од грубог сукна (клашње).

Врца-канап исплетен од вуне.

Ви-вас.

Вртање-повратак.

Височина-високо.

Водил-водио.

Вампир-дух.

Викав-називају, зову.

Вача-хвата.

Врцани-надимак по „врци“-канапа.

Вршњик-сач, поклопац црепуље печења хлеба крај огњишта.
Вани се-ухвати се у коло.

Ванул-ухватио.

„Врља“-баца.

Вршља-прљавштина, прави штету, нечасност.

Врљак-брдовита планинска стрмина где се једино „врља“(баца) каменом.

Врљија-вљио, бацио.

Вамилија-фамилија.

Г

Гаће-панталоне.

Гомна-лајна, човеков измет.

Градина-бача.

Горштак-човек који живи у планини.

Голем-велики.

Гњездо-гнездо птица.

Грањка-грана дрвета.

Гасраче-лимено купаста светиљка на петролеј(гас).

Гуте-кромпир.

Главата-глава.

Големијат-већи, повећи, старији.

Гајдарџија-народни музичар који свира гајде.

Гадно-лоше.

Грбина-леђа.

Греови-грехови.

Грваљу се-грле се.

Гица-рита се, опира се, удара се, одбијање.

Главурина-глупак, будаласт, велика глава.

Д

Дојдооше-дошли(торлачко-шопски).

Дејани-мучи се.

Д'нске-данас.

Д'л-узречица:дал, јели.

Д'њу-дању.

Дооди-долази.

Другар-друг.

Д'днови-дани.

Дом-кућа, завичај.

Добивал-добијао.

Дика-радост.

Дупе-задњица, гузица.

Дубало-помоћна дрвена направа за мало дете да прохода.

Дојде-дође, стиже.

Далечина-даљина, туђина.

Дом-кућа.

Друм-калдрмисани пут.

Душмани-лоши људи, злочести.

Дрозгов-дрозг птица певачица.

Д'-да.

Д'н-дан.

Девојчетија-девојке.

Доодили-долазили.

Двор-двориште куће.

Дос'г-досада.

Девојће-девојке.

Детево-дете.

ДЗмија-змија.

Дробил-дробио, замрсио.

Доодил-долазио.

Друшке-другарице, вршњакиње.

Добричина-добар човек.

ДЗвери-лоши људи.

Догураја-догурао.

Дигнуја-дигнуо.

Дос’г-досада.

Дош’л-дошао.

Е

Еве-ево.

Ел’-узречица, или, ил’.

‘Емпут-једанпут.

Епа-узречица у разговору

Ебемлига-узречица у разговору.

‘Едеш-једеш.

Ж

Жњем-жањем.

Жената-жена.

Женче-жена.

З

Зврцне-зазвони.

Збирам-сакупљам.

Зивне-зовне, позове.

Зављил-зављио, одбацио, оставио.

Забрајиш-заборавиш.

Здравје-здравље.

Забрај'-заборави.

Залчак-парче хлеба.

Зевња-земља.

Запел-запео.

Зинул-зинуо, отворио уста.

Збор-реч.

Збори-говори.

Зарадује-развесели, обрадује.

Збиротина-различито сакупљено воће, сакупљено грабуљом сено на ливаду, различита гомила.

Загори-појачана жеља за сексом.

Збирштина-окупљање људи, гомила, сеоска крстопутина, сокак. Зашеја-зашао.

Зажмурија-зажмурио.

Засрал-покварио, упропастио.

Зашашавеја-зашашавио, шенуо, ван памети.

Заврљија-заврљио, одбацио, оставио.

Заљубија-заљубио.

Запуштија-запуштио.

И

Истрови-изгуби.

Ич-уопште.

Иш’л-ишао.

Изедем-поједем, умиљата узречица мајке према детету, умиљатост преме деци.

Иска-тражи.

Идење-одлазак.

Ишал-ишао.

Изоратим-изговорим.

Истрови-изгуби.

Ич-уопште.

Иш’л-ишао.

Искривил-искривио.

Испрскаја-испрскао.

Изгубија-изгубио.

Ишеја-ишао, одлазио.

Ј

Једанпут-једном.

Јест'к-јастук.

Једнуш-једном.

Јебаја-узречица у разговору.

Јед'н-један.

Јабуће-јабуке.

Јасење-Дрво Јасен са лепим мирисом цвета.

Јеђ-једи.

К

К'о-као.

К'д-кад.

К'во-шта.

Казувал-казао, говорио.

Куј-који.

Какој-како.

Каракаца-умиљато тепање мачки.

Казуј-кажи.

Куде-где.

Коричка-кора хлеба.

Кожук-кожух, прави се од штављене коже оваца.

Компири-кромпири.

Косов-кос птица певачица.

Кравајче-мали хлебић печен у пепелу огњишта.

Кука-жеравица од гвожђа с којом се меша жар на огњиште.
Кладенац-извор планинске воде саграђен са каменом.

Кикотало-смејало.

Клашње-изаткана и уваљена вунена тканина у ваљавицу од вуне овце.

Курјак-вук дивља животиња.

Караконџула-плашило.

Копнеје-вене, секира се, туга.

Кришка-задњица жене, исечено парче хлеба.

Карале се-свађале се.

Кушља- брдски коњ.

Кучето-куче, пас.

Кој’-ко.

К’ко-како.

Крушковача-ракија од дивљих крушака.

Крушак-место од дивљих крушака.

Кротко-мирно, сталожено, тихо.

Куфер-дрвени кофер.

Каца-дрвена посуда у кој се сакупљају шљиве за печење ракије на казану.

Кудеља-преслица са којој се преде вуна на вретену.

Киде-где.

Л

Ласица-лицица.

Лапов-лопов.

Лабаво-попуштање.

Лега-лежи.

Ленствовање-нерад.

Л’ко-лако.

‘Ладно-хладно.

‘Лад-хлад.

Леле-узречица лелекања (исказ незадовољства).

Ложица-каишика, прибор за јело.

Л’же-лаже.

Л’жов-лажов.

Лоче-пије алкохол, лиже млеко.

‘Леб-хлеб.

Л’жу се-воле се.

Лагаја-лагао.

Лозје-виноград.

Љ

Љутеница-специјалитет јела од љутих сувих паприка.

Љубил-љубио.

М

Мори-узречива у говору.

Матер-мајка.

Малко-мало.

Мајачина-нерад, шенлучење, ленствовање, шетња, забава.

Млого-много.

Маје се-не ради, лењствовање, нерад.

Малтерка-зидарски алат.

Мистрија-зидарски алат.

Малечко-мало.

Мочка-мокраћа.

Мами-зове, повикује, позове.

Мосте’-мали мостић, брвно на потоку.

Момчетија-момци.

Мојега-узречица у разговору.

Мог’л-могао. Мачће-мачке.

Момчето-момак.

Мужата-муж, супруг.

Могаре-магаре.

Мос’-мост.

Мечката-мечка.

Мерак-воља.

Мираз-девојкин дар, дукати, имање, некретнине, при удаји носи у кућу момка.

Мрсил-мрсио.

Море-узречица у говору.

Мувајa-мувао, штеточина, поквареност, лоша намера.

Н

„На коњче“-свадбени обичај са малим дететом и снајком.

Нек’д-некад.

Научил-научио.

Нег’-него.

Носил-носио.

Натам-на једну страну.

Навам-на другу страну.

Ник’д-никад.

Нашо-наше.

Напраји-направи.

Нес’м-нисам.

Нече-неће.

Нећи-неки.

Несу-нису.

Нође-ноге.

Надничар-сезонски радник у печалбу или пољу.

Надница-новчана или робна вредност рада сезонског радника за један дан рада.

Неmож'-неможе.

Наводаџија-уговарач удадбе и женидбе у стара времена, „наводи“ удаје и женидбе у село.

Мислил-мислио.

Никој-нико.

Нашеја-нашао.

Неслан-неразуман.

Начукаја-начукао, пијаница, превише попио алкохол.

Неје-није.

Носија-носио.

Њ

Њи-њима, Ово, Њим, с њим.

Њи-њима, Ово, Њим, с њим.

Њума-њој, њу, к њојзи, код ње.

О

Отидне-отиде.

Ов'м-овам.

Онуј-ону.

Обед-ручак.

Обртам-окрећем.

Од'нем-одморим.

Одма'-одмах.

Ошишал-ошишао.

Ошљаци-измет.

Оодило-проходало, ходало.

Очокљане-ожиљци на ногама деце.

Онеј- узречица , они, ови, оне.

Ошав-воће.

Од-из.

Ор'л-орао птица грабљивица.

Ов’с-овас житарица.

Омамил-омамио.

Оратило-разговарало.

Ората-разговор.

Онакој-узречица, онако.

Одовде-одавде, порекло.

Орати-говори.

Оодил-’одио, ходао, ишао.

Оче-’оће, хоће.

Окне-зовне,зове.

Опанцити-опанци.

Оп’нци-опанци.

Оро-народно коло.

‘Оће-хоће.

Оскудација-немаштина, сиромаштво, без новца, бедан живот.
Оџак-димњак куће.

Ооди-хода.

Ол’кша-олакша.

О’ладим-охладим.

Од’нем-одморим.

Оод-ход.

Омађијало-мађијима нанете чини (врацбине) да се не воле.

Опрај-оправи.

Обук’л-обукао.

Ока- мера за тежину.

Отоше-отидоше.

Одговараја-одговарао.

Отишеја-отишао.

Опаметује-опамети.

Остареја-остарио.

Обрукаја-обрукао.

П

Превара-прељуба.

Подвешка-канап на женској плетено вуненој чарапи.

Постал-постао.

Причал-причао.

Писал-писао.

Помињујем-помињем, штедим, замена за нешто.

Прати-пошаљи,

Повалим-похвалим.

Пладне-подне.

Мине-прође.

Писуј-пиши.

Печлба-одлазак на сезонски рад.

Питујем-питам .

Послал-послао.

Паница-дрвена чинија, тањир од дрвета.

Прдне-испустање непријатних гасова.

Пица-женски полни орган.

Прооди-прохода.

Појдо-пођох.

Плећка-најбољи део меса од плећа свиње.

Проодише-прођоше.

Пилитија-птице.

Појало-певало.

Прегорел-прегорео.

Пањ- пресечени део обла дрва буковине са кореном.

Претура-премешта.

Путањка-козја стаза.

Преодили-пролазили.

Потражил-потражио.

Послушал-послушао.

Пазука-недра жене.

Посадил-посадио.

Писувал-писао.

Поблизу-ближе.

Пандиљ-облекло, стари капут.

Покровац-покривка од козине, конопља и вуне за тегљећу стоку. Пројде-прође.

Пораснул-порастао.

Праимо-правимо, радимо, израђујемо.

Покршил-покршио, поломио, направио штету.

Повисоко-на висине.

Паднуја-пао са функције.

Поодоле-ниже, доле.

Поганац-миш.

Просил-просио.

Патија-патио.

Педесе’-педесет (50).

Пцето-псето, пас.

Прејел-прејео, превише узео хране.

Песнопојци-певачи песама.

Протедза-протеза се, истеже се.

Пуздер-лош, није добро.

Прејде-пређе.

Промрља-проговори.

Појде-пође.

Проодила-пролазила.

Питувале-питале.

Помагал-помагао.

Појдо-пођо, пођох,пошла сам.

Пекмез-посластица од шљива.

Поприка-паприка.

Прозбори-проговори.

Прајиш-правиш.

Пландовање- овце лети у подне се од цруђине одмарају у хладу. Побра-другар, јаран.

Печаловина-сезонска зарада у печалбу.

Пустелија-женски полни орган.

Покусал-покусао.

Прамање-облекло, одећа и обућа.

Поранија-поранио.

Пошашавеја-пошашавио, будаласт, шенуо.

Пропаја-пропао.

Побрљавеја-побрљавио, ван памети, будаласт, неразуман.

Пороодаја-продао.

Потикаја-потикао, загубио се, побудалио, будаласт.

Р

Работи-ради.

Радовал-радовао се.

Рипа-скаче.

Р’ж-раж, житарица.

Ровина-увалина где је некада са површине копана руда.

‘Ранили-хранили.

Разврже-развеже.

Рагожа-рогозина од сдламе ражене.

Работи-ради.

Радовал-радовао се.

Руб-кора хлеба.

Руће-руке.

Разбој-дрвена направа за ткање черги(ћилима) , платна од вуне и конопља.

Разбуцана- појачан сексуални хормон, појачана сексуалност.
Распуштеница-разведена и слободна жена.

Работија-работио, радио.

С

Сњега-са њим.

Сл’нце-сунце.

Сас-са.

Свак’-свако.

Св’ки-сваки.

С’г-сад.

Спи-спава.

Скитња-лењствовање, беспосличар.

Сњег’-с њим.

С’м-сам.

Спијење-спавање.

Синко-сине.

Спрсти-прстима.

Сирење-сир (крављи, овчји).

Собајле-рано ујутро, док сунце није изгрејало, у зору.

С’њало-сањало.

Спало-спавало.

Стра’-страх.

Стареји-старији.

Сњега-са њим.

Сл’нце-сунце.

Свак’-свако.

Сетија-сетио се.

С’њује-С њом је.

Сенћа-сенка.

Сећира-секира.

Слуђа-слуга.

Старej-старији.

Сцепани-поцепани.

Стигал-стигао.

Српемил-спремио.

Слива- воће шљива.

Селска-сеоска.

Саир-срамота, грех, љага.

Стракан-стари војник (стари борац).

„Ситно“-мали број осталих дана служења војске.

Сирома’-сиромах.

Спаја-спавао.

Совра- ниски округли сто за ручавање са троношкама

столицама. Строши-сломи, поломи.

Сврнуја-свратио.

С’г’л’м- није читав, није нормалан, ван памети, будаласт.

Св’ко-свако.

Старчуга-старац.

Старос’-старост.

Т

Тој-то. Туј-ту.

Тија-те, ови.

Татко-отац.

Турал-стављао.

Тепа-туче, батина.

Тропа-гласно говори, велика бука.

Ткркаљало-превртало.

Тркаља-преврта.

Тојага-дрвени штап.

Троношка- мала столица са три ногара.

Тарабе-остругане даске за ограду дворишта.

Т’г-тад.

Толко-толико.

Такој-тако.

Т’кав-такав.

Т’кво-такво.

Тека-тај.

Трупулајест-округао.

Таланта-галама, гужва, проблеми.

Т’нке-Танке.

Тропаја-тропа, гласно говори.

Тереја-терао.

Т’ју-туј, ту.

Ћ

Ћиримиџија-печалбар, најамни радник: циглар , црепар и ћеримиџија. Ћиримиџија-печалбар, најамни радник: циглар , црепар и ћеримиџија.

Ћорав-добро не види, слеп.

У

Устануједе-устаје.

Убаве-лепе.

Уроци-силе злих демона.

Уватим-ухватим.

Уздисал-уздисао.

Уживанција-уживање, радосни и срећни тренутак.

Устануjе-устаjе.

Укачи-попне, стави.

Умеjал-умео.

Удзр'л-угледао се, загледао се.

Умрл-умро, преминуо.

Умислела-умислила се.

Уванем-ухватим.

Уване-ухвати.

Умочала-одбацила у коло, непристаjање хватња момка до девоjке у коло.

Украjа-украо.

Узмувал-узмувао, кретање.

Ф

„Фазан“-млад војник.

Ц

Црнчи-мучи се, превише ради.

Цел-цео.

Целивал-целивао, љубио.

„Цивилка“-служење војске ван касране без војничих обавеза: у мабуланте, пошти.

Цунем-пољубим.

Царевица-кукуруз.

Цунем-пољубим.

Цавти-цвета.

Црнчи-мучи се, превише ради.

Цел-цео.

Целивал-целивао, љубио.

„Цивилка“-служење војске ван касране без војничих обавеза: у мабуланте, пошти.

Цунем-пољубим.

Цвећка-цвет.

Цуре-девојке.

Целивување-љубљење.

Ч

Ч’с-час, тренутак.

Че-ће.

Чигра-веселост.

Чича-стриц.

Челенка-ожиљак на глави , белег од неког ударца детета на чело главе.

Чкола-школа.

Чеврљуга-Шева птица певачица.

Ч’к-чак.

Чабрица-дрвена посуда у којој се музу овце.

Черга-ћилим изаткан од вине на разбоју са шарама.

Чес’-част.

Ш

Шушумига-превртљивац.

Шушеница-димљена сушена вешалица меса.

Штрапћа-штрапка.

Шија-врат.

Шише-стаклена флаша за воду или ракију.

Шимшир-зеленика, зимзелено дрво.

Штета-превара, прељуба.

Шуђка-луња, бесциљан човек, смуца.

Шоња-приглуп, несналажљив.

(***Из објављене збирке песама на дијалекту:: АБЕР СА ПЛАНИНЕ (2011. Власотинце, "Млади Графичар") , аутор: Мирослав Б. Младеновић Мирац, локални етнолог И историчар И писац песама И прича на дијалекту југа Србије, Власотинце***
Аутор: Мирослав Б. Младеновић Мирац
Речник локализма и архаизма: стр.111-132
ISBN 978/86/975/00/1
COBISS.SR/ID 187946764

* * *

РЕЧНИК ЛОКАЛИЗМА И АРХАИЗМА(4)

А

Абер-порука, поздрав, вест
'ајде-хајде
ајд'- хајде, узречица
ал'-али
аман-узречица
арам-узречица
аран-добар
артиј-хартија
астал-сто за сечење цигли
„асталска“-цигларска група
Атресираш адресираш
Атреса-адреса

Б

Бајо-друже, другар, пријатељу
баксуз-лош човек
баница-пита гужвара усукана ручно са сукаљком (оклагијом и испечена под вршњик (сач) у црепуљи на огњиште
бањате се –купате се
бара-водоражљива ливада, вагина, пожуда,
басамци-дрвене степенице
„бијемо“-сечемо цигле
бата-брат млађе сестре
башта-отац.
бел-бео
белут'к-потес Белутак, бело, кварацни камен,
беосмо- били смо
бикче- млади бик, во , „трогодишњк“
бил-био
блага -статка
благи-узречица. Слатки
„боцни“-„упецај“, заведи девојку
браниште-браник под буковом шумом

будне-буде
бука-буква дрво
буљук-гомила, стадо оваца, збирштина
буразер-брат, рођак, пријатељ, друг
бучје-стрмина под буковом шумом
буџован-чиновник, моћник на власти, функционер

В

Варош-град Власотинце
„вата“-милује девојку
веник-шатор, често направљен од букоивих грана и који се покрива зеленим папратом у коме се у хладовини пије и весели на вашарима
вересија-зајам
видел-видео
викни-зовни
висак-зидарски алат
вискам –зидам, мајсторишем
вика-зове, каже
вир- ископана рупа са водом, округко дубоко задржана вода у поток
вр'б'ц-врабац, мало дете(од милости се овако тепа)
врзује-везује, одговара мери,
врта-врађа
врне-врати
врша - вршидба, жито на гумно овршено са кравама или коњима око стожета

Г

Ги-их, узречица
гледкамо-гледамо, поглеђујемо
голема-велика
голем-велики
големе-велиле
гу- је, узречица
гра-пасуљ

грбина-леђа

Д

Даде-даје, добар човек
дар- зидарима даје газда поклон у виду кошуља и ћилима када се ставља „кров“ на кућу, стари обичај код срба,
даскал-учитељ
девојче-млада девојка, тинејџерка
денем- изгубим, стављање сена на стог,
денемо-изгубимо, стављамо сено на стог
депеша-телеграм
дивје,-дивље крушке
дигнемо- подигнемо, усправимо, устајемо
д'н-дан
д’нови –данови, број дана, недеља
д’нске-данас
д’њу-дању, у току дана
добивал-добијао
догодине-идућа година
дојдем-дођем
дојде-дође, стиже
дојди-дођи
дојдо-дођох, стигох
дојдоше-дођоће, стигоше
докарују-дотерају
дооди-долази
доживел -доживео
дошал-дошао
дома-кући
домазл’к.-добра раса
дрпав-поцепан
д'ске-даске
дуле-узречица, тепање малом детету, дечја тестија за воду од глине
дунђери-мајстори грађевинари
друшке-другарице

дупе-задњица
душманин-лош човек, опасан, зао

Е

Еве-ево
Ега-узречица, да, ће
'ед'н-један
ел' –узречица, јел, ће
'едем-једем
'емпут -једанпут

Ж

Жална-жалосна, патња
Жега-врућина, опекло сунце
железо-гвожђе
женка- жуто цвеће у градини
женске –девојке
жњемо- ручна жетва жита српом

З

Забушава- нерадник, избегава радне обавезе
загорела-појачана женска пожуда за мушкарцем, пожуда за сексом
заврљил-заврљио, оставио, одбацио
зајде-зађе сунце, отишао преко брда
зајебанција-шала, некада и подвала у полсу
зајебант-шалџија, шерет
заради –зарадили, добро плаћени
збирам-сакупљам
зберу –сакупе, очисте
збориmo-причамо, говоримо
збори-говори
зврчка-подвала
зврцне -зазвони
зврцка-звони
згреши –погреши, направи грешку
здравје-здравље

зденул-зденуо, сложио
зидарина-масторски занат
зивне-зовне
знал-знао
знајеш-знаш

И

Извидимо- разгледамо, провера
изеде-поједе, направи штету, нерад
имал-имао
изнатрескам-мушка узрелца у пошалици, напијем, алкохоличар
изранимо-исхранимо, отхарнимо
израдујемо – радост у кући, весеље, весели
изоратимо-изразговарамо, разговор
изучил-изучио
испуцам-сексуално задовољство мушкарца, потроши новац на вашар, весеље пиштољем на коло,
испраи-исправи
испрате-допрате до станице, отпоздрављање за далеки пут
истровисмо се-изгубимо се
искочимо-изађосмо
исушил-исушио, омршавио,
ич -уопште
иш’л-ишао

Ј

Јад-мука, невоља
Јајца-јаја
јед'н-један
једење-оброк, ручак
„јединак“- циглар који сече и простира цигле, јединац,
'јела-ручала, узречица, одмах
Јешна-добар апетит
Јулари-уже са опремом за говеда

Јутре-сутра

К

Калуп-цигларски алат за израду ручне цигле
какој-како
калџија-цигларски мајстор који прави блато
канате-део шинских запрежних кола
каптосала -премор, преморена од тешког рада
каца-дрвена посуда
кво-шта
к'д-кад
кесер-зидарски и пинтерски алат, тесла
кожук-мушка ношња израђена од штавеће овчје коже
килаво-неурађено добро, без мошница
'китан-хитан
к'к'ви-какви
кладенац- з извор воде у планини урађен у камену
кова-посуда од лима с којом се носи малтер
коске-кости, омршавео од рада
клопотар-звучно звоно за овце
кобајаги-као да је стварно, нестварно а стварно, измишљено
колице-дрвене цигларске у којој се тера блато
колко-колико
копнеје-тугује, вене због љубави, топи се снег са брда
компир-кромпир
котел -хотел
крвопија- мајстор нечовек, опасан човек
„кривина“-забушант, нерад „крстина“:-камара направљена у „крст“ са 16 везаних снопова ожетог жита српом на њиви
куде-где
куј-ко
куфер-кофер

Л

Лабаво-мирно, несврзан чвор, неповезано, неурађено
ладан-хладан, незаинтересован, мирољубив

'леб -хлеб
’лебац-хлеб, добар човек
лега-леже, ће да спава
летос –у току лета
л'же-лаже, удварање, кокетирње
л'ка-лака
л’кне-лакне, смиреност
л'ко-лако
л'кше -лакше
Лозје-виноград
Луња-скита

Љ

Љубил-љубио

М

Малко-мало
мају-лутају
маје-скита
мајање-скитња
„мајмунка“-цигларска торба
малецка-мала, девочица
малечка-мала девојчица, неодрасла,
малко-мало
малтер-смеса зидарска с којом се малтеришу зграде
малтерка-зидарски алат
„марен...“-женска клетва
Мариће-Маријо
матер-мајка
мешина-стомак, уштавена овчја кожа за музички инструмнент гајде а и са њом се носила вода са извора
милина-радост
„миро“-свето храство дрво код Срба
мислил-мислио
млате-ударају, празна прича
млого-много

море –узречица
мог'л-могао
мотика- ратарски алат за окопавање кукуруза и кромпира
„мрсни“-безобразно, простачко,
мученица-измучена жена од тешког рада и самоће у планини

Н

Набиротина-количина пасуља набрана у њиву, женска зачачкољица
нагосподичаве- девојке се праве важне, препотенте,
најебувал-био у проблемима у печалбу, имао тешкоће,
најубава-најлепша
најдем-нађем
најди-нађи
наносим- дуготрајна одећа
нанесе-добар квалитет, дуготрајност
научил-научио
наодим-налазим
начукотина-количина пасуља очуканог вилом, женска зачачкољица
напрајим-направим
напраен-направен
нашал-нашао
нашо-наша девојка, лепа девојка, хвалоспеви лепоте младости,
нек'д -некад
нечеш-нећеш
неје-није
несврнеш-свратиш
недошал-недошао
невата-нехвата
недошал –недошао
нес'м-нисам
неmож-неможе
неје-није
неси- ниси

недооде-недолазе
незапечалим-неизгубим

Њ

Њина-њихова
њин- њихов
њи- њих

О

Овам-овамо
овдек-овде
оврла-овршила жито на гумно
овој -ово
обањамо-окупамо
обед-ручак
обедује-ручак
обрукал-обрукао
одма-одмах
однел-однео
од'немо-одемо
одовде-одавде
одотле-одатле
однел-однео
онија-они
онолко-онолико
ономад-пре неки дан
омлатиш-обереш
оп'нци-опанци
оратим-говорим
ор'л-орао, птица грабљивица
отишал -отишао
отк'д-откад
отспим-отспим, одспавам
'оче- хоће
ока- вика, говори, зове, једица мере за тежину
'оће-хоће

оћишило -окишило
Ошав-воће

П

Паднул-паднуо, пао
пазук-недра
пандур-полицајац, општински чиновник,
папратљак-место обрасло планинском биљком папрат
паре-новац, зарада
певаљка-кафанска певачица
петлижани-патлижани, парадајз
печал(печалба)-туга, мука
печаловник (печалбар)- сезонски радник
печаловина-зарада у печалби, надница сеоског радника, новчана добит
печач-мајстор који пече циглу у Рингов циглане
пилитија-птице, млада перната живина
пинтер-мајстор за израду бурићи, каца и бачви за ракију и вино
пинем-попијем
пиротски (опанци)-гумени опанци
писмото-писмо
писал-писао
писуј-пиши
Писујем-пишем
писување-писање
питујем-питам
пладне-подне
плајвез -оловка
пландују-овце леже испод букве током летњих врућина
племња-стаја за стоку
пљеска-прича глупости
побра-побратим, друг из детињства, другар, пријатељ
повалим -пофхвалим
подбунул- ухватили га подочњаци
подева-задиркује, подсмех

поита-пожури
појдемо-пођемо
појдо-пођох
поје-пева
појел-појео
покосил-покосио
полак-полако
понек'д -понекад
помалко-помало
поорати-поразговара
попљуцкује-од муке пљује по земљи, лош домаћин куће, нерадник
поприка-паприка
пораснул-порастао
посрал-посрао, избацио као измет
потамнел-потамнео
потежак-потежи, тежи, већа тежина
почел-почео
праимо-правимо, израђујемо
пратил-пратио, послао
праћај-пошаљи, шаљи
пратисте-посласте
претурам- размишљање о проблемима
прилегнем- да се мало одмори у кревет
причал-причао, говорио
прозбори-проговори
прегрејала-јака сексуална пожуда
проја-хлеб од жутог кукруза
пројде-прође
пролет-пролеће
Прооди- прохода, прелаз
простира-слаже ручним калупом цигле на земљу
прошал-прошао
прут-штап, дрвена грана с којом се чувају овце
пуздер-остатак истрошеног материјала
пуштил-пуштио

Р

Работим- радим
радувал се-радује се, весео, срећан
разбукарила-потреба свиње за парење, разбарушена жена
рамоникаш-хармоникаш
рапаве-неравно
рана-храна
работа-рад
р'ж-раж, биљка житарица
решето- плехана направа с којом се веје жито полсе вршидбе да би одвојила плева и жито
рингов-део циглане где се пече цигла
рукољке-рукохват ожетог жита ручним српом

С

Сабор(собор)-игранка, вашар
савладал-савладао
сандале-лака летња обућа („отворене" женске ципелице, као некада правени опанци од коже
сас-са
саберемо-сакупимо, средимо мисли
св'ки-сваки
селски-сеоски
свањује-зора
свалило-терет
свекар-отац ожењеног
св'ки-сваки
сврни-сврати
с'г-сад
синко-сине, прекор
сирење-сир
склаче- маљем иситне крушке
слива-шљива
сл'нце -сунце

слободија-слобода
снајке-снаје, снахе
с'н-сан
снас – с нама
с'м-сам
с'њам-сањам
сњи- са њима
снопје-снопље (везано жито)
скуга-с ким
скуче-цвили пас
собајле-рано, собаље, пре изласка сунца
совце- са овцама
сомун-бео хлеб
спал-спавао
спанђа-неверство
спимо-спавамо
спијење-спавање
срочи-састави
стареји-старији
стоју-стоје
стра'-страх
стр'на-страна
стуримо-скинумо
сурвал-сурвао се, отишао у провалију
сучка-сува грана за огрев

Т

Таја-та, тај
татко-отац
тепа-туче, бије, насиље, умиљата реч
т'ј-тај
т'м'н-таман
толко-толико
тој-то
торбица-торба:ђачка, овчарска и „цигларска“ од вуне изаткана

тропа-гласно говори
„тројка“-цигларска група
туј-ту
туђ-није своје, страно, комшиско
тупан-бубањ, музички инструмент, гоч(има округал звонасти плех где се удара одозго да „звони“ а са стране се удара маљицом и тако одређује такт народног кола или песеме уз игру)
турал-тарао, ставио
турам-стављамо
турам-стављам
трулеје-вене млада без љубави

Ћ

Ће-узречица,
ћерче –ћерка , девојчица
„ћиримиција“-печалбар, сезонски радник

У

Убав-леп
убава-лепа
убаве-лепе
„убоди“-завођење девојака на вашар
„увати“-милуј девојке на вашар
узел-узео, украо, лопов
узни-узми
ужига-прпиема физичка за тежак цигларски рад у печалбу
укућани-ужа породица
умејемо-умемо, вешти
успим-успавам
устањује се-устаје се
утепал-утепао, убио се, повредио се, добра зарада
утрина- сеоска испаша за стоку

Ф

Ферма-не примећује, незапажен

Фузбал-фудбал

Ц
Царевица-кукуруз
цвећка-цвет, лоша особа
цевчиш-пијеш алкохол
цел-цео
целивк-пољубац
целивује-љуби
целивање-љубљење
циција-баксуз, саможивеник
цуне-пољуби

Ч
Че-ће
чељад-мала деца, породица
чес'-част, морал
читује-чита
чирак-приучењак цигларског заната, простира дрвеним калупом ручнеу циглу
чкола-школа
човечје-људско, хумано
Ч'с –час, тренутак
Чу- чуо
Чул -чуо

Џ
Џенерике.
Џивџан-врабац, мало дете

Ш
Шаруља-назив имена шарене краве
шалује-зидарски посао
шеница-пшеница
шило-алат од гвожђа, пробојац
школарац-ученик који иде школу

шкрабопис-„кривудави“ слова у печалбарска писма неписмених пеачлбара
шопци-одређено етничко говорно подручје (са различитом народном ношњом:“литаци“)

ДЗ
Дзида-зида
дзидари-зидари
дзиван-зиван, слинавко, недорасло дете

*
(Из објављених ПЕЧАЛБАРКИХ ПИСАМА, 2014.г. Граматик, Београд,
Аутор:Мирослав Б Младеновић Мирац)
Речник архаизма и локализма. Ср.77-90
ISBN 978/86/6135//049/8
COBISS.SR/ID 207515916

* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (5)

А
Алавутка(„шупељка“)-народни музички инструмент од глине,

Аероплан-Авион,

Антерија-Кратка мушка ми женска хаљина испуњена памуком, са штеповима.

Абаџија-кројач антерија и долама

Амбар-Дрвени „четртасти“ сандук за чување жита на село,

Аргати- Надничари у поље

Аршин-мера за дузжину код ручног ткања,

Ајдучки- Хајдучки, јуначки

Ален-Црвен

Абер(турц.)-порука, вест глас

Б

Башта-отац

Беште-бежите

Бијач-извршитељ физичке казне

Б’з-Зова

„Баба“-Дужина штапа у игри дечје игре „џилита“

„баскије“-летве од младица буковине,

Бата-Старији брат,

„Боројалице“:-разбрајалице у дечјим играма „жмуркама“

Бега- бежи

Бојелек-„Дугачка анетрија“

Белград- Београд

Бел-бео

Брдине-Брда, побрђа, нераввне удодолине

Бача-башта

Беħар-момак

Баница-пита гужвара

Брана-дрљача, пољопривредна справа од пруħа за равњање после орања дрвеним ралом или плугом

Буљук-стадо оваца

Барјактарче-момче које носи барјак на свадби

Блуза-кратка женска хаљина

Бањала-купала се

Брале-узреħица за умиљатост брату

Барјак- бело или црвено платно као застава, кога су носили хајдуци или се носио на свадби

Бољка-нека болест

Батаљону-батаљон, формацатска чета у партизанима

В

Ване-ухвати

Вакли-шарени, црни

Вител-витао, направа за љушкање

„Воденице“-Дечја направа од кукурузовине за воденице потоичаре

Верга-веверица

Вутарка-Сукња од ткане вуне девојчица

Војно-ле(девојче)-драга, драги, (у припеву)

Војно-драги ,муж

Војче-девојче

Вракњичка-вракњица, вратанца, капијица

Ватамао(ваћамо)-хватамо

Ване-Ухвати се

Врзале-увезале снопље жита

Врни-врати

Вржете-вежете

Врћај-враћај

Врљам-бацам

Врткају-упредају

Г

Горун-врста храста

Гајде-стари музички народни инструмент

Горешњак-верски дан вашара 26. јула у Власотинцу

„Гигање“,-Поскакаивање на једну ногу

Гиге(Гигаље)-штуле, ходаљке

Гасарче-лимена купаста светиљка помоћу петролеја

Гомна-Говна, измет животиње или човека

Гороцвет-врста цвета

Голема-Велика

Годиница-година

Градина-башта

Грађанче-момче које живи у граду, варошанче,

Грађанка-варошанка

Граба-хвата, узима

Гуја-змија

Големо-велико

Гњила-Мека презрела крушка

Горјанине-ветар који у пролеће развија гору

Гуња-горњи део мушке одеће од грубе вунене тканине

Д

Дамба-дечја игра

Дутка(Дудерка)-суве стабљике конопље, које су служиле као светиљке , која се добија из потопљеног конопљиног стабла у барама воде

Дудуче-фрула, народни инструмент пастира

Дубац-дечја колица

„Длакара“-лопта за игру од кравље или коњске длаке

Дволе-бројалица

Дома-кућа

Девојче-млада девојчица, девојка

Долине-удодолине потока

Дооде-долазе

Дућан-продавница мешовите робе

Додијало-досадило

Дојдем-дођем

Дванаес-бројалица

Доланче-девојачки јелек

Девеју-збирају, сакупљају

Дунђери-мајстори грађевинари, зидари

Дада-старија сестра

Дибока-дубока

Долама-мушка ношња у виду дугачке пелерине

Дода-сека, дада

Доодим-долазим

д'н-дан

Ђ

ђаволче-момче, момак

Е

Ерген(турц.)-момак)

Ел'-дођи

е'дн-један

Ж

Жутајка-врста птице

„Жегало"-дечја игра

„Жмурке"-дечја игра

Ж'миш-жмуриш

Жњите-жетва жита српом

Женка-врста цвећа, кадифица, турско цвеће

Жалба-жал за нечим, неправда, неправо

Живовали-слагали се , дружење

Жалеје-туга за нечим

Жандар-полицајац

З

Заблајала-блејање овце

Замет-тор за овце

Збирале-сакупљале

Збор-говор, реч

Збориле-говориле

Зумбул-врста цвета(плави и розе зумбул)

Заинат-инаћење

з'лва-заова

згледамо-видимо, угледамо

здравац-врста цвећа

згодило се-десило се

И

Изник’л-изникао

Изеде-поједе

Искачајте-изађите

‘Иљадо-хиљаду

Исврљила-избацила

искам-тражим, желим

искарује-истерује

Ј

Јед’н-један

Једнуш-једанпут, једном приликом

Једноле-бројалица

Јечменка-девојка мкоја жање јечам, врста крушке

Јерген-момак

К

Каракаца-митолошка буба, опасна,

Като-час(архаично)-сваког часа

“Клопка“(„Склопка“)-дечја хватаљка за птице

Куче-пас

„Клечка“-саплитање

Кноћи-пред вече, вечерас

Крстат-шаре облика „крста“

Клиса(Џилит)-дечја игра

Клис(Клиска)-дечја игра

„Котарка“-дечја корпица направљена од прућа

Куде-где

Краљице-обредне песме и игре које изводи група девојака

Китка-цвет(закити се)

Кладанац(кладенац)-извор воде направљен од камења

Кладенче-мали извор

Коледари-група дечака која пева коледарске песме у време Божића

Кротко-мирно

којеми га-шта га

крошња-корпа

кучка-погрдна реч за жену, женка пса,

кудеља-преслица за предење вуне на вретену

караћеме-грдиће ме

куда-камо, где

кумитцке-кумитцке, хајдучке чете

килтлерове-хитлерове

Копање(окопавање)-прашење кукуруза, кромпира и винограда

комат-комад, парче хлеба

коџа-много

Л

„Лушка“-Љушка, љуљашка, љуљати

Лелејка-дечја љуљшка изаткана на разбоју

„Крпењача“_лопта од крпа

Лазарице-плави цвет, девојке које певају лазаричке песме, обредне песме

„Лазар“-вођа лазарица

„Латинке“-жене староседеоца пре дпалска јужних словена у овим крајевима, римљанке

Леле-узвик и нарицање за тугу, неки бол или жал за нечим

Лани-прошле године

Ливатка-мала ливада са зеленом травом

латинче(Драгољуб)-врста цвећа

лежаја-лежао

лозје-виноград

‘леб-хлеб

Лепотија-лепота

Лелеје-љуљати

Лађане-врста ветра који хлади

Љ

Љиљак-јоргован

Љушка-Љуљашка

М

Младиња(младити)-млади, момци и девојке

„Магарац“-игра картама

Мале-мајко

Мома-девојка

Момче-момак

Музнице-овце које се јагње, које имају леко и музу се током лета

Млого-много

Младенци-верски пролећни празник за двоје младих који су ступили у брачну заједницу

Малено-омало, недорасло, тепање девојци

Мори-узречица у говору

Маузерка-врста пушке

Материна-мајкина

Маћија-маћеха

Мајчица-мајка

Мерише-мирисати

Н

На-ево, узми

„Нишаљка“-Љуљашка

Ножице-маказе

Невеста-млада удата жена(девојка)

Наминуше-навратише

Н(М)исице-врста цвећа, дивљи зумбул плаве боје

Наџиње-нажиње

Најволила-најволела

Никој-нико

Накара-натера

Напудерисала-намирисала се

Ниша-љуљати се

Наваћујем- наводим

Наминем-навратим, свратим,

Нуни-спавај

Њ

Њојзи-к њој

Њојне,-њене

О

Обаљње-рвање

„Оглавак“-женска ношња

Оро-народно коло

“Ораси“-дечја игра

Огледују-оглеђују се

Одеју-долазе. иду путем, одлазе

Оздол-одоздо

Обед-ручак

Озгор-одозго

Остри-оштри косу оштрилом

Огењ(огањ)-ватра на ољњишту

Одменица-стасала ћерка за рад у поље, мајкина одмена

Орате-говоре

Ората-говор

Обиколи-окружи

Одадба-удадба

П

„Пулке“-дугмади, дечја игра

Пандур-полицајац

Праћка-дечја чобанска направа за игру

„Пуцаљке“-дечја игра

„Примика“-дечја справа за хватање птица. „омча“,

Петоле-бројалица

Плачипичка-дете које плаче без разлога

Проорати-проговори

Поубаво-лепше

Помад-бела крема за негу лица девојака

Пољубија-пољубио

Повива-повијја

Премена-преобука

Повревише-разговараше

Помете-почисте

Постот-део ожетог жита ручним српом

Праиме-правимо, урадити, радимо

„Преличотина“(Мечкар)-преушена особа

Потпираљка-подметнуто дрво као полуга у испомоћ подизања неког терета

Порта-велика капија

Помељара-девојка која ради у воденици и узима ушур

Подлагано-нешто обећано а неучињено, неверна љубав,

Пелин-биљка која има горак укус

Пазуке-девојачка недра

Пресно-тазе, нескувано млеко

Павловица-млада невеста Павлова

Посмивале-подсмевале

Писамце-писмо

Продума-проговори

Р

Растока-место где се река рачва на рукавце, издигнути део реке где се вода разлива

Рипни-скочи

Рукољке-руковати ожетог жита ручним српом

Раставиче-раставић

Резетла-врста цвећа

Растужија-растужио се

Разођујем се-скитам, ходам без циља

Роднина-рођак

С

Свињка-дечја игра хокеја

„Стрела“-дечја игра луком и стрелом

Стожер-усправан колац око кога се врше жито на гумно коњима или воловима

„Светиилија“-вашар 2.августа на Чобанцу

с’г-сад

Синко-сине

Самоук-особа која се сама научила да пише и чита без школовања

Столичка-дрвена столица троношка

Сушеничка-сушеница, месо сушено

Снашка-млада невеста(жена)

с’лнце-сунце

снопље-сноп жита увезаног после ручне жетве српом

Собира-сакупљају се, скупља нешто

Сојка-врста птица

Спије-спава

Сура-тамне боје

Соплети-саплети

Слунце-сунце

Сугаре-касно ојаљњено јагње или последње рођено дете у фамилији

Скапаја-скапао, ухватила га трулеж, лења особа

Старино-узвик у песми за стару особу или планине у јуначким песмама

Свикам-дозовем

С'плетнем- саплетем

Славеј-славуј

Т

„Тирке"- чобанска игра

Тојага-штап овчара и говедара

„таблићи"-игра картама

„Трновка"-вашар у августу на верски парзник у село Свође

Транакоп-будак, врста ратарског алата

Терзија-ручни кројач одела

Туј-ту

Татко-отац

Теленце-теле

Торбичка-торбица изаткана од вуне

Тулбен-бела марама, фино платно

Турила-ставила

Тавра- дика, дичи се, улепшава се

Т'нка-танка

Трандафил-врста руже

Тури-стави

Толко-толико

Тија-такви

Тканица- опасач ткан на разбоју од вуне са шарама

Тике-тако

Ћ, ћев-ћеф

У

Уапа-уједе

Укачи се-попне се,

Ујануло-попело на коња

Узомо-узосмо

Убава-лепа

Узнемо- узели смо

Ф

Фута-вутара, вута, женска сукња „шопца“,

Х, харач-турски порез

Ц

„Царушке“-дечја игра

Цура-девојка

Цавтим-цветам
Ч
Човке,-гумени опанци од точкова камиона

Четвореле(Четвере, Чивиле, Чардак, Чабар, Чичино),-бројалице Чорбаџија-газда, богаташ

Черге-покривка изаткана од вуне или конопља иоли од козине

Чунгур-врста примитивног музичког инструмента, дрвени тупан, бубањ

Чума-куга

Џ
„Џилит“-Чобанска игра, клис, штап са квргом

„ Џиде“-дечја игра на леду

Џану-узречица у народним песмама

Ш
Шивке-плетенице косе

Шумка-гранчица са листом

Шевељи-заносити се, ходати несигурно

Школарица(„Школица“)-дечја школска игра

„Шутка“,-шутира

Шиђер-шеђер

Шајка-врста капе, ексер

Шербет-врста напитка од воде и шеђера

Шимшир-зимзелено дрво

*

(***Из објављене књиге : ДЕЦА У ИГРАМА И ПЕСМАМА ПОВЛАСИЊА(Народна књижевност-Етнологија/), 2015.г. Власотинце- Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)***

Речиник архаизма и локализма. Стр. 364-376
Издавач:АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

ISBN 978-86-918837-9-9
COBISS.SR- ID 221759756

* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (6)

А

Абна- кварна

абре- узречица

авлија-двориште ‘ајд- хајде, узречица

‘ајде-хајде, идемо

‘аје- не разуме

‘ајмо (ајде)-, хајде, идемо

ак’л- памет

акча-турска новчана јединица

ал’-узречица

ала-чудовиште

алал- реч похвале

алајбегова слама- свачије и ничије

аламани-мангупи

ален- црвен

алиш-квариш, љутиш (Бога алиш)

аљине-одећа, парамање

ама- узречица

аманет-порука

апаш- немирно дете, разбојник

арлија- срећа

арно-добро

‘армоникаши-хармоникаши

Б

Баба- стара жена, ташта

бабица-медецинска сестра

бађавџије-нерадници

баксуз- лош човек

благо- слатко

бајање:- гатање, врачање, изговарање чаробне формуле у лечењу неке болести.

бата- старији брат

баталџија- нерадник

бањање-купање

„банда“-дружина

бапка-мекоћа,

батали – остави

башта-отац

беж’ – бежи

беклике.- Турски порез „десетак“ под турским ропством у 16-19. веку.

белмуж- јужњачки спецјалитет од младог сира (или од масла-маслац) и од белог кукурузног воденичног брашна у времену

Премлаза када се јагањци одлучују (25. мај-19 дана после Ђурђевдана) и или на Ђурђевштину, један дан пре Ђурђевдана (6. мај)

‘бем-псовка

бесује-лудује, неверство жене, парење женке пса

беу-били су

беше- бејах, присутан, био је

б’зди- мирише, лош мирис

бија-био

билмез- нерадник

бисадзи –дводелна врећа са преклапачем

бир – узречица

бирал-бирао

благоњке- узречица

блаии-блаје

боемштина- кафански живот

болан – болестан

болни- болесни

Бољаре-село („Бољар“: сељак великопоседник)

бољка-болест

бонбонџија-бонбонџија

брацо-умиљатост према брату

браца-ближа родбина по мушкој линији

бре!-узречица

брго-брзо

брђанин-планински горштак,

брига- секирација, нека невоља човека

брљча- шашав, будаласт,

брчкали-купати се, газили воду, прскали се водом

буа-бува

будала- лоша особа

будне- буде

буде- биће

„бука“ – дрво буква, округла шупља цев која нодводи воду на воденични точак који покреће рад воденица које мењу брашно од пшенице, ражи, овса и кукуруза

буника-отровна биљка

буњиште-сметлиште

буре-дрвена посуда за чување ракије

В

‘Вала му- хвала му

варош-стари назив за варошицу-град, центар града

вашар – верски дан окупљања народа на весеље и продају

ве’ – узречица

вејка-врх храста, врх осушене гране дрврта

Велигден – ускрс (верски празник)

велије- комад (грудва) сира која се сече на комаде при ручном добијању сира

Вепар- нерез

вересија – зајам

вергија-турски порез

ветарлига- узречица

Ветрушка – птица

видрошњак-доњо воденично коло на воденици

видел- видео

видело – светлост лампе на петролеј или гасарчета, светлост

по дану, дневна светлсот живота

видеја- видео

виђува-виђају се

викала-говорила, звала неког,

вилџан- шоља од глине (грнчара)

виме-део краве са сисама у којима се музе млеко од краве

вир- удубљење пуно водом

вол – во, домаћа животиња

волеја-волео

волел-волео

волење-љубав

„воћка“-женски полни орган , воће, млада садница

вр’ – врх брда, врх неког дрвета

врана- птица

врачарица-жена која се бави врaџбинама

враџбине:- магија, чаролија

вретено- дрвена нарава за предење вуне

врећа – џак направљен од козине

врзала- везала

врзан- везан

врца-црн канап, канап

врљи-баци

врне- пада киша, враћа зајам

врнеш-вратиш

врни се- врати се

врнул- вратио

вртам-враћам

врта се- враћа се

врту-враћају

врчи – пропушта, пада киша

вршњик- сач

вуја-вук

вуци – вучи, курјак, дивља животиња, вук

в’шке-вашке

Г

Гад-лош човек

ги- их

гил –гилицкање, узречица

гиличка – гилицкање

гле’-гледај, погледај

гњиде-вашја јаја на глави

гњездо-гнездо

говече -крава

голема – велика

голем – велики

големо – велико

гомно – измет човека, прљав човек

голча –узречица, сиромашан човек

горун –храст, снажан планински горштак

гос’ – гост

гоџа – много

гра’ – пасуљ

градина-башта

грањке-гране на дрвету

грбав – човек повијених леђа

грбаво – много родило у поље, добар род

грбина- леђа

грне-глинена овална посуда за кување поред огњишта(са дршком и поклопцем

гробје – гробље

грозје- грожђе

грутка –парче сира, комад сира

гу-је, узречица

гуша-грло, оковратник

„гуштер“-млад војник

Д

Дабогда- узречица у клетви жена

давал – давао

дал- дао

дејани-мучи се

денем- изгубим, куде да се денем(где да се изгубим)

денске –дневне муке

„десетак“-турски порез

дербенџије- спцијална врста чувара (полувојна позадинска стража) путева у кланцима од хришћанског становништва које је у времену под турцима обезбеђивало путеве и кланце пролаза турских каравана са товаром од хајдучије, који су чували страже и ударали у тупане (бзбњеве) ако су се појављивали хајдуци (махала Тупански Дел-село Борин Дол)

дечица- деца

дигаја – дигао се, подигао се

дигнул – дигнуо, подигао се

дигсе- дижи се

диж’ се- дижи се

диксе-дижи се

дирек- дрвена греда, дрвени стуб куће

д’н- дан

д’нске- данас

д’н’с- данас

д’њу- дању

дојде- дође

дојди-дођи

дооди- долази

долеко-далеко

дом- кућа

дома – кући, кућа

долеко-далеко

досађа – досада, извињење

дос'г- досада

дремка- трен ока у сну

драл- подвикнуо, подигао глас

дрпав- поцепан

дрпни-узми, крађа,

дрчан – захтеван, свуда да проба

д'ске – даске

дудуче- фрула

дуле-умиљата узречица за дете

дупе- задњица

душманин-гадурија, лош човек

душевадник- лош човек

Ђ

Ђавол- ђаво

ђаволија-вешта жена, вагина

ђаволаста –девојка која „осваја“ момке, лепа девојка

ђидија-добар јунак

Е

Еве- Ево

‘еде – једе

‘ектар- хектар

‘ед’н- један

‘ел ти- јели ти

‘ела-дођи, ала,ела овам дојди,ела ја бејо

‘ер’м- јарам

ест’к- јастук

ете-узречица. (ете кво напраји-ето шта направи)

Ж

Женка- жуто цвеће у градини

жељке-корњаче

железо-гвожђе

женка- жуто цвеће у градини

женске- девојке

живували-добро се слагали, лепо живели

жмије – жмури

жњеш – жетва

З

Забавил се- закаснио се

забрадила се - завезала мараму на главу

забраила- заборавила је

заборавил- заборавио

завалија-сажаљење за болесног или сиромаха човека, губитник,

завило- умотано, јаукање пса

заврљил- оставио

загаламил – обогатио се, загаламио, непотребно порича

„загорел“- загорео, сексуална пожуда

„загорела“- страст жене за мушкарцем

загрцнуло се – залетела храна у једњаку

задавил се –задавио се

задремал- задремао

заинат- инаџија

зајебава се- шали се

зајебанција- шала

зајебало – узречица

зајебант-шалџија, шерет, весео човек

закасотина – мука, невоља у животу, тежина посла

„заклан“- поспан, уморан од тешког посла (спава ко „заклан“)

закрпа- крпљена крпа на панталоне

„залепи“ – исказане ружне речи старијој особи

залуав-шунтав, блесав, изгубљен, будаласт, приглуп

залци- парче хчеба стављено у уста

залуђан- без посла

замајан-изгубљен, расејан

замет- тор за овце

„замочувала“- запишала, непоштовање жене према мужу

зановеташ- исправка, преправка

зановета – заповеда, много тражи

„заноси се“ – измотава се у ходању, пијан, прича оно што не доликује, прави се важан

знаја- знао је

заподевам- подсмех, подсмевање

заповеда- наредба, наређује, подела послова

запој- запевај

запојал- запевао

запршка – зачин

зарадовала- обрадовала, радост

затој- зато

затрла се – загубило се, пропаст

затрло – загубило се, нестанак

зацапал се- заљубио се

зачеша- само кад се добије помоћ од другога онда се иде напред

зашеја- заобишао

заш’л- зашао, много захтева

збере- сакупи

збирали се – сакупили се

збиркате - сакупљате

здравје- здравље

„зев“- обредни чин у ткању на дрвеном развоју

зевњану- земњану порцију

зјала – лењост, митско биће

змни- тресе се

знаје – зна

И

Избечил – искоколио очи, избечио

Изврнул се- изврнуо се, умро

изврљија- избацио

изврљи- избаци

изврнул- изврнуо

извољеваш- тражиш, потражујеш превише

„изгинусмо“.реч пошалица

изд’не- издане, умре, умор од тешког рада

издуле- напасена стока на пашњаку, затрованост у повећању стомака

„изгинусмо“-реч пошалица

„изеде“-уједе, поједе, наноси бол

„изедем“- поједем, узречица

изел- појео, изео

„изеле је“- нанеле јој зло, злоба, подвала,

„изеја“- појео, изео, бол („изеја ме“ за срце)

изјалови- не буде онако како је погођено, несигурност

„излегне“ – изађе, изведу се пилићи под квочку

излипшу- полипшу, угину

изм’кне-измакне

изџивџија – искоколио очи

имал – имао

исек’л се – исекао се , посекао се

иска-тражи

исна- јесте, истина (исна си је било)

искарали – истерали, отерали

искарували- истерували, истерали,

искарује- истерује

искочил- искочио

испогани – исказивање ружних речи, („нахрани га гомнима“), вређање личности

испразним“- одбаци сувишност

истровено- изгубљено

истровил се – изгубио се

исчука- потроши

иш- бежи

J

Јајца-јаја

јевтика- болест турбекулоза

јед’н – један

јеђ’-једи, ручај

јела-оди

јер’м-јерам за запрежну стоку

југовина – опадање снега у пролеће

јуже – конопац

Јуне – младо теле

јутре-сутра

јучер-јуче

К

Кавга- свађа

какој – како

кантар- справа за мерење тежине

капија – улазна врата на двориште куће

карала-љутња, љутила, грдња, грдила (мајка карала ћерку)

каца- дрвена посуда у којој се стављају шљиве за печење ракије

качамак-српски јужњљчки специјалитет од кукурузног брашна(белог или жутог) самлето у воденици

квачка – кокошка која је из јаја извела пилиће

кво-шта (кво работиш-шта радиш)

к'д-кад

„кец“-играч на крају народног кола

кида- сече

киде-где

килава –неспосбна особа

кисељке- дивље киселе јабуке

клепан – оштрен камен на воденици (накован камен, секира, коса, мотика код ковача)

клувче –клупче

кљекав- неспретан, трапав у послу

кљечка-саплитање ногом, подмуклост,

кноћи-вечерас

кова- посуда

кој – ко

колај- лако, безбрижно

колко-колико

коловођа-играч који води народно коло

комат – комад хлеба

комендија-шала

комижива- Капу узречица у заклетви у потврди истине која се

изговара другом лицу (Комижива-заклетва у мајку или сестру)

комижив – узречица у заклетви у потврди истине која се изговара другом лицу (комижив- заклетва у оца или брата)

компир-кромпир

кордељке-окруњен клас кукуруза

коричка-кора

коске- кости

котал(кот'л)-котао

коти- излежу се

коџа-много

крал- крао

крвник-зао човек, овчји крпељ

крвопија- лош човек

кротка-мирна

кротко –полако

кротка – мирна

крпи – шије, сашива поцепано

крџалије- бандитске чете које су пресретале Турке негде ба почетку 18 века (1792-1806.године), убијали и пљачкали:

често су нападали и поткрадали стоку и оримали сточарима Србима, па се тога становништво по други пут расељавало у планинама у црнотравском, лужничком и власотиначком крају

куде-где

куј- ко

кукавица – птица, човек без карактера

куковдан- неће никада да буде (јер кукавица „нема дан“

купил-купио

купен- купљен

курата –лоша срећа

курвалук-прељуба, варање у браку,

куса – једе кашиком, кратка сукња

кусо- кратко

кутрак- пас „трећак“, мало порасло штене пса

кућевне-Кућне

куфер-кофер

кучка.-лоша жена, керуша

куче-пас

Л

„Лагал“- лагао, лаж, не узвраћена љубав, удварање

лагарија-шаљивост, духовита „лаж“, лажов, превара

‘ладно – хладно

„лаје“ – велика причалица, склоност оговарању

лањски – предходна година

‘леб- хлеб

‘лебац – хлеб

легало – кућа, штала. стаја, тор

лежарина- лежи се а ништа не ради, надница плаћена печалбару када је кишни дан

лелеје се – лелуја се, слабог здравља

лелејка-дечја изаткана рукотворевина од вуне на разбоју у којој се носи дете на леђима или љушка у љуљашку

„л’же“- „лаже“, не узвраћа љубав

„л’жу ае“-„лажу се“ (воле се)

лизгуз –реч пошалице када се неко искија

лија- лисица

липсал-липсао, угинуо

липши – умри

лисје-Лишће

л’ка – лака

л’ко – лако

лозје – лозје, виноград

локмаш – који граби туђе, похлепан човек

ломоти-непотребно говори, лупетње, свашта говори, стално нешто прича

л’цка –лацка, неко те спомиње

лочка-мала барица воде направљена стопалом говечета

Љ

„Љуто“- вредно, налати на посао, свађалица

љушка-Љуљашка

М

Маћија-маћеха

Мејана -механа, кафана, крчма

Мучил-мучио

Мотовилка-дрвена наптрава за мотање пређе за ткање на разбоју

Мислил-мислио

Младунци-млади брачни пар

Младенци-верски празник посвећен младом брачном пару после направљене свадбе

Милцацајац-милиционер

Метер-зидарски метар

Молија-молиои

Малко-мало

Млого-много

Мераклија- превелика љубав према нечему: женама, вину и ракији

Мајете-луњање, скитња по село

Мру-умиру

Мерак-воља, нешто се превише воли

Млоги-многи

Мукачки-посмуклост

Манџа-јело

Маузер- немача реч (пусшка „маузерка“)

Мотка-тојага, дрвени штап за батине

Могаре-магаре

Малер – нека несрећа

Модар – плав

Млого – много

Му – узречица

Матер – мајка

Мукачки -подмуклост

Море – узречица

Мазница – дволична особа

Малкице – мало

Мазан – подмукла особа

Мандало – неважна особа

Млати – удара

Манџа- јело

Мојега – узречица мушкарца

Мазгов -нерадник

Маџар плот- плот зидан каменом или прућем плетен

Масница – модрица од удара

Могарица- велики кашаљ

Муфљуз – лоша особа

Муда- мошнице

Мишоловка- справа за хватање мишева

Мрте- узречица

Мајал- скитао се

Мајачина – скитња

Магаре –домаћа животиња

Мајање- скитња

Н

Немог’л-није могао

Нарани-нахрани

Недош’л-није доша, женска клетва

Наз’д- назад

Некакој-некако

Неработи-неуради

Непројдоше-непрођоше

Нек'д-некад

Непројдоше-непрођоше

Навреви-наговори, наприча, исприча

Никој-нико

Неје-није

Ножице.-овчарске маказе

Ник'д-никад

Најебаја-најебао, надрљао, неприлеке у животу,

Нагазија-нагазио,

Несам-нисам

Најмалечко-најмање

Наполиц-напола, половина дневнице или добити у обради земље

Наиде-наиђе

Нес'м-нисам

Н'ћ'с-ноћас

Неналитај-незалитај се, нежури

Неаје-нереагује, незаинетерсован (чује ал неаје), прави се глув

Натрескал се-напио се, птерао у алкохолу, заљубио се

Нашеја-нашао

Неје – није

Натрескал се- заљубио се

Напраје- направе

Нараним – нахраним

Наџгари- набоде

Наденем – ставим

Несвртала – није свраћала

Најголема – највећа

Најголем – највећи

Напија се – напио се

Најдем – нађем

Ницају – ничу

Најак – најачи

Немало –нема се

Најели – нахранили

Неимал- никада не имао

Неврнул се- не вратио се

Невидел – не видео

Неподигал се- не подигао се, постао непокретан

Немка – занемео, губљење говора

Нагрнуја – нагрнуо(рад мотиком у окопавању кукуруза или кромпира у поље)

Њ
Њојзин-њен
њокавица- нос
њума – њу, ње

О

Обличишта- нечасне радње, срамотно, неморално (подај му тој па му гле' обличишта) срамотно, неморално

Обешено (накачено) – стављено на клин зида, урађено (нема месено па обешено)

обукеја-обукао

овија-ови

овој – ово

оволки – оволики

овуј-ову, ово, показатељ узимања

ог'њ(огењ, огањ)-ватра

одила – ходала

одлати – скита се, вдалама

одвугла – влажна

одма’- одмах

од’мна-одавна, недавно

однел.-однео

оженил се -оженио се

озгор-одозго

ој- узречица

ооди- дођи, иди, путује

оодимо-путујемо, идемо

оојј- молим, одговор на одзив

опако- опасно, страшно

Оп’нци-опанци:свињски , правени од коже (шумадински), гумени пиротски од гуме

опоује-певање молитве од свештеника, кадење уз молитву,

ората (оратешка)-разговор, говор

ората-говори

оратил-говорио

оратила – говорила

„Орашлике“-бонбоне направљене од ораха код мајстора бонбонџије

орезил-усрао се, унередио се, прљав човек,

ор’л – птица грабљивица орао

оро – народно коло

осиљке-бодљикаве иглице класја од жита,

остаја-остао

острило-оштрило, брус за оштрење коса

отидне-отишао

отидо-одлазим

отишеја-отишао

отиш’л-отишао

„откидао“-узимао

Отоше (одоше)- отидоше, отишли су

отпале – одпале

отуд – показно место кретања

отцекла – одсекла

оћала-хтела

оћаравел – оћоравео, остао без вида

‘оћу-хоћу

‘оче (‘оће)- хоће

очукал-очукао, ударио, поломио, штета,

оџак-димњак

П

Падал-падао

палаверка-жена која оговара, преноси вести

палитика- политика

панађур-вашар

пандиљ-део одеће, постиљак (пелена)

пандур-жандар, полицајац, сеоски кмет, општински чиновник који наплаћује порез у село

паприче – мала љута паприка

пара-новац, доходак, плата

параман-део одеће

парамање-одећа

пари- новац,

патка- мушки полни орган, перната птица, домаћа живина

пачвара- прљаава крпа, прљав човек, човек с којим сви „бришу“патос

пекљавина – особа која се свуда меша

пенило- пена од сапуна

пепељив – пепељаст, мало луцкаст

петал-петао

пет’л – петао

печал (пекал)-туга, бол, зарада, материјална добит

печалба- надница, тежачење, аргатлук, работа

печаловник (печалбар)- човек који иде у печалбу, ради да би нешто зарадио, надничари, аргатин (зидар, циглар, пинтер..)

печаловина-зарада у печалбу

печено- готова ствар, свршено, дато

пијанка-весеље

пијавица- животињка која живи у воду

пилајка – младо пиле, лепа млада девојка

писувал-писао, пише оловком

питују-питају, распитују се, наводаџисање девојке

пладне-подне

побегал-побегао

повалене – похвалене

поврте се-снебива се, нешто тражи, окретање

поврта-приговара старијој особи

подаде-даје му, услуга подебел-дебљи

подвешка – канап женске плетене чарапе од вуне доколеница

подмуклица – прљава особа

подолеко- подалеко, још даље, подаље

поганац – миш

поголема-повећа

погребоја – стално кашиком гребе шерпе, збирање остатка, задње рођено дете

поитај-пожури

појдомо-пођомо

полипсали – помрли, угинули

полипшу-угину

лол'чке-полако

полог-кокошје гнездо на коме се сносе јаја

полочајке- плочајке, плочице од камена

пол’чке-полако

помор – смрт

понекоје-понеко

пооре- Иоре њива дрвеним ралом, плугом или тракторм

поп-свештеник

попадија – супруга (жена) свештеника (попа)

попадиче-попвова(свештеникова ћерка

пописували-пописали

попке-женски гумени опанци

попује – дели савете

порецијa- оштински чиновник који наплаћује порез

потрепоја – стално трепће очима, човек са одређеном маном

попадиче-попвова(свештеникова ћерка

порекла – одустала од „дате речи“ за удају

порева – повраћа

поприке-паприке

посналажљив-више сналажљив, довитљивост, сналажљивост

пострадосмо – нека невоља

потикала се – изгубила се, губљење орјентира живота

почука – потроши, поломи, изломи, што заради све потроши

пошал – пошао

предузимач (предузетник)- приватни послодавац, груповођа

прозевушка-жена која се прозева од нерада, нерадник, лења жена

пројде-прође

праили-правили

прдне- испушта гасове

привати-прихвати, „прими“ се посађено дрво

призетко – призећен, момак заснива породицу у породици девојке

пријавил-пријавио

прикане-пријатељу

„прича“-догађај, начињена штета на село

преапаја се – ујео се

преврнула – окренула

прекарал-претерао

Прекара се-умре, прошло време за парење животиња, презрело воће

премена- девојачко рубље

премењује-пресвлачи

премла-велики страх од нечега

прегњеталце-стомак

препреза – мења „страну“ у јарам при орању плугом њиве воловима

прооди-пролази

прорадују се –провеселе асе на неко весеље, радост у кући

претурила се- уплашила се

пупче-пупак детета, пупчана врпца

Р

Работа-посао, рад, зарада

р’жен- ражен хлеб

разбој- дрвена справа за ткање текстила

разболеја-разболео

разболел- разболео

разнел-разнео

радела-радила

ракија- алкохолно пиће

‘рана-храна

ранил-’ранио, хранио, рана од пушчаног метка

ранке – узречица у клетви („Ранке“-нека тешка болест)

распрштал- распрштао, разнео

раштркале се – разишле се на све стране

рек’л-рекао, казао

рекне- каже, казала

рекнуја-рекао, казао

рекнула-рекла

речеми – каже ми, казао ми

р’ж- биљка раж

рија- њушком свиња њушка у ливаду

рипа – скаче

рипче –вагина код девојчице, умиљатост према женском детету

рис- дивља мачка

ровине-увала од рудокопа

роди- рађање, берићет у поље, невоља

родија се -родио се, откачио се неког бељаја, рађање

С

Сабајле(собаље)-рану ујутру, пре изласка сунца

сабор(собор)-игранка, окупљање људи уз музику на верски празник

савељка-дрвена направа за разбој за ткање на село

саг-сад

сарани – сахрани, уништи

сас-са

свекрва – мајка момка

свитке – свитац, „свитци“(мутно са „звездицама“ у очима од удараца)

св’ки-сваки

св’ку-сваку

сво-целокупно, све

сврака – птица

с’г-сад

седењкање-седењка, зимско ноћно окупљање девојака и момака по кућама

сеиз-коњушар

сеир (Саир)-шега,шала., подсмех

секирација – брига, нервоза, напетост

селска-сеоска

синидар- сеница птица певачивца

синко-сине

Сиротиња – сиромаштво, сиромах

Синџир- гвоздени ланац којим се везује пас

сирење-сир

Сиротија – сиромашрно стање

„ситно“-мали број дана до одслужења војске

ситулација-ситуација

скомина – киселост

скршлила – сломила, поломила

скрше-сломе, поломе

славеј – славуј

слама –стабљике после вршидбе на гумну од ражи и овца и јечма

сл’зе-сузе

сливе-шљиве

сломил – сломио

слуговање-слуга, надничар код газде (сточар)

с’м-сам

смејурија-смех

сми – нешто лоше

смишљаја-смишљао

снајка-невеста, млада удата девојка

сњума- с њом

собује- изује

совељка – дрвена направа на којој се мота пређа са којом се ткаје на дрвеном разбоју

сојка- птица певачица

сол-со

сокак-сеоски пут у насеље, тесна улица, крстопутина у село, место окупљања,

сомун- бели хлеб

сотона – ђаво

софра-трпеза, дрвени мали округло ниски сто

спијете-спавате

спи –спава, нерадник

спим-спавам

„рединка“-средњи део, унтрашњи део хлеба без корице

старејога-старијег

„старкан“-стари војник

старојко-стари сват (побратим)

старудије-старо, неупотребљиво

старчуга – старац, стара мушка особа

стегнул – стегнуо

стигнаја – стигао

Стока – домаћа животиња, лоша особа, поквареност

стра’-страх

стринка-стрина, жена стрица

стр’на-страна

суне се-окрене се

сурци –измет псета, прљаве особе

Т

Таг-тад

„тврд“ – тешка особа

„тврдица“- штедљива особа, саможивеник

такој – тако

тамњан – творевина од воска (меда пчеле)

танте – узречица

татабица- врста штетног инсекта, штетан човек

татко- отац

т’г-тад

т’д-тад

теј- те (теј овце-те овце)

тепа – удара, батина

„тепање“-батине, туча, умиљатост према детету

„тепаш“-удараш, уљигивање, додворавање

терање-изоран плугом један део њиве на село, излазак стоке,

приморавање

тија- тај, они. такви

т’ј-тај

тканица-мушки изаткан појас од вуне

т’кој-тако

т’нко-танко

тој-то

тојага-дрвени штап овчара и говедара

тојаче-тојага, мали штап

тотије- то је

топка-букет љубичица

трабуња – много прича

транакоп- будак, мотика

„трећак“- млади во од три године

трешти – много се чује, гласност

„трлица“- причалица, дрвена направа за грубо одвајање стабљике конопља и влакана

тријанка- врста шљиве, шљива са три стабла из једног корена (три четалке- три крака; пошалица за мушки полни орган са мошницама или за женски)

троношка-мала столица са три ногара

тропа-гласно говори

трпен- трпљен, који ћути, издржљив

трмомуте-нешто неко мути, превртљивац

трупчики-мали трупци (обла дрва)

тугичке- узречица сажаљења

туј-ту

тулбен-бела марама

туњав- неокретљив

тура – стављa

турај-стављај

туп- не изоштрен, приглуп

тупан – бубањ, гоч, музички инструмент

Ћ

Ће- узречица, потврдно (ће буде)

ћера-тера

ћеримиџија (ћиримиџија)-печалбар, надничар, аргатин

ђидија – јунак

ђугум-глинена посуда

ћорав – не види

ћотек- тепање, батина

ћорча – приглуп, не види

ћурка – приглупа женска особа

ћушне-гурне га

ћушнем-гурнем

У

Убава-лепа

убави – лепи

убаво-лепо

убавило-лепота

убери се- узми се (узми се у памет)

убија-убијо, повредио се

ували се- ухвати се

ували га-ухвати га

увалио- ухватио

удал-удао ћерку

„ударен“- приглуп

ударил-ударио

удзрту-заглеђују

удри- удари, батина

узеја-узео

узрел-узрео, доба старости

ујани-ујахао

ујка- ујак

умочаја-умочао, умокрио се, упишао се

умочал-упишао се, умокрио се

умреја-умро

упецаја се- упецао се

уработи-уради

урекнула га- урочила га

утепаја-утепао, убио, батина

утепал-убио, батина, ударио, тукао,

утепала-ударила

учукан-приглуп, уштровен вепар, уштогољен (ован или во)

учкур- канап

уш’л-ушао

Ф

фала- хвала

фали-хвали, недостаје нешто

„Фењер“- сточарска лампа на гас(петролеј) „фазан“, светиљка

Х

Холштапер-безобразник, прљав човек

Ц

Царевица-кукуруз

ц’вти-цавти, цвета

цврсто-чврсто

цврцц (Милојка!)!-бити (као бити или као био Милојка!)

цел-цео

целивка-пољубац

целивување-љубљење

„цепи“- добро ради, секиром раздваја цепанице

цвили- плаче, јауче

црепуља-овална глинена посуда у којој се пече хлеб испод сача на огњишту

цркја-цркао, умро

цркни- умри

цркнул-цркао, умро

цуни-пољуби

Ч

Ча'-стриц

чакшире- панталоне

чамовина-даске дрвета од чама(бора)

чантра-чутура, торба

чебрњак-обло дрво на који се носио велики котао са водом са извора

'чела-пчела

чемерика-врста отровне биљке

ченгела- кривудава кука на којој се стављају ствари (Помагало од гвожђа у облику слова латинице У са кукама на крају)

черечи се-кривљење женских ногу, срам, стид

черге- покривка, ткани ћилим на разбоју

чешља- крађа, уређење косе чешљом

читал-читао

ч'к-чак

чкола-школа

ч'с-час

чување-добар однос према ближњему

чума-куга

чумка-чума, куга

ч'чкољ- чачкољ, дете које се стално задиркује

Џ

Џабелеске-џабе, бесплатно, испод цене

џаболебоња- нерадник

џака-тражи

поџакала-оговарала, разговарала

џамбас-укротитењ дивљих коња

џивџану- врабац, умиљато тепање малом детету

џиброња- прљава особа, џибра(прљави остатак после печења ракије на казану)

џинче-љуто паприче(паприка)

џигерица- део тела

џезвија- штета, одштета,

Ш

„шала“- кокетирање

шаљивџија-шерет, човек који воли шале

шарен:- који вара жену у браку

шарене- ћилим са шарама, неверне жене

штала- стаја за крупну стоку

шатровачки-говорни језик сточара и печалбара

шева- птица певачица, кривуда лево и десно

шиљ’к-шиљак

швалер-љубавник

шврљка-прељуба, лажов, неповерљива особа

шљива- воће

шљивар-воћњак

штала- стаја за крупну стоку

шиша-узречица, скидање косе код берберина

шише-пљосато стаклена посуда за ракију

шпанцир-мајање, скитња

шондаш-завитлаваш

штрапка- стопа животиње

штркљаш-када се неко осили, говече се „штркља“(када су летње врућине говече подигне реп када га уједе „зоља“ и неком силом трчи да гази све пред собом: кукуруз, жито)

штровен-уштогољен, вађење тестиса код вепра

штудир-лутање, луњање, лутање без циља, скитња

штурка се- нешто тражи без циља

шубара- капа од штављене овчје коже

шунел- бежање

ДЗ (S)

ДЗвер- звер, дивља животиња, лош човек

ДЗмни – чврст ход (кад се хода „земља да се тресе“), тресе се

ДЗвере се- чуде се, зачуђени

ДЗид-зид

ДЗидар-зидар

ДЗвиска-Двиска, млада овца која се није јагњила

ДЗомбав-Зомбав, лошег изгледа у лицу

*

(Из рукописа ПЕЧАЛНИК (Власотинце, 2015.г)-Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије
Речник архаизма и локализма: Стр. 285-310
ISBN 978-86-918-837-2-0
1. Младеновић, Мирослав, 1948-/приређивач, сакупљач-аутор додатног текста-

COBISS.SR- ID 218160140

* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (7)

А

Акне-натера, набије, утера

Апне-уједе

ајд'-хајде, чаком, одмах, отпоздрав,

алал-узречица похвале:алал вера

алатка- *урац, пенис, мушки полни орган

аљавотина- преличотина, измотава се , прави се чакнут,

абре-узречица, знак чуђења

Б

блесав-неразуман човек

башта-отац

богче-Бога

баба-ташта

биров-сеоски кмет

бијен-тучен, претучен

бодцка-бодља од јежа

братац-пријатељ

брљча- шашав, будаласт,

брљива-будаласта

бађавџија-нерадбик

битанга-лош човек, безобразник,

банзов(бандзов)-неразуман човек, тупавко

бараба-лош човек

блаи-блеје

буљав-разокав, једноглед, велике очи

буљина-птица сова

буљи-негде гледа, скривен поглед

булка-разбулкано зрно кукуруза на ватри, цревени мак

В

видело-светлост

врни се-врати се

врљај-бацај

влачези-дрвена направа за сточну запрегу

вртам-враћам

викам-зовем

вашљиво-прљаво

вурда бабо- врста млечног производа, узречица

вицкаст-шаљив, који зна вицеве

вуна кићо-узречица у шали

ванџирала-побеснела, полудела, гневна

вуцибатина-покварен човек, прљав и зао човек, лажов

вутара-женска сукња од вуне овце

ваћање-хватање, сексуално злостављање жена

вр’-врх

Г

газдарица-домаћица куће

гузица-задњица

гу-је

ги-их

гњевница-дневница

гумен- савитљив као гума

грнци-посуђе од печене глине

гол’-го

голем-велики

глувча-глув, недочује,

гужњак-задњица

гле-гледај

гузан-крив, грешан

гузоња-син високог државника на функцији

гадан-опак, зао

говно-гомно, лош човек, измет

гомњар-прљав човек

гаде један-прљав човек, поквареност,

гњидо једна-поквареност, дволичност

гадурија-поквареност, прљавштина, покварен човек

градина-башта

гагрица-скрчав човек, саможивеник

глибава-трома

губав-неком прљавштином обележен, са крастама

глупча-будала

глупав-будаласт

глувара-који само луња, ноћна луталица, иде од куће до куће,

голоигра- грбља,

Д

детенце-дете

детиња-дечја

домаћица-супруга, жена домаћина

дупенце-дечја засњица, дечје дупе

дупе-задњица

дојдо-дођох

дом-кућа

дадем-дајем

држ му-држи га

де-узречица у говору

докурчи-досади

детињо-дечје

докурчило-досадило

до мојега-узречица, до курца, љутња

дрви се-ерекција пениса-мушког полног органа, прави се важан

дркаџија-орални сношај мушкарца, који га дрка, љутња,несналажљив мушкарац,

дада-старија сестра , сека, дода

дрљав- ујутру неумивен, неуредан

дрмбољ- стари назив за неки музички инструмент

двиска(дзвиска)-млада овца која се није јагњила

дуни му-дувај устима

дупеста-велика женска задњица, згодна жена

дигал(дигнул) се-дигао се, пенис(*урац) у ерекцији

драгичка-порука, абер, исказ поруке

динарче-динар, новац

Ђ

ђока-курац, пенис, зајебанција, шала

ђура-узречица, „шије му га ђура“, исказ незадовољства,

ђубре непрегорело-прљава особа, поквареност,

ђувечар-особа која воли јело ђувеч, мајстор грнчар који прави глинену посуду ђувеч, нерадник

ђилкош-непочишан младић на село, обешењак,

Е

еве-ево

еооо-погрдна мушка шала на село, зајебанција, узречица,

Ж

женче-млада удата жена

живо-све што се креће

жвајзне-удари

жвизне-утера

женка-жута цвеђка у градини, жуто цвеће,

женски петко-мушкарац који ради женске послове

женска-жена, женска особа, млада девојка

З

збиберим-начукам, набијем, утерам

збрзи-утера

звизне-удари

заработил-зарада

зајебанција-шала, пошалица, подскочица

зајебавај-шала, задиркује, пошалица

зајеби ме-остави ме на миру, не досађуј

зезам-терање шеге, пошалица да се скрати досада

збије-утера

загуљотина-џандрљав човек, чудна особа, незгодан човек, лоше нарави

зајебант,-шалџија, особа која ствара смех у друштву

загуљен-незгодан, неприступачан

зажуљија-особа која слабо види, млакавост

зајеба се-узречица, учинио грешку

зевзак-нерадник, приглуп

згуза-отпозади

загорела(загорел)-јака сексуална жеља жене и мушкарца на село

И

искочил-изашао

испилило-искубао, очерупао

J

Јебем-сексуални чин

јес'-јесте

јеби се-узречица у говору

јеби га-узречица у говору

ју-узречица уговору

јебал-јебао, сексуални чин

јебем ги-јебем их, пошалица

*ебе ми се-узречица у говору

јебана-жена после сексуалног односа са мушкарцем, трома особа, губитник,

јеботе-узречица, знак чуђења,

јебачина-сексуалност

јебиветар-несигурна особа, особа без поверења, неспособност у раду, јебан-губитник,

јебање-секс

јебаја (јебал)-јебао, сексуални чин,

јебурљива-жена која много воли да се *ебе, сексуална жена,

јебу се-полни однос мушкарца и жене

К

Курвинска-прљава посла, нечиста, жена која стално мења мушкарце,

Куј-који

к'д-кад

кумица-жена (супруга) кума

крвч'к-крв

крс'-крст

курац-мушки полни орган

кво-шта

куга-болест

кур’ц-курац, пенис

крши-ломи

курчи се-прави се важан

курајбер-мангуп

качамак-српски специјалитет од пројног(жутог) и белог брашна куде(киде)-где

краваj-мала погачица

калај-средство за калаисање бакарних посуда,

компир-кромпир

куре-мало дете, дечје паче

курата срећа-лоша срећа, незгода, губитник,

керуша-женка ловачког пса

кретен-будала

кучка-женка пса, лоша жена

курвештија-лоша жена, прељуба жене

куроња-мали дечак,

Л

‘лебац-хлеб

‘лебарник-фуруна за печење хлеба,

лепче-хлеб

локмаџија-пијаница, алкохоличар, похлепна особа

лопужа-лопов

липсоња-неухрањена особа, млитав,

луша-пичка, вагина, женски полни орган, узречица:“чукам си лушу“,

локатори-пијандуре, алкохоличари

лочу-пију

Љ

љубеш(Горњи и доњи)-уста или полни орган

М

материна- мајкина

матер-мајка

мунем-стави га

море-изречица у говору

мојега-узречица мушкарца у послу, *урац, мушки полни орган, пенис

муда-мошнице мушкарца, мушка јаја

модар-плав

мрсомудоња-који ствара проблеме, лоша особа,

мати-мајка

матовилка-дрвена направа за мотање пређе, *урац, мушки полни орган

манџа-јело

мустаћи-бркови код мушкарца

моја ме-узречица жена у говору

малечко-мало, није велико

малко-сасвим мало

мајмуну један-љутња на другу осубу, мајмуне један, глупак,

менђушар-особа која носи менђуше на ушима, млитава особа,

муж-ожењен мушкарац

мудоња-млак, тром, нерадник

манда се-скита се

мандало-скитара, бетзвредна особа, дрвена направа с којом се затварала дрвена врата

млого-много

мазгов-нерадник, тупава особа, себичност,

масница-модрица од батина по телу

мућкарош-лоша особа, стално нешто мућка, нерадник

мрс-свињокољ у јесен, маст, полни однос

Н

натрескам-набијем,

нанче-мајку ти

накарам-набијем

невеста-млада удата жена

начукам-набијем

нагузим-сексуални чин

нес'м-нисам

неје-није

напрај-направи

напсува-напсовао

не пиздари-не галами,

набутам-нагурам

најебао је-надрљао је

напичњак-женска особа која се прави важна, млада жена

најеба га-велика мука, у невољи

ник’д-никад

нејебана-жена без секса, невољна жена,

најебал си-надрљао си, у проблемима,

накарал-утерао

напраил-направио

непосолен-неразуман човек

натрти се-нагузи се

начукал-начукао, сексуални чин мушкарца

нумеје-не уме, не зна

Њ

њума-узречица жена, њој

О

оплајвазим-мушка пошалица

овам-пвамо

овуј-ову

овој-ово

од’мна-одавна

опасена-поједена трава у ливади, чакнута

‘оћеш-хоћеш

‘опрем-мушка пошалица

одјеби-бежи од мене, љутња, склони се

‘остар-оштар

отишеја (отишаја)-отишао

опалим-спалим, сексуалност,

омакнем-набијен, сексуалност

обед-ручак

одма’-одмах

отресем-начука, одјебем, сексуалност

омрси се-нешто *ебе, јебачина, секс,

обесил га-мушка пошалица за импотенцију, старост

оној-онмо

објаши-ујахати

опанци-обућа

П

поган-прљав човек,

погана-прљава жена

повитак-пелене

прди-пушта гасове

по списку-псовка целе фамилије

прљица-уста

пизда- *****, прљава особа, кукавица човек, преварант

печалбар-радник у надници, мучен радник,најамни радник у туђину

предузимач-приватни послодавац

прејеба-превари

прејебал,-преварио

посерем-љутња, незадовољство, нужда, измет човека

прокурцал-све потрошио

попиздио-разљутио се

пицајзла-кукавица, преварант

пичколизац-дволичњак, улизица

пичкара се-псује мајку

прцало-јебурљив, незрела особа

патка-курац, пенис, мушки полни орган

поголема-већа

прњка- њушка, нос

порасаја,-порастао, израстао

плакне-стави га

прдало-задњица, испуштање гасова

паница-чинија, тањир од печене глине

пичкица-згодна девојка

пиче-младо девојче, женски полни орган, мала девојчица

почекотина-који стално чека, смиреност, стрпљивост, узречица“стара почекотина“

појеба га-превари га

п’шкаш-пашлаш, пушта гасове

пијандура-алкохоличар

пицопевац-превртљив мушкарац,

перуника-биљка са плавим цветом,

проодио-проходао

почел-почео

поје-пева

Р

рђа-лоша особа, поквареност

работа-рад

рабаџија-трговац са запрежном стоком

раскурцал-све растурио, све потрошио, упропастио цео иметак,

разјеботина-лошо урађен посао,

рокне-удари

рутаво-јако, веома снажно, чврсто

размркала се-овца тражи овна да се пари

разбукарила се-свиња тражи вепра да се пари

разбуцал се-разјебао се, неконтролисано понашање

рогоња-будала, насамарен

риђосана-добра риба, згодна жена, боја женске косе

роспија-покварена жена,

рундов-пас

распикућа-растурач куће

разбуцана-разјебана, неочешљана жена, сеуксална жеља

рачеврљан-разбијен део крушке, набијено, последица ударца каменом у главу

рекнуја-рекао

С

спалим- утерм, натерам, набијем

стерам-натерам, набијем

сиса-дојка жене

сорта-врста, фамилија

спрегнем-савије, натегне, набије, утера

смрдљива-прљава жена, поквареност

стринка-стрина

семка-семенка, клица

совра-софра, трпеза за ручавање

смрдљиво-прљаво

стуј-с том

с’м-сам

сас-са

снајка-млада невеста, снаха, снаја

совце-са овцама

с’г-сад

скурцао-потрошио

сирома’-сиромах

стојко-курац, мушки полни орган, пенис

стр’на-страна

скрчав-цицијa, лош човек, недаје ништа, тврдица

скокам-набијем, утерам

стерам-натерам, утерам

сојка-птица певачица

само баје- гласно исказивање незадовољства, стално нешто прича

сивоњо-незналицо

спрегни се-намести се

спичкал-потрошио

смрдља-прљава

сврши-оргазам

струготина-отпадак дрвета после стругања дрвета на пилани(стругари)

срамотичина-безобразлук, недолично понашање

стоко-љутња, увреда

скапља-трома особа у послу

спрдачина-неозбиљност

сероња-неспособност

скецан-лошег физичког изгледа

суртук-будала

срдито дете-наљутено дете

селски-сеоски

свитке-светлост, бубаљке које светуцају ноћу

седнуја-сео

стра'-страх

Т

турим-ставим

тетка-сестра мајке

там-тамо

туп-незаоштрен, мушка пошалица

тија-тај

тврд-мушка пошалица

тупаџија-онај који нешто „тупи“, увек нешто поквари, поквареност

троши-ломи

тој-то

татко-отац

тојага-дрвени овчарски штап

тараба-истесана даска до метар дужине са шиљком на врху

тртоња-онај који се „трти“, доказивање у послу, свуда се наплиће, тикван-глупан

транакоп(будак)-копач, шиљата мотика

туца се-јебе се, врши сексуални однос

тврдица-шкрт

Ћ

ћорча-има слаб вид, неналажљив, погрдна изреака према оном ко слабо види

ћорави-не види добро

ћуране-погрдна увреда према мушкарцу

ћурко-погрда увреда према жени

ћускија-глупак, гвоздена полуга

ћутук-глупак, крњуга, суб одсечак одсеченог стабла букве

ћулавка- обележен неком маном : „има ћулавку на главу“ , чуперак дечака на глави

ћопша-погрдна изрека за оног што храмље, има једну краћу ногу, тром,

У

узо-узео

укачи-попео се

упрчил-дигао га, усправио се,

укоравија-укоравио, учврстен,

уапеш-уједеш

ујани-ујаши

утепаја-утепао, убио, батине,

умреја-умро

усмрдеја-усмрдео

Ф

Фамилија-ужа породица

фртаљ-четвртина

Х

Ц

Цуне-пољуби

Цревар-погрдан назив за лоше људе у Власотинцу, нерадник,

цвика-плаши се

циганштура-погрдан назив за лоше цигане, погрдан назив за лопове и лажове

цимир-узречица: „цимир *****“, плачљиво дете,

цмиздри-плачљивко, дете које плаче без разлога ,

цинкарош-дволичњак, преварант, потказивач

цепанка-незграпни мушкатац, дужни метар расцепаног облог дрвета,

Ч

човка-глава

чукам-јебем, набијем, мушка пошалица

чукало-мушки уд, особа која много прича

чешире(чакшире)-панталоне ручно скоројене од вуненог платна(клашње)

чивта се-рита се

Џ

џандрљало-покварен човек

џерима-проклетство несрећа

џеремољина-пичка, погрдна женска шала, ,,пуста џеремољина сваштa рађа“, женски полни орган

џибра-прљави остатак коштица шљива после печења ракије на казану, прљава особа, поквареност, погрдна увреда

џукела-будала

џомбав-нераван

Ш

Шашав-лудцакст

Шија-врат

ш’ш’књ си-откачен блесав

шибне-удари

шугаво-неухрањено, прљаво

шуга-кожна болест

шупељка-музички инструмент окарина направљен од глине, погрдна мушка шала

шоња-несналажљива особа, погрдна шала, приглуп

шмокља-погрдна шала, несређеност,

шипарица-млада свиња која се први пут пари, млада девојка

шпиртосан-превише уморан, без снаге

шврља-прељуба, пише оловком

шиљокуран-незрела особа, пубертетлије,

шилибајзер-недорасла особа, преварант

шиљеже-младо јагње од овце
Ш.Л.Б-шашав, луд и брљив, мушка пошалица:"ти си Ш.Л.Б"
шинтер-пас
шише-флаша, стаклена боца
* * *
(***Из књиге :- ПСОВКЕ И РУЖНЕ РЕЧИ ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ-ПОВЛАСИЊЕ (2015.г.Власотинце)-Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)***

Издавач:Аутор и Удружење писаца Србије и окружења

Речник архаизма и локализма:стр. 96-100
ISBN 978-86-918.837-1.3(М.М)

COBISS.SR - ID
* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (8)

Амбари-дрвена “четвртаста” направа за смештај жита на село

бадњак – храстова или букова облица дугачка и по више метара, којом се врше обредни ритуали у време Божића

Б'дњи-Бадњи

баница-пита гужвара, прави се ручно сукаљком(оклагијом)

брале-брате

воћке-исушено воће на сунцу у “низи” или насечено у полумесечном облику, које има магиску моћ у времену Божића

воче-воће

вракњица-мала дрвена спољна вратанца на кућу

гламња-ужарено дрво, жар

гумно-место где се врше жито са кравама или коњима

гуша-грло

готве-спремају

гу-је

д’н-дан

д’ни-дани

довати-дохвати

дојде-дође

дрвник-место где се секиром у дворишту секу дрва

жестина-женска особа

жњу-жању

здравје-здравље

зајде-зађе

замет-обор у виду ограде за овце

Ижа-кућа, (свк. *Iža*, мађ. *Izsa*) је насељено мјесто са административним статусом сеоске општине (свк. *obec*) у округу Коморан, у Њитранском крају, Словачка Република.(Подвукао:М.М)

караконџул-“мушки ђаво”,

караконџула-“женски ђаво”,

к’д-кад

кноћи-вечерас

Коледа-Бадње вече, Бадњи дан

коледари-група дечака (мала коледа) или младића

(велика коледа) који маскирани изводе коледарске песме

у очи Божића

колеђани-коледари

“колеђан”-обредни хлеб за бадње вече

Колеђанице-обредни хлебови са фигурама:куће, стоке,

поља..

“колеђанке”-обредни колачићи са фигурама

колко-колико

“колца”-коло с плетено од божићне слане и црвеним концем са Бадње вечери

кравајче-мала погачица хлеба

куј-ко

кој-ко

кука-маша за мешање жара у кубету или шпорету на дрва

‘лебови-хлебови

лозје-виноград

напрајм-направим

неје-није

немож’-неможе

ов’с-овас

облажи-проба, омрси, узме

огањ-ватра

оздравеје-оздрави

орашњак- баница(пита) направљена са орасима

‘оће-хоће

оче- ‘оће, хоће

пилитија-птице

печенка-врста тикве-бундеве, која има обредну магиску моћ у време Божића

пара-новац

поубав-лепши

појду-пођу

пројде-прође

рацам-рађам

рчне-уботе

сабор-игранка

с’децу- са децом

сас-са

с’н-сан

спи-спава

сотоње(осотоње)-митска бића

Стевандовдан-Св.стефан, трећи дан Божића

столичка-столица

сушеничка-сушеница, сушено месо

такој-тако

т’г-тад

узне-узме

укачи се-попне се

торбичка-изаткана торба од козине и вуне од оваца

ћуприја-дрвени мост за запрежну стоку

царевица-кукуруз

чабар- дрвена посуда за ручну мужу млека оваца

че-ће

чу-ћу

“шумка”-бадњак

(***Из публикације :*** **БОЖИЋНИ ОБИЧАЈИ У ВЛАСОТИНАЧКОМ КРАЈУ И ОКОЛИНИ, 2015.г. Власотинце; Аутор:мирослав Б. Младеновић,-Мирац, Власотинце)**
Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)
Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

*** * ***

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (9)

‘Ајде-хајде

арно-добро

бија-био

видеја-видео

гу-је
д’нске-данас
дома-кући
забрајене-заборављене, забрањене

зарадују-развеселе

к’д-кад

кво-шта

куде-код

куј-ко

нашој-наше село

нек'д-некад

несмо-нисмо

обукеја-обукао

овој-ово

ондак-онда

отидне-отишао

отишеја-отишао

преслава-"мала слава", сеоска слава, послужница

работите-радите

рекаја-рекао, казао

рекнуја-рекао, казао

сас-са

с'г-сад

си-својој

славија-славио

с'тра-страх

'тел-хтео

тија-те, тих

тој-то

туј-ту

туримо-стависмо

увечер-увече

узеја-узео

умочаја-упишао, умокрио се

шалџија-шерет, шаљивџија

шега-шала

* * *

(***Из Публикације:*** **СЛАВЕ КАО СРПСКИ ОБИЧАЈ У ВЛАСОТИНАЧКОМ КРАЈУ, 2015.г., Власотинце; Аутор:Мирослав Б. Младеновић Мирац**

. Власотинце; Аутор:мирослав Б. Младеновић,-Мирац, Власотинце)

Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)

Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

* * *

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (10)

‘ајде-хајде

алев (ален)-црвен вунени конац

башта-отац

бил-био

бољ’-бољи

бучуг-дрвена посуда у кпојој се сакупља ракија

вр’-врх

Гар-црн,
Грбина-леђа
Гребенци-гвоздена напраба за чешљање вуне и конопља
гумно-место у дворишту где се кравама или коњима око “стожета”(набијен подбљи колац око метар ио у земљу) врши жито(пшеница, раж, овас, јечам)
дал’-дали
диза-диже
дигни –дижи, устани
дрисна (џенерика)-врста дивљих шљива

ете-узречица, сад

жалеје-жали, тугује

“избљује”-поврати

ил’-или

имал-имао

искочи-изађе, добије се

јед’н-један

каца-дрвена качарска посуда овалног облика у којој се стављају шљиве да превру из којих се у казану пече ракија

капак-део казана за печење ракије(дрвен, лимен, од бакра или од иловаче направљен и испечен код грнчара)

кво-шта

к'д-кад

кова-кофа

комине-превреле шљиве у каци спремне да се ставе у казан и пече ракија

котле-посуда за воду ваљкастог обила са једне стране отворена у којој се музло млеко, носила вода и брале шљиве

кравај-хлеб, обичај

кравајче-мала погачица хлеба за дете

"крчма"-част ракијом или вином за неки весели догађај у породици

"крушкар"-место са дивљим крушкама

куде-где

куј-ко

'лади-хлади

лесарке-исплетене од прућа чевороугло са стране и са дрвеним дном дрвене направе на двоколици за услуге запрежног превоза:кромпира, кукуруза, брашпна и шљива

лисје-лишће

матер-мајка

мерка-мера

"маџарке-модрице"-врста плавих шљива, пожегаче

младика-омлад од дрвета

мож'-може

муштакла-украсна биљка црвене боје

напрај-направи

напрајен-направљен

неје-није

овеј-ове

огари-оцрни

одозгор-одозго

ондак-онда

ора'-орах

'оће-хоће

“паток”-отпад, слаба ракија, задњи оток течности на лули казана у печењу ракије, која се пово ставља у комине за печење ракије

прангија-ручна гвоздена направа, с којом се барутом пуцало ради неког весеља у село

паниче- грнчарска дечја порција

“препек”-љута ракија

“постаџија”-жетварка која прва почне да жање жито одређује “ширину-постад” жетве за целу групу жетоаца на њиви

“постад”-“ширина” њиве за жћетву ручно српом или окопавање кукуруза у њиви са мотиком

работи-ради

рабуш- дрвена направа за мерење ракије, која је била нарезана на штапу: 1кг(литра), 2кг(литара), 5кг(литара), 15кг(литара)

рагожа-рогозина, исплетена од ражену сламу на којој се на под спава

рукољка-руковат ручно ожето жито српом

сабор-игранка

сас-са

с’г-сад

с’клчу-уситни се

склцане-уситњене

скога- с ким

сламарица-постељина од конопље на којој се спава а у њој се стављa слама од житарица

слива-шљива

“сташе”-преври, врење

стрижба-“сечење косе”, обичај, шишање оваца

тежињав- конац од кучина(конопља-лана), тежињава кошуља(пртена-ланена кошуља)

“тија”-тиха

Тодорица-верски празник

тој-то

Трновица-Св. Петка Трнова, вашар,

труп’ц-трупац, обло дрво ваљкастог облика

“туч”-дрвени чук

тура-стави

турало-стављало

убаво-лепо

царевица-кукуруз

чекија-ножић

черга-ткани ћилим од вуне

шија-врат

“шмек”-укус, мирис, питкост,

шумка-лист од липе(ораха) или неког другог дрвета

(***Из публикације :*** **НЕКИ СРПСКИ ОБИЧАЈ ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА И ОКОЛИНЕ, 2015.г., Власотинце; Аутор:Мирослав Б. Младеновић Мирац**
. Власотинце; Аутор:мирослав Б. Младеновић,-Мирац, Власотинце)
Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)
Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

*

РЕЧНИК АРХАИЗМА И ЛОКАЛИЗМА (11)

алено-црвено

астал- дрвени сто

баница-пита гужвара на старински начин

батлија-срећник, који доноси срећу

бежте-бежите

белег - вунено влакно од одело код врачања(бајања) врачарице

белеге - ознаке на тело човека
би-бих

бидермајер-букет цвећа од младе невесте

бил-био

благ-сладак

бубаљка-буба

вампири-митолошко биће из словенске митологије,

Вампир- реч српског порекла и сматра се дух умрлог

или леш кога је оживео зао дух или ђаво

ватају-хватају

вика-каже, говори

вратика-ђурђевданско цвеће

врне-врати

врља-баца

вртипоп-биљка Бела рада

гатање-бајање
гламња- непрегорело дрво (жар)
гу-је
дигли-устали
д'н-дан
дрвник-обло дрво, на кога се у току зиме секиром цепају кратка дрва цепанице за огрев у шпорету или кубету

дојду-дођу
дојде-дође
дунђери-грађевински мајстори
'ел-јер, јели

женка-украсно жуто цвеће у градини

жњу-жању

жње-жање

заветотина-веровање

зајде-заобиђе, опколи

залок-мало парче хлеба које се ставља у уста

запечали-заради

‘иљадарка-хиљадарка

Јеремија-верски празник (15 мај)

јер’м-јарам за запрежну стоку

јешан-има добар апетит, све једе, није пробирљив

качи-пење, ставља

качари-мајстори за израду каца и буради

какој-како

каравештица-“кара”(црн)+ “вештица”=црна вештица

к’д-кад

кноћи-вечерас

кладанац(кладенац)-извор ограђен чтвороглим обликом од камења

клувче-клубе

кравај-омешени округло обредни хлеб

кравајче-обредна мала погачица

колко-колико

колеђанка-обредни божићни колачић-погачка са
обредним шарама, погачица “плетеница”

кросно-вратило, део разбоја за ручно ткање

“крстопутина”-место где се “укрштају” сеоски путеви, на коме се праве и “растурају” мађије

куде-где

куј-ко

“ламкање”-љуљање јајета везаног за канап

‘лебац-хлеб

лећа-сочиво као грашак

лежечки-лежећи

мрешка-умирање

мађије(врачбине)-магија

магија-бацање чини и урока које чине маг, вештица или врач(врачарица)

младка-млада невеста

мом’к-момак

муне-подмукли ударац руком

наз'д-назад
напраји-направи

напредл’к-напредак

немож’-неможе

њон-њен

обртен-ђурђевданска биљка

овија-овај

ов’с- житарица овас

овакој-овако

“огаравени”-“оцрњени” црнином од ћумура (угља) или од црнила углења из прегорелог дрвета у шпорету на дрва

онија-овај, тај

“омаја”-вода испод воденичнок кола

Омајотина-нечиста сила, натприродна сила која човека доводи у “несвесном стању”

осотоње-вампири, натприродне силе

паре-новац

печалбар-најамни радник

печалба-сезонски посао печалбара, тежачки посао, мука

печаловина-зарада у печалби, надница сезонској радника

перашка-ускрсно мастено јаје за “цокање”

пет’л-петао

петал-петао

пилитија-птице, младе изведене птице или пилићи од кокошке

пипне-додирне

“пољак”-чувар поља

поубав-лепши

прегорел-прегорео

прерипи-прескочи

пројде-прође

продз(ѕ)рта- проглеђује
ргне (муне)-удари руком на подмукли начин у слабину

рчне-боде, убоде

сабор-игранка

Самобојка-ђурђевданска биљка, која има магиску моћ

од мађија

самовилка-тешка болест, шлог

сас-са

свиљаковина- дрво:граб, габар, габер

селин(селен)-магиска ђурђевданска биљка

с’н-сан

снајка-снаха, снаја, млада невеста

спи-спава

стовна-тестија, керамичка посуда од глине за воду

тој-то

толко-толико

треске-иверје

тура-ставља

узне-узме

уколко-уколико

умочан-попишан, умокрен

Урок-чини или неко зло, које изазива неку болест или

зло код људи и животиња

уторник-уторак

ћеремиџије-мајстори за ручну израду ћеремида

ћеремида-грађевински материјал од глине за покривање

кућа

целивају-љубе

цревца-црева

Чешљика(“Вампирка”)-боцкава трава висока око метар

шија-врат

шумка-лист од гране дрвета

(***Из Публикације:*** **Народна веровања (заветотине) из власотиначког краја и околине, 2015.г., Власотинце; Аутор:Мирослав Б. Младеновић Мирац**
. Власотинце; Аутор:мирослав Б. Младеновић,-Мирац, Власотинце)
Мирослав Б Младеновић Мирац локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије)
Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

*** * ***

IV

4. *ПРИЛОЗИ НАРОДНОГ ГОВОРА ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГА КРАЈА:*

4.1. *“Лопушњаначки говор”*

Од свих говора у овом крају “лопуњаначки говор”(са околним селима:Горња и Доња Лопушња, Равна Гора, Градиште, Самарница, Брезовица, Јастребац) има своје изговоре:дошаја, бија, ишаја-све до “Пољци”(од села Оращје и Ладовицу, до села:Конопница, Гложане, Стајковце, Прилепац и Батуловце).
У “пољцима” (раде у “поље” па их називамо “пољци”)-у изговору уместо речи дошаја, они говоре ДОЂОВАЈА (долазио)…
Занимљиво је да у селу Равна Гора и Лопушња једино се ту може чути овакав дијалекат у употреби речи: Ласица (лисица), лапов (лопов)-подвукао М.М 2013.г.

Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, локални етнолог и историчар и писац песама и прича на дијалекту југа Србије

28.јул 2013.године Власотинце, југ Србије

* * *

4.2. Народни говор брезовчана (Власотинце)

Занимљив је дијалект(народни говор брезовчана). У већини је дијалекат(наречје) косвско са призренског наречја, али има и речи из „торлачког“ наречја.

Поред употребе речи ишеја(ишаја)-ишао, дошеја(дошаја), запазио сам и употребу речи ЊУМА-са подручја околних села са леве стране Власотинце планинског побрђа и дела равничарслог дела:Лопушња, Градиште, Дадинце, Брезовица, Самарница, Равна Гора и вароши Власотинце.

Док како кажу „старије жене“ лопушњанке – доле од Орашје и Ладовицу се говори „пољским“ говором:“Дођуваја“…

Занимљива је употреба „старинског говора“ и сада на почетку 21. века брезовчана млађе генерације са свога дијалектолошког наречја.

Има и посебне архаичне речи у говору брезовчана које се одразило и на наречје насељеника из „торлачки“ крај; па тако са селима:Равни Дел, Г.Дејан, Крушевица, Црна Бара и Средор- тако и данас у говору се употребљава реч КИДЕ(где).

Још једну за мене „стару реч“ код брезовчана сам записао у употреби говора:АШЋУ. Када вас неко каже:“ Не ради то и то..“. Онда се употребљава реч АШЋУ (Зашто)?. Дакле реч АШЋУ значи ЗАШТО.

Ово је истраживачки део за дијектолошко-лингвистичко поље у проучавању говорног подручја југа Србије.
*

Запис: 7 новембар 2013.г. Власотинце, република Србија

Забележио: Мирослав Б.Младеновић локални етнолог и историчар Власотинце
* * *

4.3. *„ЗИДАРСКИ ЈЕЗИК" ЗИДАРА ПОВЛАСИЊА*

Зидари су имали свој немушти језик: ЗИДАРСКИ ЈЕЗИК; помоћу кога су само они могли да разговарају тако да их газде нису разумели приликом њихових тајних знакова у погледу приватности посла и живота у пордицама које су биле далеко од њих негде тамо далеко у печалбу. Интересантно да је тај језик још распрострањен код младих зидара печалбара Повласиња на Југу Србије.

Навешћемо неколико реченица употребе зидарског језика, значење речи и реченица и како се користи тај језик у погледу подела речи на слогове и „премештања" и додавања речи у слоговима речи.

Уркомиње је уобиње учалбупење.- Мирко је био у печабу

Уркомиње удео рање са ушурање уђевинуграње.-Мирко радео са Рашу у грађевину.

Уркомиње уобиње уракчиње.- Мирко је био чирак.

Устормање уратење да увипрање ултермање.- Мајстор тера чирака да прави малтер

Ударзиње са мистријом миње уцабање ултермање.-
Зидар са мистријом баца малтер

Објашњење говора зидарским језиком печабра у Повласиње.

На пример реч МИРК0 се изговара тако што се РЕЧ разложи на слогове: МИ РКО.

Тако што се између првог слога дела речи ставља на почетку слово У, а на заврештку другог слога речи се ставља реч ЊЕ.

Запис: 12.12.2011.г Власотинце Југ Србије

Казивачи: зидари Драгиша Станковић (1958.г) и   Иван Младеновић (1987.г) село Преданча (Дејан) Власотинце

Забележио: Мирослав Б. Младеновић Мирац локални етног и историчар

* * *

4.4. ШАТРОВАЧКИМ ЈЕЗИКОМ ВИШЕ НЕМА КО ДА ПРИЧА

Шатровачки језик био је званични језик комуницирања међу овчарима и надничарима, цигларима-црепарима, брдско планиског дела у власотиначком крају.

Педесетих година прошлога века сам и сам као дете у планини учио да се њме служим , док сам чувао стоку у селу Преданча, да говорим тим језиком.

Варијанте су биле различите-неки су изговарали речи тако што прво изговоре другу половину па онда прву половину речи у повезаном смилсу изговора.

На пример, моје име изговарало се *Ко-мир(Мирко) Новић-Млад(Младеновић).*
Слично си иговарало овим језиком и у Западној Македонији (село Црешњево, Македонски Брод)-јер и моја супруга као македонка се служила шатровачким језиком.

Овим језиком добро је говорила и моја снајка Зорица Станковић (рођена 1933.године у село Златићево-суседно село).

Добро се сећам да у у време мога детињства девојке су често говориле другачијим шатровачким језиком. Оне су пре сваког слога додавале слог –ци. Тако су моје име изговарале *Ци-Ми-цирко(Мирко), Ци-Мла-ци-но-ци-вић(Младеновић).*

Од мојих ученика шестога разреда школе села Шишава-Ломница, сакупио сам велику збирку шатровачких речи. Интересантно да се њихове мајке које имају по 35 година се добро служе шатровачким језиком, као и њихова деца у комуницирању, јер су им родитељи печалбари.
Њихов говор, а то је био говор њихових очева, дедова-зидара и циглара, печалбара, овчара, којим су они говорили да би се сигурније споразумевали у страном свету.
Они су разговарали тако што су после сваког слога додавали слово П и самогласник којим се завршава претходни слог.
Например, моје име би се тим начином изоварало *Ми-пи-рко-по Мла-па-де-пе-но-по-ви-пић(Мирко Младеновић).*
Ево још неколико речи исказане шатровачким језиком у село Ломница: *Милан(Мипиллапан), Милош(Мипилопош), Мирослав (Мипиропослапав), Столица(Стополипицапа)), Земља(Зепемљапа), Небо (Непебопо)...*

Данас се ових говора ретко ко и сећа, а још мање и говори. Овчара и говедара готово да више и нема, а циглари-зидари, печалбари, који су на тај начин комуницирали у себи непознатом свету и скривали своје итимне разговоре или се договарали о послу а да газде то не чују, све мање имају разлога да чувају своје тајне.
Остаје да је ово једно несистражено поље које заслужује дубље проучавање.
Запис: 2001.године село Доња Ломница и планински засеок Преданча (Г.Дејан, с.Златићево, Власотинце
Забележили:Аца Стаменковић, Митић Г Милан, Митић Б Милан ученици и наставник Мирослав Младеновић ОШ „Браћа миленковић“ с. Шишава, Власотинце
26.јануар 2008.године Мирослав Младеновић локални етнолог Власотинце
* * *

4.5. ПИСУВАЊЕ ПО ВЛАСОТИНАЧКИ

Д'нске сви орате
И писују по власотиначки,
Ал' није јасно куј власотиначки.
Д'л варошки и'л сељачки.
Сас коју страну,
Дал' онија низ Власину,
Ил' онија у саму варош,
Ил' онија окол' Власотинце,
Ил' онија по брда,
Ил' из другу власинску област.
Затој с'г и само Власотинце
Има мешовиту орату-оратешку.
Од свуда ората-оратешка,
На дијалект „ишеја“ орате
У Ваорш, Шишавци, Средорци
И још нека околна села.
А онај села по планину орате

На ишал, иш'л. Дош'л...
И сва драта-оратешка,
По центар у варош
Зборе си стари власотиначки
А насељеници по Росуљу
Орате и писују по планински.
(Извор: Збирка песма на дијалекту ПЛАНИНСКА ОРАТА,

Власотинце, 2008.г. стр.33, Аутор:Мирослав Младеновић Мирац)

*** * ***

4.6. ПАРТИЈАЦ

Еј мори, Стано комшике,
Мојег човека примили у партију,
Еј с’г си се праим важна,
Ко онеј комшике.
Ће будне главни у село.
Сви ће га питују за савет,
Ће ни будне пуна кућа сас људи,
Туј ће се држе конверенције.
Ће ми завиде комшике,
Што ми је муж партијац.
К’д си идем на пијац,
Из друга села ће ме питују,
А бре од к’д ти је муж партијац.
Пол’сно ће добијемо теј тачке:
Брашно, зејтин и шикер,
А и у школу ће учитељ питује децу:
„А бре од к’д ви је татко партијац“.
Пол’сно ће ги запослимо,
Нема шале татко им је партијац.
(Извор: Збирка песма на дијалекту ПЛАНИНСКА ОРАТА,

Власотинце, 2008.г. стр.47, Аутор:Мирослав Младеновић Мирац)

*** ***

4.7. АБЕР СА ПЛАНИНЕ

У села од моју планину,
Остадоше само старци на огњишта.
Све ређе абер од планину ми
Негде у далечину стиже.
Још у мени слика живи:
Остарела матер и башта,
Ко два пања, што постоје само,
Још су ту, крај огњишта.
Све ми ређе дооди
Стара мајка са бачал'
на тојагу.
У њега обавезно тури шише,
'Ел неје никако пила,
Власотиначку воду од водовод,
Ник'д се неје одвајала,
Од тој стаклено шишенце,
Сас планинску воду.
А и од месен 'леб од р'ж,
У задње године од 'шеницу,
Испечен у црепуљу под вршњик,
А доцкан у шпорет на дрва.
Јел неје јела 'леб од пекару.
У торбу тури сваштa,
Све што успут довати.
Нек'д зрелу сливу,
Нек'д дудињке и крушке,
Нек'д рамноделске,
Нек'д бољарчке јабуке.
У торбу тури баба
По које сварено јајце,
Малко ошав и сирење:
„Да ви баба зарадува,
Да ви посети да је жива,
А и еве пола кило ракију,
Поздрав од вашог деду.“

Пројде и тријес' километра,
Оди ногу преко ногу
Малко криви како гу крава убола
Сас две тојаге: 'Една за пртљаг – бачал'к
А онај друга за потпирање.
К'д је проодила кроз Рамни Дел,
Друшке гу питували:
„Куде се тој дејаниш, Маро?“
Она онакој омалечка, трупулајеста,
Црвена у образи, ситног лица,
Сас кутичаста уста
Убаве седе косе
Дугачке до грбину,
Забрађена сас шамију,
Радосно се јављала свима:
„Ете, појдо си куде моји,
Доле у варош они живе,
Да им однесем нешто,
Да се не пате по варош,
Да си ги сви видим,
Да ме милина од унуци
И срце и душу ол'кша.
Док још могу ћу ги гледам,
Ћу да носим им понешто,
Да ги обрадује баба Мара,
Такој ће ми л'кне на душу,
'Ел син ми не мож' да дојде
Да башту и мене види.
Изедоше га због правдину,
Страда ни крив ни дужан,
Болан и не мож' да дојде,
Ал дабогда им се на сви
Врнуло оној што су му напраили -
Онај озгор све гледа,
Правдина ће к'д т'д да победи,
А њи' ће Бог да казни,

К'д т'д тој ће будне.
Мој син поштен и добричина,
Свакогпомагал коме стигал,
Учил и вашу децу по чколу.
Леле, расприча се, ајд с'д са тојагу,
Ћу одморим у Арничје, Бољаре
Ћу се оладим на чесму бољарачку,
Малко од'нем испод брест,
Па ћу онда преко Бели брег.
Баба ће ги зарадује -
Наду се да ме виде.
Бабине грлице, дедини голуби,
Они ће добију крила,
Па ће си снајку и сина,
Да одмене и исправе кривду,
Што га тија директор и комитет
Изедоше ни кривог ни дужног.
Има Бог, на свакогје суђено,
Да си испашта оној што је погрешил.
А у Бољаре, опет објашњава:
„Појдо, мори, у варош, до Власотинце,
До снајку, до златни унучићи.
Деда им спремил дрва за зиму,
Баба им напраила пекмез,
Ће им отерамо компири,
Малко лук, купус из градину,
А родила и поприка и ораси,
Има и ракија да се испече
Од дивље крушке и сливе,
Па ће тој да продамо,
Да помогнемо на децу,
Да им туримо кров,
Да им не тече на плочу,
Да се не мрзну и не гладују.“
Нек'д баба носила и крошњу,
А у њој јајца и петла,

Да прерани њена пилитија,
Унучићи који у време санкција
90. година 20. века су гладовали,
Ел им татко беше болан,
Од прогона олоша и бирократије,
Страдалник борбе за правду и истину.
Такој се водила борба за живот,
Да се сачува гњездо,
Да се на пилитија дадну крила,
Да с'ма полету, да ги':
Баба, деда и мајка оружу,
Да ги наране да одрасту,
Да одлету здрава и читава,
Да си некуд сама напраје
Своје гњездо и почну живот.
На татка им узоше живот,
Узоше му онија дзвери,
Онија што ни Бог не прашта.
Ете такој баба Мара
Пет - шес сати ода сас терет
На тежину поголему од њен мал рас' –
Ал' велико срце,
Горштачку снагу и разум.
Носила сас своје старачке руке,
На старачку грбину
Уз помоћ тојаге и голему вољу
Да помогне да се одржи род,
Њина туга, бол, патња и неправде
Несу им сломиле старачку грбину
Да потегну да се жртвују за децу.
Нек'д су имали своју бригу,
Што не могу више да пруже.
К'д старост притисла,
Дошле 80 и 85 године живота,
Матер поретко поче да дооди,
Т'д је татко у војнички ранац,

Онако виталан а подгрбављен
Од тешку печалбарску работу,
Петком доносио 'рану
За унучиће и за нас,
Да некако се преживи,
У сиромаштво и чемер.
К'д дојде - волео да попије,
Фалио се од његову шљивовицу,
Ал највише колко је испекја
Љуту и меку крушковачу
Од дивје крушке и збиротина
Дивјих јабука кисељача.
Волел да гледа колко се збира,
Дал су каце пуне за печење,
Колко му казан пече,
Ел га мерак носил,
Не'кд сирома па га не имал,
А с'г дооде куде њега
Да печу ракију и компири,
К'д казаница узаври
А испод се напраји жар.
Па такој нек'д се попије,
Запоје нека старинска песма,
Посети на нека времена,
К'д се било младо и лудо.
Такој т'д му унук студент,
Праил мерак да се попије
Која чашка љуту ракију,
На астал к'д доносил сирење,
Да се мези, зацрвени мало,
Осети радост живота.
К'к'в је нек'д бил
У нашу убаву планину.

Дојдоше и тај пуста времена,
Ређе ми из планину

Од старина абер стиже.
Притисла их старост,
Немоћ, самотиња и туга,
Да им син дође у посету,
Да га виде живог и здравог.
Тешка била нека времена,
Син мајци и оцу не оде,
Расташе се на тужан начин.
Несташе са овога света,
Одоше да сању њега,
А он оста да немоћно гледа
Негде далеко у плаветнило
Неба, планина и река,
Да сања тај сан,
Да их негде угледа.
Такој к'д види неку старицу,
Сас шамију у црнину,
Сас штапенце - тојашку,
Срце му заигра, душа га заболи.
К'д угледа неког сувоњавог
Старину са качкетом,
Ил са шубаром и руксаком,
Оним војничким, на грбину,
Сас пиротски оп'нци
Сас плаву радничку блузу,
Сас весели поглед напред,
Сас увек ведрину за живот,

Његовом сину стане да сања,
Па му поглед стане насред
Неког селског пута.
Т'д му деца кажу:
"Наставниче, где сте..."
Одговара им са сетним осмехом:
„Ево овде сам, са математиком,
Са оним брдима и цветним ливадама,

Са оним орлом што ме увек прати
Када се пешице враћам кући,
Са вама, децо, јер сте ми драга,
Са вашим бабама и дедама,
Које волите - што вас воле...“
Тако мени нема абера
Који стиже са планине,
Да су ливаде покошене,
Жито ожето и оврто,
Компир извађен и дотеран,
Ораси, крушке дивљакуше,
Јабуке калемене и кисељаче дивље,
Обран ошав, испечена ракија,
Стављена туршија у каце,
Напуњени бурићи с ракију,
Обрана царевица и пасуљ,
Самлет р'ж и жута проја
У воденицу поточару,
Набрана дрва за огрев,
Пуни амбари, племње и стаје,
Спремни за дугу и тешку зиму,
Да се изими и презими,
Тамо негде до појаву кукурега,
До прве љубичице и висибабе.
Нема више абера са планине,
Остадоше ми само сећања.
Власотинце, 13. јул 2010. године
(Извор: Збирка песма на дијалекту АБЕР СА ПЛАНИНЕ,

Власотинце, 2011.г. стр.21, Аутор:Мирослав Б. Младеновић

Мирац)

*** * ***

4.8. Псовке узречице:

Комшија Комшији):- К'д ће овог твојега да жениш?-на то ће други комшија:“Море нека си јебе матер и овуј годину па ћу га женим“-

*(Печалбар и Предузимач):-*Мајсторе кој курац ми не плаћаш на време.- Јеби се, па ли ћу ти платим к'д отидеш у пизду материну.-Ма ја с'м отуд од'мна искочил' па је време да ти тамо отидеш, него дај паре на руке док је време.

(Баба и зет):- Зете ће ли кољеш свињу, на дупе ју лој искочил.- Ћу га јебем у дупенце да гу кољем бабо, к'д гу несам јебал како је требало да се угоји боље.

(Свекар и снајка):- Тато воловска кола ће се изврну сас сено на влачези.-Нек се изврту да ги јебем снајке и овој неје неки живот.

(Жена-Предузимач):- Жена печалбара ће Предузимачу:“море што не пусташ мојега човека да дојде дом за вашар. Предузимач-нека нек там зарађује паре. Жена печалбара-посерем ти се у твоје паре. Мени дом треба муж, треба ми курац а не паре.“

*(Муж-жена):-*Муже јебе ми се за твоје виле и гребуље.-Жено ћу ги јебем да ги носим нек се скапу у ливаду!

(ИЗВОР:-Из књиге: Псовке и ружне речи из власотиначкога краја у српском језику-Повласиње, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2014.године)
*** * ***

4.9. ПРЕГЊЕТАЛЦЕ

Бија јед'н мајстор 'ал је млого јеа и к'д пине воду он рекне:“моје прегњеталце“.
Решија се газда да му не дава воду.
Он дошаја да једе па викаја:“овдека што би станула вода, оно ће стане месо“.
Јеа, јеа па викаја:“ овдека што би станула вода, оно ће стане месо“.
Газда се уплашија да му не изеде све па му викаја:“ нати пи воду“-а он викаја:“моје прегњеталце“.
Запис: 2009.г. село Горња Ломница
Казивач: Борисав Стаменковић (1928.г) село Горња Ломница, Власотинце
Забележили: ученик Жељко Новићић (Стаменковић) петог разреда и наставник Мирослав Младеновић ОШ „Браћа Миленковић“с. Шишава, Власотинце
(ИЗВОР:- ***Из књиге : ПЕЧАЛНИК, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2014.године)***

*

4.10. САХРАЊЕН ЖИВ ЧОВЕК

Једног дана, пре више година, била једна свадба у Власотинце. Један од музиканата се је напија. Пошеја дома, а успут видеја један ора и легнуја под њега сас хармонику.

Такој се успаја, а киша падала и грмело на све стране. Ондак ударија гром у њега.
Тог човека рамоникаша су сахранили сас хармонику у гроб.

Прошло је млого дана. Онда се пронела прича по села да га закопали сас злато. И једни цигани чули за тој па узели ноћу да га откопу и да узму злато.

Земља га је оладила, па је такој оживеја. Какој су цигани откопавали гроб, такој оно нешто свирало.

Они се поплаше и побегну.. Он излезне из сандук, узеја хармонику и отишеја дома.
Дома била његова мајка и он казаја: “Добро вече, мајке.“ Она се претурила кад га видела и поврнули му мајку једва живу. Он по тој живеја још неколко године и умреја - Ова прича је истинита.

отишеа-отишеја-отишал-отиш"л-одев-отишао
Умреа-умреја-умрел-умр'л-умрев-умро-преминуо

Запис: 2008.г. села:Шишава-Ломница, Власотинце
Казивачи: Миланија Станковић (87.г) рођена 1921.године, с.Шишава, Власотинце
Забележили: Љубица Станковић ученица шестог разреда и наставник *Мирослав Младеновић* ОШ „Браћа Миленковић“ село Шишава-Ломница, Власотинце
(**ИЗВОР:-*Из књиге: ПЕЧАЛНИК, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2014.године)***

* *

4.11.Народне изреке из власотиначког краја:

- Боље пијан, него болан.:- печалбарска пошалица, пијан се трезни а болестан се тешко лечи.
- Не гледај туђе жене, да не би гледали и твоју.:- Бити веран својој жени.
- **Море на једно око ти намигује, на друго те сарањује**.:- лош човек.

- **Млого не лај по село да те не премлате ко куче.:-** Не причај лоше о људима по село, јер се лоше пролази у село.
- Мирно јагње две мајке сиса.:-Послушни се награђују у животу.
- **Убавило кућу не завило.:-**Лепота није увек главна за срећан живот у браку.
- **Онај 'озгор гледа**.:- Мисли се на Бога, који дели правду људима.
Куде ја прошивам, туј ти треба да штепаш-пројдеш.:- Велико искуство у животу и на послу.
- **Билмезу један**.:-нерадниче један.
- **Мисли да ће да му падне од Бога**.:- Лењ човек који ништа не ради.
- Узрел ко крушка.:- Знак болести или изнемоглости човека.
- **Курвалук за време, а пијанка на век.:-** Превара у браку до биолошке способности мушкарца или жене за секс а алкохолизам као завист до краја живота.
- **Тојага има два краја**.:- Ако неког повредиш надај се да ћеш преко друге стране да добијеш батине.
- **Уватио шпанцир (мајање).:-** Каже за некога ко је скитница у село.
- **Млого не попуј, него работи.:-**Мање говори а више ради.
- **Ударен сас мокру чарапу по главу**.:- Мало приглуп.
- Туђу бригу не води, него свој 'леб јеђ'.:- Решавај своје проблеме а не секирај се за туђе проблеме који нису твоји.
- **Иди по пут па си гледај своју работу**.:- Свој посао ради и не мешај се у туђе послове.
- **Кој се јебе, јебе-ти си гледај себе**.:- Не мешај се у туђе послове и гледај само себе.
- **Прво изврљи ђубре из своју авлију, па онда гледај у туђу авлију**.:- Прво реши своје проблеме па онда критикуј друге.
- С једну руку те закусује а с дршку ти очи вади.:- Једно ти прича а - друго ти иза леђа подмукло ради.

- **Какој дошло, такој и отишло.:-** На лаки начин стечено а на лак начин и потрошено.
- На једна врата ће ме снајка истерује, на друга ћу да си улазим.;- Мајка сину говори каква је и колика мајчина жртва у љубави према срећи свога сина.
- **Кад сам болан т'г ме види,а к'д сам здрав ће се сам гледам.:-** Болесном човеку треба пажња а здрав човек се сам гледа.
- **Какво баби мило, тој ве се снило.:-** Оно што се зажели у животу то се онда и сања.
- **Нема мешен па обешен.:-** Од нерада се не живи.
Ама беше што беше.:- Нека непромишљеност у животу од које се добија нека штета.
- **Срећа ти је ко буа, ч'с гу има , ч'с гу нема.:-** Срећа је променљива у животу човека од тренутка до тренутка живота.
- **Досадан си ко буа у гаће.:** Досадан човек.
- **Татабицо једна.:-** Лош човек.
- **Горе је бити лењ, него болан.:-**Лењост разара душу човека и тежа је за човека од саме болести.
- **Р'ж девето годину надује**.:- Свако нанесено зло кад тад се човеку враћа.
- Зло се к'д та т'д врта куј га учини.:- Поука да се никада не чини зло другима.
- **Брат за брата сирење за паре.:-** У трговини нема родбинске везе.
- **Будала памти а паметан записује**.:- Боље је записати него се оптерећивати.
- **Куј пита тај не скита.:-** Кад се пита лакше се налази прави пут без лутања.
- **Куј си га замрсио, тај нек си га размрсује.:-** Ко је створио проблем нека си га сам решава.
- **Крвопија једна.:-** Лош човек.
Крвнику један.:- Прекор лошем човеку.
- **Истерасмо козе из трње**:- Изашла неправда на видело.

- Не шиша ли се и небрија, тој неје човек.:- Подругљива ругалица мушкарца жени у традиционалној патријахалној заједници средине (све до 70.г 20. века) .

- Старо говече се не учи да вуче ер'м .:- Стара осба тешко учи да ради неке послове.

- Боље скрати језик, да ти га други нескрате.:- Много не причај лоше о људима.

- Куде да појдеш-увек си дома дојдеш.:- Куда да се оде далеко, увек се кући враћа.

- **Куче које лаје неје опако.:-** Онај ко много прича тај није опасан.

- Куче које ћути мукачки уједа.:- Онај ко ћути тај је подмуклица.

Све што је лоше је и кусо.:- Све што је лоше кратко и траје.

- **Убери се у памет**.:- на време се опамети.

- Кротка говеда, добра радна снага.:- Мирна стока добра радна снага у поље.

- **Само кротко, д'н је година ће се све уработи.:-** Само полако дан је велики, јер не треба много журити у раду да би се издржало до краја.

- **Поитај, поитај док још видиш.:-** Пожури, пожури док се види и није пао мрак.

- **Не налитај на голему воду и голем огањ-да ти небуде последње**.:- На велику воду и велику ватру треба бити опрезан да се не изгуби живот.

- **Темељит човек, све на време уработи**.:- Онај ко ради полако не умара се брзо и све добро уради на време.

- **Брза кучка слепи кучићи коти.:-** Ако се на брзину нешто ради лоше се уради.

- Дај му власт у руке, па му гле обличишта-гледај га кво ће и како да работи.;- Власт људе квари.

- **Куј поје тај зло не мисли.:-** Ко пева зло не мисли.

"Ако од гомно буде дирек, та и од тебе да буде човек".:- Порука нерадницима и лажовима.

- Није шија него врат.:- Једно те исто.

- **До Солуна сто сомуна.:-** Док се стигне до циља много шта се може променити.
- **Чује а не аје.:-** Слуша али се прави да не разуме што се каже.
- **Коме ’чела на капу тај вика 'иш:-**Ко је крив сам се јавља.
- **Денске муке**.:- Тешке муке у послу
- Не лажи ме, ја сам јаре од стару козу.:- Исказивање мудрости живота. Да се не може тако лако преварити.
- **Ломоти ко трлица.:-** Много прича .
- Маца да преде, али да не гребе.:- Нека прича али да не наоси никакво зло. **- Комижива мајка такој си је бре.** :- Заклетва у мајку да се потврди нека
- **Повукла ногу.:-** Прва се удала , а то је добар знак за удају осталих девојака у село.
- **Твоја капија, моја авлија.** :- Ако се снајки не свиђа свекрва, може да оде преко капије.
- **Увек иду ко чарапа и подвешка**.:- Муж и жена који се никада не раздвајају било где у кретању.
- Бир, бир па у вир.:- Ако се бира , увек се на сеоском путу загази ногом у рупчагу пуном воде (вир).
- **Мазница ли је-подолеко од њега**.:- Човек ко се „увлачи“, бежи што даље од њега.
- **Са својега пиј' и јеђ', ал не тргуј.:-** Са својим ближњем ради веселе радње, али не тргуј.
- **Крв у лочку ће ти попије**.:- Зао човек.
- **Сува дрва, вредна свекрва.:-** Од сува дрва се брже спрема ручак.
- Баба давала банку да се увати у коло, а две банке да се пушти из коло.:- Када се ухватите у народно коле несме да се пушта док се не заврши игра.
- **Голем језик има, затој ће да пати.:-** Много прича и много ће да испашта због својих речи.
- **Синидару један**.:- Умиљата реч поређења детета са птицом певачицом Сеница.

- **Пара је душевадник.:-** Похлепа за новцем је често велико зло за људску душу.
- Свој својега не рани, али тешко си је без њега.:- Свој својега не храни, али тешко ономе ко нема свој пород.
- **Болни болују, а црвени путују.:-** Болестан се лечи и дуже живи, а „црвени“ напрасно умире.
- Добар и будала су браћа.:- Доброта човека увек се искоришћава од прљавих људи у животу
- **Ће ти виси кожа на шиљ'к.:-** Претња за лошу учињену услугу.
Ко ради тај има.:- Рад чини човека.
- Право гледај по пут па се ништа небој.:- Онај ко исправно хода путем, сигуран је у животу.
- Лежи ’лебе да те једем.:- Ругалица нерадницима:“ да се лежи а да се не ради и хлеб једе без рада“.
- **Вол рија, рија слог-па му земља пада на шију**.:- Неко мисли да наноси другом шету а она се њему враћа.
- Врбово дрво и зетово чување.:- Врба је лоше огревно дрво, а и такво је зетово чување.
- У 'ер'м темељита крава оре, а брза пропиша.:- Темељита крава добо оре у бразди, а брза крава упропасти своју снагу и крв „пропиша“ од неумерности вуче плуга у бразди.
- Ако читаш туђа писма, ће те бије малер.:- Туђа Писма се не читају.
- **Играм певам комшије заподевам.:-** Ругалица комшиским зађевицама.
- **Жену ако тепаш једног ђавола истерујеш, а два ђавола утерујеш у кућу**.:- Никада не тучи своју жену.
- Лака ко перца, вредна ко ’челица.:- Окретљива и вредна и жена.
- Продава зјала.:- Беспослен човек
- **Тропа ко маче по таван.:-** Прича разне глупости.
- **Забавил се, ал не заборавил-Бог чека, ал и кажњава зле људе који праве невоље другима**.:- Порука злим људима.

- „**Ој бела џигерицо,**

И ти ли си месо,
Ој врбово дрво,
И ти ли си грејање,
Ко зетово чување“,
И ти ли си 'рана.“:- Лоше месо, лоше врбово дрво за огрев и лош зет

- Куде тор туј помор.:- Где има стока ту има и болест.

- Куде вајда туј и штета.:- Где се ради ту се и губи.

Притрано на работу.:- Девојка која је „љута“(нападна) на посао.

- Љутито девојче ко паприче.:- Девојка „љута“ на посао као „љуто паприче“.

- **Од једно јело, да се напраје девет манџе**.:- У сиромаштву се тако справљала јела.

- Купил си пореџију у кућу.:- Бескорисна роба купљена у кући на коју се само плаћа порез

- Воли је ко квачка црну врцу.:- Квочка бежи од црног канапа

- Овија оће да те пробуде а ја недавам.:- Пубертеска шала.

- Натрескал се ко мотка.:- Претеривање у алкохолу.

- Одлати ко криво вретено.:- Човек који се неконтролисано креће тамо амо без циља.

- Рани куче да те уједе.:- неког помажеш да ти касније нанесе неко зло у животу.

.- Тај иде на големо.:- Прави каријеру.

- Море женска подвешка.:- Послушан према жени.

- Младо говече се препреза у јер'м.:- Док си млад лакше се стичу и мењу навике живота.

- Од њега само д'н и комат.:- Живи од данас до сутра.

- Нема ни куче за кво да га изеде.:- Неко ко се превише цени а толико не вреди.

- Млого му дизу реп.:- Прича о неком ко толико не вреди.

- Младо још му памет литка.:- Промењивост у одрастатању.

- Море батали се од туј ћораву работу.:- Прљав посао нечисте савести.

- Ветарлига куј ће ги памти.:- Заборавност старих особа.

- Убавило кућу завило.:- Лепота жене некада затвори кућу
- Врата се отвару ће дојде гос' у кућу.:- Веровање за доалазак госта у кућу
- Ако је млада, само нек је убава.:- Пошалица печалбара у доколици времена.
- Снао не даваш да ти се каже:"Црнке, црно ти дупе".:- Блага свекрва и љутита снајка.
- Куде је тн'ко туј се кида.:- Човек сиромах.
- Провел се ко бос по трње:- Лоше прошао.
- Чује ал не аје.- Слуша али се прави да не разуме.
- Изел од кокошку ногу .:- Ко не може да чува тајну.
- Куде је т'нко туј се кида.;- Сиромах човек коме се деси нека несрећа.
- Д'н и комат.:- Живот од данас до сутра.
- Још му литка памет.:- Још је незрела особа.
- Читам те ко прворазреднички буквар.:- Процена мисли друге особе.
- Напарил око. :- Кад се види нека симпатија
- **Зацапал се до д'ске.**:- Заљубљена особа
- **Работи на своју руку**.:- Самовољан у послу.
- Л'ка ко ветрушка.:- Мршава особа .
- Жмиш ко сојка на југовину.:- Беспослена особа.
- Ајд' бре шунел.:- Одлазак без поговора.
- **Ће ме сарани овој моје дете.: -**
- **Лелеје се ко свећа.** :- Болестан човек
- Тешко ко туч.:- Велика тежина.
- Само нешто п'њка.:- Особа која стално нешто приговара.
- **Кумбаро ку де се истрови.:-** Јуначе где се изгуби.
- Ће ти узну душу из крошњу.:- И љубав према деци има границе.
- К'д удара свитке иксачу из очи.:- Претежак ударац.
- Сурци истерује.:- Претежак рад.
- **Тврдо ко кочан.:-** Тешка земља на њиви за окопавање кукуруза.
- Цивцану један.:- Милостивност речи упућене детету.
- Куде су тија аламани.:- Младе особе на село.

- **Неће се расправљам сас неслан народ**. :- Нема рспараве са неразборитим људима.
- **Ће те нараним сас неслан качамак па сас дрвен топ па преко Бугарску границу**.:- Пошалица упучена нерадницима на село.
- Прави си поганац.:- Прљава особа.
- Ће ни извинете на досађу:- Шаљива двосмисленост извињења.
- Заврљил гу ко пиле гњездо:- Остављена девојка од момка.
- Залуав човек.:- Приглуп човек.
- Бесује се ко кучка.:- Неверна жена.
- **Плаћа Турцима беклике**. :- Турски порез „десетак" под турским ропством у 16. веку.
К'д отвори уста л'же:- Препознатљивост лажова.
- **Жена кућу растура или гу гради.:-** Жена је основа здраве породице.
- **Оволки ти „зев"(„зев"је отвор између основе где пролази севељка за ткање на разбоју).:-** Да се пожељи срећа у раду.
- **Туп ко транакоп.** :- Особа која споро размишља.
- Поп реко па пореко па позвао попадију попадија реклка па порекла.:- Овчарска пошалица
- **Жали се на татка што му јебе матер**.:- Кадија те тужи кадија ти суди.
- Не 'еде се к'д се лежи душмани ће га узну. :- Веровање у лоше намере.
- **Стара почекотина.** :- Мудра особа.
- **Куче иде по комат а дете по чување**.:- Пас и дете препознају добре људе.
- **Тата на мамаму, мама на тату деца килава.:-** Ако више особа се меша у неки посао онда је лоше урађен.
- Нек си „јебе мајку" и овуј годину па ћу га женим :- Хвалисање оца за женидбу сина.
- 'Ајд, 'ајд,нешто те напело.:- Предсказивање неке несреће.
- **Тојти је за мене бре млого**:- Ценкање на пијаци.
- Л'ко ко мачји кашаљ.:- Хвалисаност у послу.

- **Куј се љути сам си се собува** .:- Не ваља да се жури увек се погреши.
- Ће се обаљамо, па ком оп'нци ком обојци .:- Одмеравање снаге.
- Куј је дош'л на весеље фала му, а куј недош'л два пут му фала .:- Мудра домаћица на весељу.
- **'Oћеш на окрушено.:-** Порука нерадницима.
- **Св'ки д'н само у шпанцир** .:- Жена скитница по село.
- Вол сас рогови рија, рија земљу на слог, а она му све пада на шију:- Ко другоме јаму копа сам у њу упада.
- **Гледа ли у земљу, беж' подалеко од њега**.:- Лош човек.
- **Куј си га замрсил, нека си га одмрсује**.:- Ко је створио проблем нека га решава.
- Голем батађавџија .:- Особа нерадник.
- **Локмаш големи, сњега немој да имаш голему работу**.:- Похлепан и лош.
- **Потикал се од работу**.:- Преоптерећење од тешког рада.
- **Секирација га потикала па не знаје на коју стр'ну да иде** .:- Психа често поремети понашање човека.
- **Секира се ко лањски снег.:-** Равнодушан човек.
- **Прави прцољ, свуд се наплита.:-** Нејака особа.
- **Аламани обраше ми краставице** .:- Мангупска крађа „забрањеног“ у пубертету.
- **Иди ће напариш око на вашар.:-** На вашар ће да се види нека симпатиија.
- **Једно терање, голема зајебанција**.:- Кад се неки посао почне па остави настају онда проблеми.
- **Само ме поткецује цел д'н** .:- Ометање у послу.
- **Порева ко да је ракију вечерал** .:- Препио ракију.
- **Море усилил се, јел је загаламил** . :- Новац може да избаци човека из равнотеже живота
- **Загорел ко травка у подне** .:- Печалбар на сунцу или сексуална пожуда.
- Душа га нема, само што не падне .:- Слаб човек у снази или болестан.

- **Од једно јело, девет манце** .:- У сиромаштву се овако сналазило.
-Мајчин је чап . :- Има нарав мајке.
- Работи све док се не изјалови .:- Ради у печалбу док је поштено.
- **Море буричкауjу се млого** .:- Постоји свађа.
- **Џиброњо један** .:- Лоша особа
- Гил.гил одокле ћеш девојче .:- Гилицкање у функцији исказивања симпатије.
- **Гиличка се млого** .:- Много се милује.
- **Море исушила се, перце гу нема** .:- Жена искушеница у тешком раду у поље.
- **Права је кукумавка** .:- Лоша жена.
- **Море за крађу си има такву руку** .:- Крађа је страст и завист у начину живота.
- **Ц'вти, ц'вти све док не увене** .:- Младост и старост жене.
- **Штурка се од муку**.:- Себивање тамо амо.
- **Нит се преза нит се тера** .:- Тдроглава особа или на своју руку.
- **Море права штирка** .:- Нероткиња жена.
- Туго, права робиња куде најде онаквог мужа .:- Сажаљевање за лошу удају жене на село.
- К'д зине л'же .:- Лажов се лако препозна.
- **Прерипи маџар плот, па си гле работу.:-** После све иде лако.
- **Урекнула га нека убава девојка.:-** Љубавни јади.
- Изедем ти твоју мајсторију.:- Лош мајстор.
- **Дремку си немам.:-** Нека велика брига
- **Врчи ко низ буку.:-** Пропустљив кров куће од кише.
- врне к'д му време неје.;. Киша пада у невреме пољских радова.
- **Повали вечера**.:- Хвалисава особа.

(ИЗВОР:-Из књиге: **ПЕЧАЛНИК**, 2014.г., Власотинце; Аутор:*Мирослав Б. Младеновић Мирац, Власотинце)*

* *

4.12. ДЕЈАНСКИ ГОВОРНИ МЕДАЉОН

– А бре, овај Станоје и Богосов решили се цврсто да доведу воду из Букову Главу.
– Иде смејање по Дејан, ал бре неподаву се, ће буде работа.

– Овија из Совчину млого стежу, не знам кво им је. Нешто се тртомуте за струју. Тешко се збиру паре.

– Стојан Десимркин и Властимир Јорданов из Проданчу ће свиру на Тројцу у Дејан. Не знам бре да л' ће си се видимо на славу, онакој какој се договримо у петак.

– Овеј пак ђорђинске жене, млого бре пију, ће ни бре савладу по пијење нас Преданчари. Ал и ми си ги имамо повише од њине жене, ће ги победе у пијалаци по свадбе.
– Еј бре, Милице, ће ли идеш на копање, оној бре меко к'о бапка, млого арно, еве пројдо сас краве и пипну земљу.

– Пуштајте овце и краве децо, ево дојдо од копање, на Големи и Мали Ђорчеврид већ пасе стока. Што ви неје баба пробудила поорано.
– Па нека ги бабина деца нек си малко поспу, де, де, стока ће се напасе голем је д'н.

– Еј теткино дуле, јела овам да ти тетка нешто подаде. Еве нес'м се млкого прекршила, еве ти једно шарено тојаче бонбонче, да ти буде мерак да пасеш овце цел д'н уз појање и да си свиркаш у дудуче.
– Тетко мори неси требала да се отрошиш, ја си појем и чувам си наше овце да ги напасем добро да ни подаду повише млеко, да си се дома кнођи добро млеко накусамо.

– Еј почекајте ме, носим си сандале у руке, а сас гумене попке ће си идемо све до Чобанац.
– А кво ће да работимо ако ни виде Лопушњанке, Рамноделке и Равногорке?

– Ма ништа. И оне такој исто работе. Исто к'о и ми се убаво премене у народну ношњу и носе си сандале у руке до с'м сабор-вашар. Неке иду и босе до с'м Чобанац.

– Ће ли бре идемо на пијење, Јован од Преслап довел снајку Славицу из Равну Гору.
– Ће идемо, ево чу какој пуца Трајко ловџија сас пушку, а Власта рамоникаш ће ни весели. Понеси и неки динар за целивување за снајку ел се на празно не циливува у руку од снајку.

– Овија па Златићевци на седми јули се изначуку и Власта армоникаш ги опепели. Ал брате големи весељаци, без њи не може да се коло заведе.
– А беше ли тепање сас Јаворци и Јакољевци око коло? Беше, Станислав и Станомир им човке разбише, ал затој к'д дојду на сабор у Преданчу на други мај сви ги поштују.

– Млого ми мерак к'д чујем да тупан зачука на Чуку на сабор у Дејан. Срце ми заигра. Немам си паре да платим коло, ал си се изиграм на кеца и у коло. Чим чујем армунику и тупан одма батаљујем сву работу, па право на сабор.
– Е, какој си свиру овија лопушњањи, нема ги равни све до Власотинце. Побеђују сви свирачи к'д се зберемо да се венчу у општину или у цркву у Крушевицу. Само к'д Сотир дуне у трубу, јечи планина.

– Еј, викај Милета и Кицу да понесу крпењачу, па нек појду низ долину па повикну Мирка, па ће си се сас Борка и Мирослова играмо лопту против Златићевци на „крст“ у Златићево.
– Море, њин татко Јован гу сакрил, па гу траже да је најду, па ће малко да се задоцне, ће ги почекамо на Прекоп.

– Да ли ће идемо на Дејан или на Залтићево из школу од Свође?
– Куде има повиш друство, туј ће идемо да се играмо сас лопту, напрајену од крављу длаку или од „крпењачу“.
Нек'д јуримо веверице, млатимо крушке, све донде -да мож' отиднемо дома до мрак.

– Јосиме, има ли пошта од мојег печаловника?

– Ма Јованке, де печлаовник, још ни баницу не појел, што си му омесила за пут. Нека се малко ужига, заради неку пару па т'г се надај да ти прати писмо и паре. Изгледа млого си загорела, ха,ха...

– Појдомо из свођску луку да си се обањамо у Власину, к'д си се пуштимо из школу.

- Ми Златићевци, Јакољевци, Проданчари, Дејанци, Јаворци. Раздвојимо се по групе куј знаје, а куј не знаје да плива. Ми појдомо према Камењари, ал ем несмо знали да пливамо, ем смо били без гаће.

- Сви смо носили само пртене дугачке гаће, ел несмо имали „кратке гаће". Неки су се бањали сас теј гаће, а неки се сакривали по врбаци и голи бањали.

- Планински горштаци су се само брчакали, ел несу смели да пливу и у голему воду да залазе. Никој неје знал т'г да плива.
Само смо се сас овчарице брчкали по вировима.
Овија куј су били поред Власину:Доњодејанци, Борондолци, Камњарци, Горњо Дејанци су знали да пливу.
 Нас из планинских села само баце у воду и тако нас Власина избаци, па смо се праћкали ко рибе у воду.
Такој смо се учили да пливамо.
Из ЗАПИСА:- личног сећања живота на село у планини у село Г. Дејан (махала Преданча), 2009. године, Власотинце
Казивач и бележник: Мирослав Младеновић наставник, село Г.Дејан (махала Преданча), Власотинце
(**ИЗВОР:-*Из књиге : ПЕЧАЛНИК, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2014.године)***

* * *

4.13. ТАКВЕ СУ НАМ СУЂЕНИЦЕ

Од давнина се у планини ишло у печалбу,
Дунђери, циглари, пинтери, столари,
Са планинских висова Црне Траве,
И Горњег Повласиња Власотинца,
Кад проклија кукурек, најави пролеће,

Долази време, да се напушта кућа.
Напусти топла постеља и млада жена,
Да се одлази тамо негде далеко.
Пинтери са собом носе:
Тежак пинтерски алат,
Зидари-мистрију и чекић.
Дунђери-бичкију; циглари-калуп,
столари-дугачак рампов.
Са тим алатом се лутало по свету,
Зарађивао хлеб и хранила породица.
По неко је носио и музичке инструменте:
Дудук(чобанска свирала), гусле или гајде.
Горак је био хлеб печалбара.
Село Јаковљево, увек посна земља.
Већином је било циглара у печалбу.
Пред крај живота причу прича,
Баба Наталија, жена печалбара.
„Муж ми је бил печалбар-циглар,
Цел живот превртал земљу,
Да би од њу правил циглу".
Орало се на посној земљи,
Да би се на њој извукло,
Мало овса, ража или царевице.
Одлазило се у туђи свет,
Скитало и пешице пешачило,
Прешло на хиљаде километара,
Да се нађе посао и заради пара.
Жене печалбара су „пратиле,
Свог човека у печалбу,
Гледале кућу, децу и земљу.
Туговале и чекале нестрпљиво,
Да се испрати која пара од зараде.
-У Јаковљеву и у друга места,
Постоје места за испраћај печалбара.
Наше место звало се Дел.
На раскрсници путева села,
Доњег Гара, Златићева и Свођа.
Ту су били наши растанци,
Ту ги пратимо са породицама,
Носе се флаше с ракијом, бардаци вина,

А имућне породице грејану ракију.
Ту се пије, чашћава, држи Благослов,
Моли се Бог, да печелбару подари здравље,
Срећу и добру печаловину,
Да се жив и здрав врати кући.
Плакање је било непожељно,
Туга се гушила, бол прикривао.
Мајке, жене, сестре, рођаци,
Када отпрате печалбара,
Настоје да буду весели и насмејани.
Испод веселости, осмеха и ведрине,
Крила се туга и сузе.
Жене се враћају кући,
Приону саме на работу,
Баба Наталија 70.година 20. века,
завршава своју причу овако:
„Ал што да се работи,
Такој су нам судиле Суђенице“.

5.октобар 1977.г Власотинце
(ИЗВОР: ***-Из књиге : ПЕЧАЛОВИНА, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2011.године, стран:16,)***

*

4.14. БРАЛЕ СУ КИТКЕ
Тешки су растанци печалбара,
Кад се при растанку почасте,
Изљуби у руке печалбара,
Предају им се краваји са јајима,
Потом одлази и губи у даљини.
Жене се враћају са сузама у очима.
Ракија и вино непије се до дна,
Да остане да се почасти успут,
Људи који се сретну уз пут.
По обичају се неодбија понуда,
Сматрало се то баксузлаком.
При повратку жена кући,
Брале су китке, кршиле гранчице,
Расветалих шљива и буковине,

Доносиле их дома и китиле капије.
Неке су жене у планини,
Успут брале вртипоп (Белу раду),
Са бусеном носиле кући,
Нанениле мужу печалбару,
Посадиле, брижљиво неговале,
Попољци и цвет су били знаци,
Здравља и печаловине печалбара.
Кржљав и мали цвет,
Одавао је знак лоше печалбе,
А ако су пупољци и цвет лепи,
То је знак добре печалбе,
Па тако у кући завлада радост.
Печалбар је отишао,
Њега код куће нема,
остала је његова душа.
осећај да је ту, да живи са њима,
да је присутан свуда,
у постељи,одајама, њиви.
5.октобар 2008.г Власотинце
(**ИЗВОР:-*Из књиге : ПЕЧАЛОВИНА, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2011.године, стран:18,)***
*

4.15. „ДОБРА ТИ СРЕЋА“
У село много се пазило,
ко ће сретне печалбара,
кад креће од куће.
Женско чељаде је непожељно.
Понекад се пресретање намештало.
Каже се неком дечаку,
Ретко којој девојчици,
Само она са пуном стоном(тестијом),
Воде са планинског кладенца,
Како би печалбарске кесе,
У печалбу биле пуне новца.
Кога породица воли,
Који се сматра батлијом,
Да се тобоже враћа кући.
Није свеједно шта се каже,

Када се сретне печалбар.
Није пожељно да пресретач,
Каже:“Добра ти срећа“-
Мора се рећи:“Ако Бог да“.
Бог се мора поменути.
Често се печалбар враћао,
Све док га непресретне,
Неко ко није баксуз,
Или ако се неназове Бог.
Тако су печалбари полазили,
Када су били пусти путеви,
А често и се ишло ноћу.
Када се одлазило у печалбу,
Печалбар је примао Благослов:
„Ајд у здравје, паре да зарадиш,
Пуну торбу паре да донесеш“.
На Благослов печалбар одговара:
„Из твојих уста у Божје уши“.
Када се жене враћале кући,
Ломиле гранчице и треске(ивер),
Па њима китиле кућу:
„Колко гранчица, толко иљадарки,
Да запечали паре ко треске“.
Младе жене су ломиле гране глога,
Па трн закачиле за одело,
Како би се муж „закачио“ за жену,
Па тако буде веран „да вој се врне“.
Неке жене су веровале у моћ трна,
Па га мужу качиле на рукав:
„Нека се паре ватају за тебе,
Ко овија трн на рукав“.
5.октобар 2008.г Власотинце
(**ИЗВОР:-*Из књиге: ПЕЧАЛОВИНА, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2011.године, стран:19,)***

*

4.16. ТОРБАРИ

Торба, торбица, торбата, мајмунка,
Напрајена од козину, кучина, вуне,
Изаткана на разбоју, сашијена ручно,
За овчара, козара, говедара, печалбара.
У њу се носило сирење и леб рженица,
У њу се стављал мајсторски алат.
Сас њу су деца у планини ишла у школу,
Носила плајвез, свеску и књигу,
Сас њу се ишло у свет у печалбу.
Од њу се неје одвајало у планини.
Носила се на рамо, носила се на коња,
Носила се кад се ишло у печалбу,
Носила се када се ишло у варош,
Носила се по вашари и по пијац.
По торби се познавало од куд си,
Какво пазариш и куде идеш.
По шарама и по изради и шијењу,
Препознавали се печалбари.
Куј је из које село у планину.
Сас туј торбу су нас исранили,
Очували, оженили и одомаћили,
Ишколовали и парче леба нам дали.
Тај торба:дунђерска, пинтерска, цигарска,
Куде нас буди сећање на лепотињу живота,
А и да се присетимо кроз какве смо муке,
По планину сви проодили да би опстали.
К'д су се торбе вукле по станицама,
К'д се на њи спало по врбацима,
К'д су нас зазирали у печалбу.
К'д смо праили цигле по села,
Народ ни викао еве циглари-торбари.
А затој што смо ишли од село до село,
Праили цигле по њиве поред Мораву,
Спали по колибе и сламу,

Јели пасуљ посан, леб проју,
Кусали сирке сас зелене шљиве.
Трпали ствари у торбе и ишли даље,
Тамо куде се налети да праје цигле.
Често су нам викали:
“еве ги овија торбари,
 што спију по њиве“.
А било ни је од две врсте торбара:
Циглари торбари-„жутани“
Онија од побрђа и планине,
Који су увек били исцрпени,
Стално позеленели од тешку работу,
Смрчени, невесели и пожутели,
 Од тешку работу жути ко „женка у градину“.
Други циглари-торбри су називани „јечмари“
Затој што су увек дом доодили,
К'д је била жетва на јеч'м.
Остављу цигарску работу к'д узри јеч'м
Одлазе дома да збиру летину,
 Па затој су били по мекишари.
Д,нске нема више циглара-торбара,
Само су остала сећања на торбе и торбаре.
 7.октобар 1978.. године Власотинце
(**ИЗВОР:-*Из књиге : ПЕЧАЛОВИНА, Аутор: Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце, 2011.године, стран:29,)***

*** * ***

4.17. ПЕЧАЛБАРСКА ПИСМА

4.17.1.Здраво живо мајко,

К'д ми први пут донесоше велигденски колач за прво појдовање   у печалбу, нес'м ни знал какој је тај печалба била мучна работа.

Ондак к'д се сместимо у дрвени кревети, к'д смо појели оној што смо понели и к'д с'м почел да работим, одма с'м осетил кво је тешка мука и пуста печалба.

Тој била тешка работа која једе снагу и носи људски живот. Неје л'ко да се работи од излазак до залазак сл'нца, ал' с'м решил да издржим све печалбарске муке, какој би зарадел паре и наставил школу.
Млого је тој била тешка је тој работа за мене. Увече од умор ни да вечерам. Руке су ми све у жуљеви па ги држим на груди, л'кше ми је такој да се успим.
'Рана је млого лоша. Ујутро само млеко и ’леба па једва чекам к'д ће куварица да причука на железо-да не вика за обед.
Цел д'н све једно исто једемо, пусти гра. Бре ће ни никне у мешину.
Понек'д идемо ноћу па краднемо петлижани покрај реку Јасеницу у Наталинци у Шумадију. Малко да будне боља 'рана. Ел' само сас гра се немож издржи   тешка работа.
Мајко, добро с'м те послушал. Све паре ушивам ги у кошуљу и у кратке гаће. Срамота ме је к'д недељом излазим у село, идем на утакмицу и у продавницу, онакој у пиротски опанци гумењаци сас поцепане панталоне.
На циглану су ми обећали (она припада под задругу а директор је Јанковић-наш црнотравац), да ће ми даду стипендију за пољопривредну школу. Ега такој и буде, да и у нашу кућу дојде 'емпут нека срећа..
Поздрави ми сеје, а поздрављам и тебе и све који питују за мене.

(Извор:ПЕЧАЛБАРСКА ПИСМА, Граматик, Београд 2014.г., Аутор:Мирослав Младеновић Мирац, страна: 11)
*****

4.17.2. Здраво Мариће

Ми смо добро и здраво
С'г не работимо
Јер сваки д'н пада ћиша
Начисто га оћишило
Од себе се ранимо газда недава
Спимо сас краве у шталу
Много убаве краве

Кво работите
Имате ли за рану
И иду ли деца у чколу
Пораснул ли је онај мој син Драгосав
Пази на њега и на Јанка и на Божу
Још малко
Па чу дојдем
За нашу славу Богородицу
До т'д
Отварајте очи
Док ја незапечалим паре
Па че да има за све.
(Село Михајловац код Смедерева
1946. г.
-ПЕЧАЛБАРСКО ПИСМО циглар: Славко Јовановић, својој жени Марији из махале Лукачево, село Горњи Орах; забележили учитељи: Жарко Живковић(1949.г.) и Драгоја Јовановић (1948.г), Лукачево)
(*Извор:ПЕЧАЛБАРСКА ПИСМА, Граматик, Београд 2014.г., Аутор:Мирослав Младеновић Мирац, страна: 39)*
* * *

4.18. *Анђелино момо:*

Анђелино момо, моме џану
Што си разлућена џану моме
Што си разлућена на мајка ти
Што ме н ису дали џану моме
У село големо за момче малено
Где сам ја искала џану моме
Него су му дали за момче малено
У село големо за дете малено
Ја појдо џану за воду моме
Сас мало дете, џану моме
Оно мене вика џану моме
Чекај мене лалке лелејку да носиш
Несам ти ја лалка џану моме
Но љуба да ме љубиш џану моме.

ИЗВОР:-Изкњиге: ПЕСМЕ И ИГРЕ ДЕЦЕ ПОВЛАСИЊА, 2015.г, Аутор:Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце
*

4.19. *Кучка Јелка палуверка*

Отру сестру узе зета
И отрула два сестрића
Цевтко и Петко
Бацила ги у огњиште
Прогвара Цветко Петку:
Гори брате да горимо
Нашу тетку да огрејемо
Дочула ги кучка Јелка
Па ги баци у огњиште
Изникоше два дрвета
Брате да растемо
Наше тетеке лад да праимо
Пак дочула тетка Јелка
Оборила два дрвета
Па ги баци у Дунав
Пливај брате да пливамо
Нашу тетку да стигнемо

(ИЗВОР:-Изкњиге: ПЕСМЕ И ИГРЕ ДЕЦЕ ПОВЛАСИЊА, 2015.г, Аутор:Мирослав Б Младеновић Мирац, Власотинце)
*** * ***

4.20. . ГОВОР ПЕЧАЛБАРА ВЛАСОТИНЧАНА:

4.21. СЕЛО ОРАШЈЕ:

РАДА СТАНКОВИЋ из села Орашје (код Власотинца):
„Све сам у кућу сама работила: орем, копам, садим расад, прскам лозје и све друго. Имање смо малко имали: њиве око 90 ара и на њи смо садили кукуруз и малко пченицу. Виноград смо имали око 8 ара.
Зевња малко и не може да се намири све што треба за кућу“. Због сиромаштва, одлазила је у надницу да ради у поље, а често узимала земљу да ради наполице.
Кад год је некоме кренула да ради-увек је водила своју децу:
најмање је стављала у љуљашку, па на леђа.
Наполице је радила код:
Уроша Јањића десет година, Трајка Куцуле, Томе Ибраимова,
Код Драге Раденкове, Коне Пејчиновог, Петра Јовкиног и других. Породица се је слабо хранила-слаба зарада и на туђим њивама.
„Додија ми работа на туђа имања,
Па једну годину реши се да чувам једно свињче,
Оћу да га ураним:
Берем коприве, збирам сплачину, варим лисје од лозје,
Трудим се да га угојим, оћу да га угојим. Продадосмо га, јел паре требу. Од теј паре купи кило маст, и сас тој сам блажила децу целу годину. Ткала сам ноћу, на гасарче: ја ткајем, а деца седу куде мене и сучу цевке. Ако не ткајем, предем вуну ел нешто друго работим“.
(Из објављеног чланка: ЦИГЛАРСТВО У НАШЕМ КРАЈУ, страна:311-332, Власотиначки Зборник 2, Власотинце; Аутор:Мирослав Б. Младеновић Мирац Власотинце)
*

4.22. СЕЛО ЈАКОВЉЕВО:

НАТАЛИЈА СТОИЉКОВИЋ село Јаковљево
„Муж ми је био печалбар, циглар и целог је живота баратао са земљом. Или је орао да би смо из ње извукли мало овса, ражи илицаревицу, или је од ње правио цигле, да би људи себи направили куће. Одлазио је у туђ свет, скитао је по туђим земљама, хиљаде километара пешачио, ишао и тражио посао Да би зарадио коју пару. А ми смо нестрпљиво чекали да нам испрати од зараде“.
Запис из 1978.г
(чланак:ЦИГЛАРСТВО У НАШЕМ КРАЈУ, Власотиначки зборник број 2, Мирослав Младеновић Мирац, Власотинце)

*

4. 23.СЕЛО ГОРЊИ ДЕЈАН (засеок Преданча):

МАРИЦА (СТОЈАНОВИЋ) МЛАДЕНОВИЋ(1925.г.) село Преданча(Г.Дејан)
„Рано смо остали сирочићи. Башта ми Дамњан погину од буку у Станину Бару од вола, ел тел да га помери докле је падала бука, а Дикомир гу секал. Такој мој башта погинул а вол се извукал. Наиде рат, а ми несмо имали ни леб, па сам ишла по надницу да копам и жњем по Козило, Бистрицу, Млачиште и Баинце и била слуга да си преживимо сас мајку Љубу и две помладе сестре Иконију и Зорицу.
Ч'к с'м на грбину доносила жито из Подримце од куд Лесковац од тетку. Несмо имале ни ржен ни овсен леб нег смо збирале буков жир па мешале сас кордељке од царевицу да мељемо да се преживи. Млого је била мука кад се јел леб од мељене семке од тикве. После се заратува, отидо у партизани, некакој преживемо. „
Запис:1975.године, Забележио: Мирослав Б.Младеновић Мирац, Власотинце

* * *

V
Резиме (Сажетак):

Овај рад садржи записе народног говора из власотиначкога краја, који нестанком села на почетку 21 века; потпуно се губи у етнимолошком значењу старо-архаичних речи.

Аутор је и сам био судионик у животу тога архаичног времена живота, служио се тим народним говором и тако писао о обичајима и народне умотворине, као и песме и приче на дијалекту југа Србије.

Поред бележења само појединих речи, аутор је у склопу писања као етноло-етнограф истраживач и локални писац на дијалекту се служио тим архаичним старословенским и другим старим речима, које су оставили сви народи који су живели или пролазили на овом делу Балкана.

Поред тога, испод сваке објављене публикације написане на народном језику дијалекта (три наречја) власотиначкога говора-аутор је бележио и етимолошки односно значење сваке речи и њено порекло из ког народног језика и које државе је употребљена или чак се удомаћила у употреби и у књижевни српски језик на писаној ћирилици.

„Провером“ путем интернета, аутор је више као ИСТРАЖИВАЧ-етнолог и етнограф, веома значајно на основу употребе и порекла речи, употребио то знање за одређивање порекла неког рода у неком од села или саме вароши Власотинце.

На крају аутор је у прилогу поставио и по један пример неке од написаних или записаних прича или песама или збир народних пословица на наречју народног говора из власотиначкога краја.

Сматрамо да ће се тако допринети да се остави траг језичке културне баштине са југа Србије, као једног од услова за одређивање и чување националног идентитета Срба у држави Србији.

Као ИСТРАЖИВАЧ (по професији математичар) цео свој радно-животни век сам провео на село, па тако себе сматрам компентентним да веома детаљно дам опис значаја појединих старих речи, које су биле у употреби у стара времена на село.

Што се тиче „варошког говора“ (као и околних села), можда има још простора за младе истраживаче и записиваче, да наставе да се баве као сакупљачи народних умотворина односно употребу старих речи, које су већ у овом времену почетка 21 века већ и нестале у употреби.

Јер нестанак села-демографска катастрофа у Србији, онда комјутеризација и начин живота су учинили своје да се све полако заборавља, па и не дозволимо да и НАРОДНИ ГОВОР ВЛАСОТИНЧАНА оде у ЗАБОРАВ. Зато свака записана стара реч са значењем има своју културолошку употребу у сфери очувања наше културне баштине југа Србије.

Кључне речи: говор, дијалекат, власотиначки, речник, обичаји, примери, писање на дијалект

*****

Abstract (Summary):

This work contains records of folk speech of vlasotinačkoga place that the disappearance of the village at the beginning of the 21st century; completely lost in etnimološkom meaning old-archaic words.

The author himself was a participant in the life of that archaic time of life, served to these people's speech and also wrote about the customs and folk proverbs and songs and stories in the dialect of southern Serbia.

In addition to recording only some of the words, the author is writing as part of the ethnographer-ethnological researcher and writer in the local dialect he used these archaic Old Slavonic and other old words, they left all the peoples who lived or passed on to this part of the Balkans.

In addition, under each published works written in the vernacular dialects (three dialects) vlasotinačkoga speech-author of the etymological notes and that the meaning of each word and its origin from which the national language of the country and is used or even domesticated in use in the literary Serbian language in Cyrillic writing.

"By checking" on the Internet, the author is more like RESEARCHER -ethnologist and ethnographer, very important ba basis of the use and origin of words, he used this knowledge to determine the origin of a generation in some of the same village or town Vlasotince.

Finally, the author is attached and set an example of some of the written or recorded stories or poems or proverbs sum of the national dialect speech from vlasotinačkoga end.
We believe that this would contribute to the trail across linguistic heritage in the south of Serbia, as one of the

conditions for determining and safeguarding the national identity of Serbs in the Serbian state.

As RESEARCHER (mathematician by profession) his entire working-lifetime I spent on the village, so I consider myself competent, to give a very detailed description of the nature of some old words that were

As for the "borough of speech" (as well as the surrounding villages), there may be more space vza young researchers and logger to continue d a deal as collectors of folklore or the use of old words that are already in this time of the beginning of the 21st century, but also missing in use.

Because the disappearance of village-demographic catastrophe in Serbia, then computerization and way of life have done their all to easy to forget, but can not afford to i NATIONAL SPEECH Vlasotince went into oblivion. Therefore, any ancient written word with the meaning of its own cultural sger use in the preservation of our cultural heritage, southern Serbia.

Keywords: ***speech, dialect, Vlasotinačka, vocabulary, customs, examples, writing in the dialect***

* * *

САДРЖАЈ:

III

IV

V

Мирослав Б. Младеновић Мирац

НАРОДНИ ГОВОР ИЗ ВЛАСОТИНАЧКОГ КРАЈА

(Власотиначки речник)

Издавач: АУТОР (ISBN 978-86-918837 (М.М))

Технички уредник: *Мирослав Б Младеновић Мирац*

Штампа: *Штампарија*

Тираж: *150 примерака*

2016.године, Власотинце

Мирослав Б. Младеновић Мирац, рођен је 1948.године у планинском засеоку Преданча, села Горњи Дејан, општина Власотинце на југу Србије; од оца Благоје(1920) и мајке Марице (1925) у сиронашно-печалбарској горштачкој породици.
На дијалекту објавио је следеће збирке песама: **"Планинска ората" (2008), „Печаловина" (2011), „Абер са планине" (2011)** и**"Печалбарска Писма"(2014);** потом објављује и књиге: **„Псовке и ружне речи из власотиначког краја у српском језику-Повласиње (2015), МАТЕМАТИКА 4 (**збирка задатака **2015.г.), МАТЕМАТИКО МОЈА(методика-2015.г.), ПЕЧАЛНИК (***народне умотвроне из власотиначког краја***-2015.г), „Деца у играма и песмама Повласиња „ (2015.г.).** У **2016.г.,** су штампане публикације **о обичајима:Божићни, Славски, Ђурђевдански, Ускршњи (Велигденски), Свадбени и остали обичаји; као и Веровања (Заветотине) из власотиначког краја и околине, ТРАГ ВРЕМЕНА(чланци и Писма), „Од верника до отпадника", СУДОМАНИЈА, ГОДИНЕ КОЈЕ СУ ОТЕЛИ ЗЛОТВОРИ.** У штампи је књига**: ГОДИНЕ РАТА И БЕДЕ 1992-1999.г.(***Ратни дневник***).** Све публикације из **2015** и делом из **2016.** су постављене на интернету **AMAZON.COM.**